

Isikunimeseaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Isikunimeseaduse (edaspidi *INS*) eelnõus esitatakse uus terviklik isikunimega seotud regulatsioon. Üle on vaadatud kehtiva nimeseaduse (edaspidi *NS*) sisu ja sõnastus eesmärgiga tagada õigusselgus ja kaasaegsus. NS-i vastuvõtmisest on möödunud 20 aastat, selle aja jooksul on ühiskonnas toimunud olulisi muutusi. Eelnõuga vaadatakse üle mõisted, muudetakse selgemaks nimetoimingu sisu, kujundatakse ümber uue isikunime andmine. Eelnõuga ei võetud NS-ist üle sätted, millel ei ole olnud praktikas kasutust.

Eesmärk on ajakohastada isikunime andmise, vahetamise ja muutmise kord nii, et see vastaks tänapäevasele elukorraldusele ning oleks üheselt toimiv ja inimesele arusaadav. Seadus peab võimaldama nime kasutamist viisil, mis arvestab ühiskonna mitmekesisust ja aitab vältida olukordi, kus seni kehtiv kord ei kata uusi või keerulisi juhtumeid. Lahendusena koostatakse uus terviklik regulatsioon, milles on korrastatud seaduse ülesehitus ja täpsustatud kõik nime andmise, vahetamise ja muutmise seotud reeglid. Selgelt määratletakse põhjused ja piirangud nime muutmiseks, kehtestatakse vajalikud keelud eelnõuga nimetatud kuritegude toimepanijatele. Muudatused tagavad üheselt mõistetava korra, parandavad isikunimede selgust ühiskonnas ja aitavad vältida eksitavaid või segadust tekitavaid nimevalikuid.

Eelnõu mõjud puudutavad füüsilisi isikuid, kellele antakse või kes vahetavad või muudavad eesnime või perekonnanime. Lisaks mõjutab eelnõu avaliku sektori asutusi, kes viivad läbi nimetoiminguid, eelkõige on nendeks perekonnaseisuasutused.

Eelnõuga võib kaasneda isikule teatud halduskoormuse kasv, kuna eelnõuga kehtestatakse sisulised nõuded ja piirangud, mis eeldavad isikult vajaduse korral põhjenduste ja selgituste esitamist (näiteks perekonnanime korduva muutmise põhjuste esitamine, tõendamata kasutusega eesnime taotlemisel selgituste esitamine). Samal ajal vähendab eelnõu halduskoormust läbi menetluse digitaliseerimise. Uue eesnime, perekonnanime või isikunime avaldust (edaspidi *avaldus*) saab esitada rahvastikuregistri turvalises veebikeskkonnas (edaspidi *turvaline veebikeskkond*) ning tingimuste kontroll, otsuse tegemine ja kanne rahvastikuregistrisse (edaspidi *RR*) toimub võimalusel automaatselt ilma ametniku sekkumiseta, mis lühendab menetlusaega. Regulatsioon muutub selgemaks ja paremini mõistetavaks, mis vähendab isiku jaoks ebaselgusest tulenevaid lisatoiminguid. Kokkuvõtvalt võib öelda, et kuigi osa halduskoormusest suureneb sisuliste nõuete tõttu, tasakaalustab seda menetluse lihtsustumine ja digitaliseerimine, mistõttu on eelnõu mõju halduskoormusele tervikuna tasakaalus. Eelnõu ei mõjuta ettevõtjate halduskoormust.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna juhataja Enel Pungas (tel 612 5163, enel.pungas@siseministeerium.ee), sama osakonna nõunik Ulvi Klaar (tel 612 5160, ulvi.klaar@siseministeerium.ee), õigusnõunik Annika Nõmmik Aydin (tel 612 5184, annika.nommikaydin@siseministeerium.ee) ja Helena Lepper (helena.lepper@siseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja koostamisel on osalenud ka isikunimekomisjoni liikmed.

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud rahvastiku toimingute osakonna õigusnõunik Annika Nõmmik Aydin (tel 612 5184, annika.nommikaydin@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskiri keeletoimetatakse enne eelnõu teisele kooskõlastusringile esitamist.

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega ole välja töötatud Euroopa Liidu õiguse rakendamiseks. Samuti ei tulene eelnõu väljatöötamine Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist.

Eelnõu kohaselt tunnistatakse kehtetuks kehtiv NS, avaldamismärkega RT I, 06.07.2023, 57 ning kehtetuks muutuvad ka NS-i rakendusaktid.

Eelnõuga muudetakse järgmisi seadusi:

- karistusregistri seadust, avaldamismärkega RT I, 05.07.2025, 8;
- keeleseadust avaldamismärkega RT I, 30.01.2025, 3;
- kooseluseadust avaldamismärkega RT I, 06.07.2023, 47;
- perekonnaseisutoimingute seadust (edaspidi *PKTS*) avaldamismärkega RT I, 21.11.2025, 6;
- rahvastikuregistri seadust (edaspidi *RRS*) avaldamismärkega RT I, 21.11.2025, 7;
- riigilõivuseadust avaldamismärkega RT I, 21.11.2025, 11.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthäälte enamus, sest ei muudeta seadust, mille vastuvõtmiseks on Eesti Vabariigi põhiseaduse (edaspidi *PS*) § 104 kohaselt vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust.

2. Seaduse eesmärk

2.1. Eelnõu vajalikkus

Kehtiv NS on vastu võetud 2004. aastal ja see jõustus 2005. aastal. 20 aasta jooksul on olukord ühiskonnas muutunud, mille tõttu on tekkinud vajadus NS-i ajakohastada. Uue eelnõu koostamise eesmärk on saavutada selgem, arusaadavam ja lihtsamini rakendatav seadus, milles on arvestatud ühiskonnas aset leidnud muudatustega. Sisserände suurenemine ja inimeste vaba liikumine on toonud eri kultuuriruumidest Eestisse palju välisriigi kodanikke, kuid NS-iga ei ole kaetud olukorrad, mis arvestaksid nende inimeste tausta või päritoluriigi eripära.

Uue seaduse tervikteksti kehtestamise vajadus tuleneb asjaolust, et kehtiva NS-i ülesehitus on ebaloogiline ja seda on raske mõista – sama valdkonda reguleerivad sätted asuvad seaduse eri peatükkides, üld- ja erinormid ei asu seaduses loogilises järjestuses. Samuti on mitme paragrahvi pealkiri sõnastatud arusaamatult ega anna edasi sätte sisu.

Kuna INS-i kasutajad on lisaks ametiasutustele ka inimesed – siis peab arvestama nende õigusega anda lapsele sünni registreerimisel isikunimi, vahetada perekonnanime abielu või kooselulepingu sõlmimisel, taotleda uus isikunimi, seega peab regulatsioon olema lihtsalt ja üheselt arusaadavalt.

2.2. Olulisemad muudatused

Eelnõu üld- ja eriosa normid on paigutatud loogilises järjestuses ja ühte valdkonda reguleerivad sätted on samas peatükis. Täpsustatud ja muudetud on isikunime muutmise menetlust, selgemalt on sätestatud isikunime muutmise alused ja piirangud ning nime muutmise keeldumise alused. Eelnõuga sätestatakse isikunime muutmise keeld teatud kriminaalkuritegusid toime pannud isikutele.

Suuremad sisulised muudatused võrreldes kehtiva NS-ga on järgmised.

1. Teatud kehtivate karistustega kurjategijatel ei ole võimalik nime muuta kuni isiku karistusandmed ei ole karistusregistrist kustutatud. Selline piirang on vajalik avalikkuse huvides ja puudutab nii rasketes, varavastastes kui ka seksuaalkuritegudes (sh alaealise suhtes seksuaalse enesemääramise vastases kuriteos) süüdimõistetud inimesi, takistades neil varjata oma identiteeti ja toimepandud kuritegusid karistuse kehtivuse ajal.

2. KarS §-i 141 lõike 2 punkt 1, § 141¹ lõike 2 punkt 1, § 142 lõike 2 punkt 1, § 143 lõike 2 punkt 1, § 143¹ lõike 2 punkt 1, § 143² lõige 1, § 144–146 (edaspidi *alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastane süütegu*) alusel süüdimõistetud isikutel ei ole võimalik nime muuta ka siis, kui karistusandmed on karistusregistrist kustutatud. Piirang on vajalik avalikkuse huvides ning puudutab isikuid, kes on süüdi mõistetud alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastases süüteos. Selle eesmärk on takistada neil oma nime muutmise kaudu varjata identiteeti ja varasemat kuritegelikku tausta, mis kahjustaks avalikku usaldust ning looks reaalse ohu teistele inimestele.

2. Nime muutmisel ei ole vabalt valitud perekonnanime võimalik anda perekonnanime, mida kannab RR-i andmetel elav isik – eesmärk vältida perekonnanime kaudu näilise põlvnemise või abielulise suhte tekkimist, identiteedivargust. Lisaks võimaldab keeld luua uusi eestipäraseid perekonnanimesid eesti nimetraditsiooni rikastamiseks.

3. Isik saab esitada turvalises veebikeskkonnas isikunime muutmise avalduse ning tingimuste kontroll, otsuse tegemine ja kanne rahvastikuregistrisse toimub võimalusel automaatselt ilma ametniku sekkumiseta.

4. Lapse sünni registreerimisel teavitab perekonnaseisuametnik vanemaid sellest, kas ja mitu samasuguse isikunimega inimest Eestis juba elab ning mis on nende isikute vanus. Samasuguse isikunime olemasolu ei takista lapsele soovitud nime andmist, annab vaid vanematele teadmise ja võimaluse kaaluda, kas nad soovivad lapsele panna juba esinevat isikunime.

5. Isikunime muutmise õigusega isikute ringi on lisatud Eesti elamisloaga rahvusvahelise kaitse saaja. Piiratud õigus nimemuutmiseks antakse muu riigi kodanikele olukordadeks, kui neile Eestis perekonnaseisuutoiminguga saadud eesnime või perekonnanime nende kodakondsusriik ei tunnusta.

6. Alaealise perekonnanime muutmise võimalusi kitsendatakse ja võimalik on anda ainult perekonnanime, mida vanem kannab.

2.3. Eelnõu koostamine

2015. aastal oli kooskõlastamisel kehtiva nimeseaduse väljatöötamiskavatsus¹ (edaspidi *väljatöötamiskavatsus*). Pärast seda peeti NS-i eelnõu loomiseks ümarlauakohtumisi ja mitu isikunimekomisjoni koosolekut. NS-i väljatöötamiskavatsuse kooskõlastasid kõik

---

¹ Eelnõude infosüsteemi toimiku number [15-1697/01](#).

ministeeriumid.

Eelnõu koostamisel on võimaluse korral arvestatud väljatöötamiskavatsuse kohta esitatud ettepanekutega. Enne käesoleva eelnõu väljatöötamist valmis 2020. aastal nimeseaduse terviktekst², mis ministeeriumite poolt kooskõlastati ja mis esitati Vabariigi Valitsusele ning milles sisalduvatest põhimõtetest on eelnõu koostajad ka lähtunud.

Valminud on INS-i tervikteksti eelnõu ja on tehtud mitmeid nii sisulisi kui ka vormilisi muudatusi. Suuremad ja kaalukamad sisulised muudatused on näiteks teatud sündetega eest sündimõistetud isikul keeld isikunime muuta ning vanema teavitamine lapse sünni registreerimisel, kui lapsele soovitatavat isikunime kannab RR-i andmetel vähemalt üks elus isik, ning piirang, et nime muutmise korral vabalt valitud perekonnanime ei anta perekonnanime, mis on RR-i andmetel elava isiku perekonnanime. Vormilised muudatused on paragrahvide ümberjaotamine ja ühendamine. Võib öelda, et tervikteksti väljatöötamine oli õigustatud.

2.4. Eelnõu põhiseaduspärasuse analüüs

PS §-s 11 on sätestatud, et õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas PS-iga. Piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ning ei tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Seega peab põhiõiguse riivel olema legitiimne eesmärk ja riive selle saavutamiseks proportsionaalne: sobiv, vajalik ja mõõdukas.

Põhiõiguse riive on:

- sobiv, kui see aitab saavutada legitiimset eesmärki;
- vajalik, kui seda ei ole võimalik saavutada, kasutades põhiõigusi vähem riivavat meetet, ning
- mõõdukas, kui see ei moonuta ühiskonna demokraatlikkust ja põhiõiguse olemust.

PS § 19 kohaselt on igaühel õigus vabale eneseteostusele. Igaüks peab oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust.

PS § 26 kohaselt on igaühel õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused (edaspidi *KOV*) ja nende ametiisikud ei tohi kellegi perekonna- ega eraellu sekkuda muidu, kui seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks.

Identiteet on inimese enesemääratlus iseenda ja välismaailma jaoks ning on antud inimese nime, elukäigu, välimuse, käitumismaneeride, riietuse, seksuaalsuse enesemääratluse, mõtete, tunnete, veendumuste jmt kategooriate kaudu. Nimi on üks osa inimese identiteedist. Nimi on esmane tunnus, millega inimene end eristab teistest ning seostab end vanemate, hõimlaste ja rahvusega. Nimi kui personaalse identifitseerimise ja perekonnaga seostamise vahend on samal ajal ka era- ja pereelu küsimus.

Eelnõus sätestatud nime muutmist piiravate meetmete näol on tegemist põhiõiguste riivamisega, sest eelnõu kohaselt piiratakse isiku õigust vabalt endale ees- ja perekonnanime valida, sätestades nime valimisele teatud piirangud, et isikunimi oleks INS-ga kooskõlas. Seega riivatakse isiku põhiseadusest tulenevat õigust perekonnaelu puutumatusele ning õigust vabale eneseteostusele.

---

² Eelnõu toimiku nr [19-0616](#).

Kuna PS § 19 sätestatud õigus on üldine vabadusõigus ja lisaks PS §-s 19 sätestatud õigusele riivavad meetmed ka PS §-s 26 sätestatud õigust, *tuleb lex specialis derogat legi generali* - põhimõttest lähtudes riive proportsionaalsust hinnata PS § 26 alusel ning analüüsida meetmete põhiseaduspärasust PS §-st 26 lähtudes.³

- Isikuline kaitseala. Õigus perekonna- ja eraelu puutumatusetele ning õigus vabale eneseteostusele on PS § 9 lõike 1 järgi igaühe õigus. PS § 9 lõikes 1 loetletud kõigi ja igaühe õigused, vabadused ja kohustused on võrdselt nii Eesti kodanikel kui ka Eestis viibivatel välisriikide kodanikel ja kodakondsuseta isikutel.⁴
- Esemeline kaitseala. Riigikohus tõdeb, et esemeliselt kaitseb PS § 26 kõiki eraelu valdkondi, mis ei ole kaitstud eriõigustega.⁵
- Piiriklausel. PS-i § 26 teise lause kohaselt võib sekkuda perekonna- ja eraellu tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks. See on kvalifitseeritud seadusereservatsioon, mis lubab perekonna- ja eraelu riivata üksnes seadusega või seaduse alusel PS-i § 26 teises lauses kindlaks määratud eesmärgil. Kvalifitseeritud seadusereservatsiooni korral on põhiõiguse piirang legitiimne üksnes PS-is loetletud eesmärgil. Riigikohus on korduvalt kontrollinud, kas perekonna- või eraellu sekkumise eesmärk on hõlmatud PS-i § 26 teise lausega.⁶ Õigust perekonna- ja eraelu puutumatusetele võib seadusega piirata juhul, kui piirangu kehtestamisel on lisaks eesmärgi legitiimsusele järgitud PS-i §-s 11 sätestatud proportsionaalsuse põhimõtet, mille kohaselt peavad piirangud olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ning ei tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Seega võib seadusandja PS-i § 26 teises lauses nimetatud eesmärgil piirata isiku õigust perekonna- ja eraelu puutumatusetele, kuid piirang peab olema proportsionaalne ehk sobiv, vajalik ja mõõdukas.

Eesmärkide saavutamiseks võetakse eelnõuga järgmisi meetmeid, millega piiratakse õigust perekonna- ja eraelu puutumatusetele:

- ees- ja perekonnanimele esitatavad nõuded;
- kriminaalkorras karistatud isikute isikunime muutmise piirang (sh keeld muuta isikunime tähtajatult, kui isik on süüdi mõistetud alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastases süüteos);
- automaatotsuste tegemine nimemuutmise avalduse esitamisel läbi turvalise veebikeskkonna;
- eesnime- ja perekonnanime muutmise piirangud, sh piirang võtta teise elava isiku nime.

Järgnevalt analüüsitakse, kas eelnõuga kavandatavad meetmed on proportsionaalsed.

2.4.1. Ees- ja perekonnanimele esitatavad nõuded

Legitiimne eesmärk: Nõuete eesmärk on tagada nimede ühtlustatud ja õiguspärane kasutamine ning sellega seoses tagatakse teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse, samuti õigusselgus ning eksituste vältimine, identiteedi kaitse ning inimeste õigus olla teistest eristatud. Lisaks aitavad piirangud tagada eesti keele ja nimetraditsiooni säilimist.

³ Vallikivi, Hannes, 2020. PS-i § 19 kommentaarid, p 6. – [Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne](https://pohiseadus.ee/sisu/3490). – Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Kättesaadav: <https://pohiseadus.ee/sisu/3490>.

⁴ *Ibid*, p 10.

⁵ Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi (RKPJKo), 25.06.2009, [3-4-1-3-09](#), p 16; RKPJKo, 19.12.2019, [5-19-38/15](#), p 96.

⁶ Riigikohtu üldkogu (RKÜKo), 11.06.2019, [5-18-8/19](#), p 60; RKPJKo, 04.04.2011, [3-4-1-9-10](#), p 50; RKPJKo, 16.11.2016, [3-4-1-2-16](#), p 97.

Sobivus: Meede on sobiv ehk kohane, kui see aitab kaasa legitiimse eesmärgi saavutamisele. Selleks, et oleks võimalik tagada ees- ja perekonnanime ühtlustatud ja õiguspärase andmine ja kasutamine, on vajalik seaduse tasandil sätestada ees- ja perekonnanimedele teatavad reeglid, millest saavad lähtuda nii isikud kui asutused. Seega on meede sobiv eesmärgi saavutamiseks.

Vajalikkus: Meede on vajalik, kui ei leidu muud, põhiõigust vähem piiravat, end sama efektiivset meetet. Alternatiivselt on võimalik jätta seadusest välja nõuded ees- ja perekonnanimele, kuid sellisel juhul puudub võimalus tagada, et ees- ja perekonnanimed siiski teatud kriteeriumitele vastaks ning et neid kriteeriume ka isikute suhtes ühetaoliselt kohaldataks. Seega on reeglite kehtestamine seaduse tasandil efektiivne meede eesmärgi saavutamiseks. Lisaks oleks võimalik koostada ka juhendeid ja soovitusi, kuid need ei annaks sellist tulemust, mida annab regulatiivne meede, mis võimaldab mõjutada rohkemate inimeste käitumist.

Mõõdukus: Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt põhiõigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust ning teiselt poolt piirangu eesmärgi tähtsust.⁷ Tuleb kaaluda, kas eelnõu eesmärk kaalub üles perekonna- ja eraelu puutumatuse riive. Eelnõu eesmärk on eesti nimetraditsiooni hoidmine ning isikunimede ühtlustatud ja õiguspärane kasutamine. PS-i preambul viitab eesti rahvuse ja kultuuri säilimise olulisusele ja PS § 6 on sätestatud, et Eesti riigikeel on eesti keel. Nimede andmise ja kasutamise korraldamisel põrkuvad sageli kokku kaks PS-i kaitsealasse kuuluvat olulist aspekti, ühelt poolt inimese eneseteostusõigus ning õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele, teisalt avalik huvi eesti rahvuse ja keele säilitamiseks ning edasikandmiseks tulevastele põlvvedele.

Eelnõu seletuskirja kohaselt on identiteet inimese enesemääratlus iseenda ja välismaailma jaoks ning on antud inimese nime, elukäigu, välimuse, käitumismaneeride, riietuse, seksuaalsuse enesemääratluse, mõtete, tunnete, veendumuste jmt kategooriate kaudu. Nimi on üks osa inimese identiteedist. Nimi on esmane tunnus, millega inimene end eristab teistest ning seostab end vanemate, hõimlaste ja rahvusega. Nimi kui personaalse identifitseerimise ja perekonnaga seostamise vahend on samal ajal ka era- ja pereelu küsimus.

Riigikohus on otsuses⁸ välja toonud, et kui seadusandja eesmärgiks piirangu kehtestamisel oli tagada eesti rahvuse ja kultuuri säilimine ja selle kaudu teiste inimeste õigus rahvuslikule identiteedile, siis Riigikohtu põhiseaduslikkuse kolleegiumi arvates saab lugeda riivet õigustavaks eesmärgiks. Ka õiguskantsler on antud teemat puudutanud oma seisukohas⁹, vastates talle esitatud avaldusele. Õiguskantsler ütles järgmist: „Selgub, et nime valiku õigust on võimalik piirata, kuid äärmiselt ettevaatlikult ning mitte rohkem kui see on hädavajalik muu eesmärgi (nt eesti rahvuse ja kultuuri säilimine ja selle kaudu teiste inimeste õigus rahvuslikule identiteedile, inimese identifitseerimine nime kaudu, isiku kaitse põhjalikult läbi mõtlemata nimede muutmise otsuste eest jne) saavutamiseks.“.

Riigikohus on lisaks öelnud¹⁰: „Nimi on ka selleks, et isikuid eristada või määratleda isiku perekondlik kuuluvus.“ Siinkohal võib minna isegi veel kaugemale ning öelda, et nimi ei aita mitte ainult isikuid eristada või määratleda perekondlikku kuuluvust, vaid aitab ka määratleda rahvuslikku kuuluvust ning kannab edasi rahvuslikku järjepidevust. Traditsiooniliste nimede

⁷ RKPJKo 17. juuli 2009. a otsus nr [3-4-1-6-09](#), p 21.

⁸ RKPJKo 3. mai 2001 .a otsus nr [3-4-1-6-01](#), p 18.

⁹ Õiguskantsleri 10. mai 2012. a seisukoht nr [7 4/120692/1202353](#).

¹⁰ RKPJKo 3. mai 2001 .a otsus nr [3-4-1-6-01](#), p 15.

järgi saab öelda, näiteks millisest maailma piirkonnast või rahvusest inimene suure tõenäosusega pärit on.

Riigikohtu ja Õiguskantsleri seisukohad kinnitavad, et nimevaliku piirangud võivad olla põhiseaduslikult õigustatud, kui nende eesmärk on tagada eesti rahvuse ja kultuuri säilimine ning kaitsta seeläbi ka teiste isikute õigust rahvuslikule identiteedile ja õiguskindlusele. Nime kui isikut eristava ja identiteeti kandva tunnuse kaudu täidab riik olulist rolli nii üksikisiku kui ka ühiskonna tasandil identiteedi hoidmisel.

Eeltoodust tuleneb, et seadusandja eesmärk ei ole pelgalt keeleline või vormiline, vaid sisuliselt seotud rahvusliku järjepidevuse ja sotsiaalse selguse tagamisega. Nimi võimaldab inimestel üksteist eristada, määratleda perekondlikku ja rahvuslikku kuuluvust ning toetab ühtlasi avalikku huvi, et nimed oleksid arusaadavad ja sobituksid keele- ning kultuuriruumi.

Seetõttu võib järeldada, et nimetatud piirangud teenivad õiguspäraselt ja kaaluka avaliku huvi eesmärki, milleks on eesti rahvuse ja kultuuri säilitamine ning teiste isikute identiteedi ja õiguskindluse kaitse. Selline eesmärk on kooskõlas PS preambuli ja §-i 6 sisuga ning annab piisava aluse mõõduka põhiõiguste piirangu õigustamiseks.

Kehtestatud nõuded, näiteks eestikeelses eesnimes õigekirjareeglite järgimine, vastassoole omaste nimede kasutamise piiramine või heade kommetega vastuolus olevate nimede vältimine, ei välista isikule sobiva nime valikut, vaid suunavad seda viisil, mis tagab ühiskondliku arusaadavuse ja õigusselguse. Eelnõu võimaldab lisaks kasutada ka võõrapäraseid eesnimesid, kui need on kasutusel eesnimedena, sarnased juba kasutusel olevate nimedega või mugandatud eesti keele struktuurile vastavaks. Seega säilib isikul lai valikuvabadus, kuid välditakse selliseid nimesid, mis oleksid ühiskondlikult eksitavad, solvavad või vastuolus eesti keele üldpõhimõtetega.

Lisaks tagavad nimeteadusliku usaldusasutuse kaasamine ja seaduses sätestatud erandid, et iga juhtum hinnatakse individuaalselt, vältides meelevaldseid otsuseid ja ülemääraseid piiranguid. Võimalus erandite tegemiseks võimaldab arvestada isiku keelelist või rahvuslikku tausta, mis aitab tagada seda, et nõuded oleksid mõõdukad ning aitaksid vajadusel lähtuda konkreetsetest olukordadest. Seega on abinõud kujundatud viisil, mis tagavad tasakaalu üksikisiku õiguste ja avaliku huvi vahel.

Järeldus: Ees- ja perekonnanimede esitatavad nõuded on PS-ga kooskõlas, kuna need on suunatud põhiseaduslikult kaitstud eesmärgi - eesti keele ja kultuuri säilitamise ning rahvusliku identiteedi kaitse saavutamisele.

Kehtestatud abinõud on oma olemuselt mõõdukad ja tasakaalustatud, piirates isiku enesemääramisõigust üksnes ulatuses, mis on vajalik nimetatud eesmärgi tagamiseks. Seadus ei välista nimevalikut täielikult, vaid sätestab üldised raamid, mille piires on isikul jätkuvalt lai otsustusvabadus.

Oluline on seegi, et eelnõu näeb ette erandeid, mis võimaldavad arvestada isiku keelelist või rahvuslikku tausta ning tagavad, et piirangud ei oleks meelevaldsed ega ülemäärased. Selline paindlikkus välistab olukorra, kus põhiõiguste piirangud muutuksid absoluutseteks või põhjendamatult intensiivseteks.

Seetõttu võib järeldada, et kehtestatud regulatsioon tasakaalustab õiguspäraselt isiku õiguse valida ja kanda nime ning riigi kohustuse kaitsta eesti keelt ja kultuuri. Lisaks teenib see ka teiste isikute õiguste ja õiguskindluse kaitse eesmärki, tagades, et nimed oleksid selgelt

eristatavad, ühiskondlikult arusaadavad ning ei looks eksitavaid või identiteeti kahjustavaid olukordi. Eelnõus sätestatud piirangud on proportsionaalsed, kuna avaliku huvi olulisus, st eesti rahvuse ja keele kestmine ning teiste isikute identiteedi ja õiguskindluse kaitse, ületab mõõduka põhiõiguste riive intensiivsuse.

2.4.2. Kriminaalkorras karistatud isiku isikunime muutmise piirang

Legitiimne eesmärk: Nime muutmise piirangu eesmärk kriminaalkorras karistatud isiku puhul on avaliku korra, õiguskindluse ja teiste isikute õiguste ning turvalisuse kaitse, samuti karistusõiguse preventiivsete eesmärkide tagamine.

Piirang puudutab rasketes ja varavastastes kuritegudes süüdimõistatud isikut, kelle karistusandmed ei ole veel karistusregistrist kustutatud, väljaarvatud juhud, kus isik on süüdimõistatud alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastases süüteo. Põhiseaduspärasuse analüüs nende isikute osas kohalduvale piirangule sisaldub punktis 2.4.3. Piirangu eesmärgiks on vältida olukorda, kus sellistes kuritegudes süüdimõistatud isik saaks nime muutmise varjata oma identiteeti ja varasemat kuritegelikku tausta, kahjustades sellega avalikku usaldust ning tekitades reaalse ohu teistele isikutele. Varavastaste kuritegude (näiteks kelmus, vargus, omastamine) puhul võib nime muutmine võimaldada toimepanijal jätkata samalaadseid tegusid uue identiteedi all, raskendades õiguskaitseorganite ja potentsiaalsete kannatanute võimalust isikut tuvastada.

Sellise nimemuutmise piirangu kaudu tagatakse, et avalikkusel on võimalik tuvastada isik, kelle süüdimõistvad kohtuotsused on seaduse järgi avalikud nagu seda näeb ette karistusregistri seaduse (edaspidi *KarRS*) § 28. Kui *KarRS* §-s 28 sätestatud süütegudes süüdimõistatud isikul oleks lubatud nime muuta enne karistusandmete kustumist, muutuks karistusregistri ja kohtulahendite avalikustamise eesmärk sisutuks ning kahjustaks avalikkuse õigust saada usaldusväärset teavet rasketes ja varavastastes kuritegudes süüdimõistatud isikute kohta.

Seega teenib piirang kaalukat ja põhiseaduslikult õigustatud avalikku huvi, kaitsta ühiskonda potentsiaalsete korduvkuritegude eest, hoida ära isikuandmetega manipuleerimist ning säilitada karistusõiguse üld- ja eripreventiivne mõju.

Sobivus: Piirang on sobiv seatud eesmärgi saavutamiseks, sest see aitab tõhusalt vältida olukorda, kus süüdimõistatud isik saaks nime muutmise kaudu varjata oma isikut ja varasemat kuritegelikku käitumist.

Nime muutmise keeld tagab, et karistusregistri andmed ja kohtulahendite avalikustamine täidavad oma eesmärgi teavitada avalikkust rasketest ja varavastastest kuritegudest ning hoida ära kuritegeliku tegevuse varjatud jätkumist. Samuti aitab piirang säilitada karistuse ühiskondlikku tähendust ja tagada õigussüsteemi usaldusväärsuse, sest isikul ei ole võimalik nime vahetamise kaudu jätta muljet, et karistuse kehtivus on lõppenud või tema kuriteod unustatud. Nime muutmise keeld vähendab seega reaalselt riski, et raskete või varavastaste kuritegude toimepanijad saaksid oma identiteeti varjata ja uute kannatanute usaldust kuritarvitada.

Vajalikkus: Piirang on ka vajalik, kuna eesmärgi - avaliku korra ja teiste isikute õiguste kaitset, ei ole võimalik saavutada mõne leebema meetmega sama tõhusalt.

Kuigi karistusregistri andmete alusel on võimalik kontrollida isiku karistatust, on selline kontroll tasuline ja eeldab isikukoodi teadmist. Praktikas toimub isikute tausta kontrollimine enamasti avalike allikate ja internetiotsingute kaudu, kasutades vaid isikunime. Kui

süüdimõistetud isikul oleks võimalik nime muuta, muutuks karistusregistri avalike andmete kasutamine ja kohtulahendite läbipaistvus sisuliselt ebaefektiivseks.

Leebemat meetmed, näiteks ainult nime muutmise avalikustamine või ajutine nimemuutmise keeld, ei saavutaks samal tasemel kaitset, sest need ei välistaks identiteedi varjamise riski. Teatud kuritegudes süüdimõistetud isikute nime muutmise keeld on ajutine ja kestab vaid kuni karistusandmete kustumiseni, mistõttu ei ole tegemist ülemäärase ega püsiva piiranguga. Eraldi on põhiseaduslikkusele vastavust analüüsitud punktis 2.4.3., milles analüüsitakse tähtajatut nimemuutmise keeldu nende isikute suhtes, kes on alaealise suhtes toime pannud seksuaalse enesemääramise vastase süüteo.

Mõõdukus: Piirang on mõõdukas, kuna see kehtib vaid piiratud isikuterühmale ja kindla ajavahemiku jooksul. Süüdimõistetud isiku nime muutmise keeld ei ole absoluutne, see lõpeb hetkest, kui karistusandmed on karistusregistrist kustutatud. Piirang suunab inimest oma käitumist kontrollima ning mõjutab teda mitte panema toime uusi kuritegusid, kuivõrd kui isik soovib nime muuta, peavad tal andmed karistusregistrist olema kustunud ning uue, eelnõus sätestatud kuriteo eest süüdimõistmisel pikeneb ka piirang nime muutmiseks.

Samuti on süüdimõistetud isikul lubatud vahetada perekonnanime või abielu sõlmimise või lahutamisel, mis tagab, et piirang ei muutu ülemääraseks ega sega perekonnaelu.

Eesmärk kaitsta avalikku korda, õiguskindlust ja teiste isikute õigusi on oluliselt kaalukam kui piirangust tulenev sekkumine isiku eneseteostusvabadusse. Riigikohtu praktika kohaselt¹¹ võib põhiõiguse riivet pidada põhiseaduspäraseks, kui see on vajalik ja mõõdukas demokraatlikus ühiskonnas.

Lisaks tuleb arvestada, et rasketes ja varavastastes kuritegudes süüdimõistetud isikute puhul võib nende käitumine kujutada endast reaalselt ja piisavalt tõsist ohtu ühiskonnale. Euroopa Kohus on märkinud, et liikmesriigid võivad selliste ohtude ennetamiseks piirata ka EL-i põhivabadusi, kui see on vajalik avaliku korra ja ühiskonna põhiväärtuste kaitseks¹². Antud juhul on tegemist reaalse ja piisavalt tõsise ohuga inimestele, kes ei tea, et raskes või varavastases kuriteos süüdimõistetud isikud on nime muutmise endale uue identiteedi loonud ning saavad nii oma tegevust varjatult jätkata ja teisi oma tegudega ohtu seada. Seega peab seadusandja seesugusel juhul peale süüdimõistetud isikute õiguste lähtuma ka avaliku korra kaalutlustest, sest see on reaalne ja piisavalt tõsine oht, mis õigustab isikunime muutmise piirangut.

Järeldus: Kokkuvõttes on kriminaalkorras karistatud isikutele kehtestatud nime muutmise piirang põhiseaduspärane ja proportsionaalne kitsamas mõttes. Piirang on suunatud avaliku korra, õiguskindluse ning teiste isikute õiguste ja turvalisuse kaitsele ning aitab täita karistusõiguse preventiivseid eesmärke. Eelnõu § 18 lõikes 2 sätestatud keeld on ajutine, välditakse identiteedi varjamist ja võimalust toime panna korduvkuritegusid, ning see ei kahjusta isiku põhiõigusi rohkem, kui on hädavajalik avaliku huvi saavutamiseks.

2.4.3. Tähtajatu nimemuutmise keeld isikute suhtes, kes on süüdi mõistetud alaealise suhtes seksuaalse enesemääramise vastases süüteo

¹¹ RKPJKo 3. mai 2001, aasta otsus nr [3-4-1-6-01](#), p 17.

¹² Euroopa Kohtu 14. oktoobri 2004 aasta otsus kohtuasjas C-36/02, Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH versus Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn, [ECLI:EU:C:2004:614](#).

Legitiimne eesmärk: Isikutele, kes on süüdi mõistetud alaealise suhtes seksuaalse enesemääramise vastases süüteo, kehtestatakse tähtajatu nimemuutmise keeld. Piirangu eesmärk on edendada turvalisust ja ennetada ohte inimeste elule ja tervisele. Justiits- ja Digiministeeriumi avaldatavas kuritegevuse statistikas on välja toodud, et suure osa registreeritud seksuaalkuritegudest moodustavad laste vastu toime pandud registreeritud seksuaalkuriteod. Alaealise kannatanuga kontaktsetest seksuaalkuritegudest on kõige enam registreeritud vägistamisjuhtumeid ning suguühet või muu sugulise iseloomuga tegusid lapsealisesega.¹³

Piirangu eesmärk on vältida olukorda, kus sellistes kuritegudes süüdimõistetud isik saaks nime muutmise varjata oma identiteeti ja varasemat kuritegelikku tausta, kahjustades sellega avalikku usaldust ning tekitades reaalse ohu teistele isikutele. Võimalus muuta nime pärast karistusandmete kustumist võimaldaks teo toimepanijal jätkata samalaadseid tegusid uue identiteedi all, raskendades potentsiaalsete kannatanute võimalust isikut tuvastada. Lisaks kaitseb säte ka alaealiste laste kui ühiskonna ühe kõige haavatama grupi elu ja tervist, kuna sätted, mis ei luba süüdimõistetud isikul nime tema eluajal muuta, puudutava alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastases kuritegusid.

Sobivus: Piirang on sobiv seatud eesmärgi saavutamiseks, sest see aitab tõhusalt vältida olukorda, kus alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastases seksuaalkuriteos süüdimõistetud isik saaks nime muutmise kaudu varjata oma isikut ja varasemat kuritegelikku käitumist. Piirang aitab ära hoida kuritegeliku tegevuse varjatud jätkumist.

Vajalikkus: Piirang on ka vajalik, kuna eesmärki, - avaliku korra ja teiste isikute õiguste kaitset, ei ole võimalik saavutada mõne leebema meetmega sama tõhusalt.

Riigikohus on korduvalt rõhutanud põhimõtet, et PS § 3 esimese lõike esimesest lausest ja PS §-st 11 tulenevalt tohib põhiõiguste ja vabaduste piiranguid kehtestada ainult seadusjärgulise õigusaktiga. Põhiseadus ei näe ette muid võimalusi põhiõiguste ja vabaduste piirangute kehtestamiseks. See põhimõte on absoluutne ning välistab võimaluse kehtestada põhiõiguste ja vabaduste piiranguid seadusest allpool seisvate õigusaktidega.¹⁴ Seega ei ole nimetatud piirangu rakendamiseks muud sobivat lahendust.

Kuigi karistusregistri andmete alusel on võimalik kontrollida isiku karistatust, on selline kontroll tasuline ja eeldab isikukoodi teadmist. Lisaks kustutakse karistusregistrist andmed teatud aja jooksul. Karistusregistrist andmete kustutamine aitab kaasa isiku rehabiliteerimisele, keeld muuta nime hoiab samal ajal ära olukorra, kus inimene kasutaks seda rehabilitatsiooni ära ohvri või uute potentsiaalsete ohvrite kahjustamiseks. Andmete kustutamisel karistusregistrist saab küll isik oma elu jaoks nii-öelda uue alguse, kuid mitte uut identiteeti, millega end varjata.

Mõõdukus: Eesmärk kaitsta avalikku korda, õiguskindlust ja teiste isikute õigusi on kaalukam kui piirangust tulenev sekkumine isiku eneseteostusvabadusse. Riigikohtu praktika kohaselt¹⁵ võib põhiõiguse riivet pidada põhiseaduspäraseks, kui see on vajalik ja mõõdukas demokraatlikus ühiskonnas.

¹³ [Kuritegevuse statistika](#), Justiits- ja Digiministeerium.

¹⁴ RKPJKo 11.oktoobri 2001. aasta otsus nr [3-4-1-7-01](#), p 15.

¹⁵ RKPJKo 3. mai 2001. aasta otsus nr [3-4-1-6-01](#), p 17.

Piirang on mõeldukas, sest tähtaegne keeld muuta isikunime kehtib isikutele, kes on alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastase seksuaalkuriteo. Eelnõu ei seo piirangut ainult karistatusega, vaid ka sellega, millise teo eest isikut karistatud on. Arvesse on võetud kuriteo raskusastet, laadi ja ohtlikust. Euroopa Kohus on märkinud, et liikmesriigid võivad selliste ohtude ennetamiseks piirata ka EL-i põhivabadusi, kui see on vajalik avaliku korra ja ühiskonna põhiväärtuste kaitseks¹⁶. Antud juhul on tegemist reaalse ja piisavalt tõsise ohuga inimestele, kes ei tea, et kuriteos süüdimõistatud isikud on nime muutmise endale uue identiteedi loonud ning saavad nii oma tegevust varjatult jätkata ja teisi oma tegudega ohtu seada.

Tähtajatu nimemuutmise keelu sätestamine on vajalik, et tagada avaliku turvalisuse maksimaalne kaitse. Lisaks võimaldab tähtajatu keeld kõrvaldada võimalused identiteediga manipuleerimiseks. Seksuaalse enesemääramise vastased seksuaalkuriteod on oma olemuselt eriti rasked ja traumeerivad, mistõttu nendega seotud kurjategijad kujutavad pikaajalist ohtu ohvritele ja kogukonnale. Võimalus võtta uus nimi aitab teo toimepanijal kasutada anonüümsust uute kuritegude toimepanemiseks. Laste puhul on risk eriti suur, sest see ohvrite grupid ei saa end ise kaitsta, ning kurjategija identiteedi varjamine võib lihtsustada uute kuritegude toimepanemist.

Seega peab seadusandja seesugusel juhul peale süüdimõistatud isikute õiguste lähtuma ka avaliku korra kaalutlustest, sest see on reaalne ja piisavalt tõsine oht, mis õigustab isikunime muutmise tähtajatut keeldu.

Järeldus: Kokkuvõttes on alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastases süüteo karistatud isikutele kehtestatud tähtajatu nime muutmise piirang põhiseaduspärane ja proportsionaalne kitsamas mõttes. Piirang on suunatud avaliku korra ja turvalisuse, õiguskindluse ning teiste isikute, eelkõige alaealiste laste õiguste ja turvalisuse kaitsele.

2.4.4. Automaatotsuste tegemine nimemuutmise avalduse esitamisel läbi RR-i turvalise veebikeskkonna

Legitiimne eesmärk: Eelnõuga võimaldatakse nime muutmise menetluses esitada nimemuutmise avaldust turvalises veebikeskkonnas ning kui kõik eeldused nime muutmiseks on täidetud, tehakse otsus ja kanne automaatselt. Meetme eesmärgiks on muuta nimemuutmise protsessi inimese jaoks mugavamaks ja kiiremaks.

Sobivus: Kui nime muutmise avaldus esitatakse turvalises veebikeskkonnas, kontrollitakse avalduses esitatud andmeid ilma ametniku sekkumiseta. Automaatne kontroll on kiire. Seega säästab see nii inimese (avaldaja) aega kui ka ametniku aega, kes oleks pidanud avaldust läbi vaatama. Samuti saab teha kiiresti ja mugavalt automaatotsuse ja -kande.

Vajadus: Kuna enamik avaldusi esitatakse juba elektrooniliselt, ei ole mõistlik säilitada paralleelset menetlust, kus ametnik peaks käsitsi samu eeldusi kontrollima. Automaatotsuse kasutamine võimaldab ametnikel keskenduda ainult juhtumitele, mis nõuavad kaalutlust. Ükski teine lahendus ei oleks võrreldes automaatotsusega sama efektiivne ja isikute õigusi vähem koormav soovitud eesmärgi saavutamiseks. Lisaks saab automaatotsuse ja sellega kaasneva kontrolliga vältida olukordi, kus isikuandmeid töödeldakse liiasusega, kuivõrd automaat kontrollib ainult neid isikuandmeid, mis seda programmeeritud kontrollima on. Inimkontrolli puhul võib ametnik näha ka lisateavet, mis võib ületada vajaliku andmete kontrollimise ulatuse.

---

¹⁶ Euroopa Kohtu 14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-36/02, Omega Spielhallen- und Automatenaufstellungs-GmbH versus Oberbürgermeisterin der Bundesstadt Bonn, [ECLI:EU:C:2004:614](#).

Mõõdukus: Nimemuutmise menetluses on võimalik avalduses esitatud andmeid kontrollida ning teha otsus ja kanne nii käsitsi kui ka automaatselt. Samas ei ole mõistlik kasutada ametnike ressursi ülesannete puhul, mida suudavad täita IT-lahendused. Ametniku roll eelduste kontrollimisel ning otsuse ja kande tegemisel ei anna siinjuures lisandväärtust. Üksikisiku seisukohalt ei ole sisulist vahet, kas tema esitatud andmeid on kontrollitud ning otsuse ja kande teinud ametnik või IT-lahendus, mis toimib ettenähtud reeglite alusel, lõpptulemus on sama, kuid menetlus on kiirem ja mugavam. Samuti säilib inimestel võimalus minna asutusse kohapeale ja esitada avalduse seal, sel juhul kontrollib ametnik avalduse vastuvõtmisel samu õiguslikke aluseid, mida teeb ettenähtud reeglite alusel IT-lahendus. Seega on avalduse esitamine turvalises veebikeskkonnas ning automaatotsuse ja -kande tegemine vaid üks viis, kuidas inimene saab oma nime muuta. Inimesele jääb alati võimalus minna soovi korral ka ametniku juurde. Turvalises veebikeskkonnas avalduse esitamisel teavitatakse isikut alati võimalusest, et tema menetluses võidakse teha automaatotsus- ja kanne ning kui ta ei soovi, et tema nime muutmise menetluses tehakse automaatotsus, võib ta esitada avalduse asutuses kohapeal. Lisaks säilivad isikul automaatotsuse tegemisel ka tavapärased haldusmenetluse meetmed ja õiguskaitsevahendid – isikul on õigus nõuda isikuandmete parandamist, kui need on valed, tal on õigus esitada otsuse peale vaie või pöörduda kohtusse.

Järeldus: meede on proportsionaalne, sest legitiimne eesmärk muuta nime muutmise protsess mugavamaks ja kiiremaks kaalub üles võimalikud õiguste riived. Samuti säilib nime muutmist soovival inimesel võimalus esitada avaldus ametnikule.

2.4.5. Eesnime muutmise piirangud

Legitiimne eesmärk: Ees- ja perekonnanime muutmise sätestavate piirangute eesmärk on tagada nimede kasutatavuse ja arusaadavuse järjepidevus Eesti kultuuriruumis, vältida eksitavate, sobimatute või muul viisil isikute tuvastamist raskendavate nimede levikut ning kaitsta avalikku korda ja teiste isikute õigusi (näiteks vältida olukordi, kus keegi valib täpselt sama nime, mis elaval isikul juba on).

Sobivus: Antud meede kaitseb teiste inimese õigusi ja vabadusi ning tagab õigusselguse ning identiteedi kaitse, aitab inimestel olla teistest eristatud ning vähendada nimega seotud eksitusi. Seega on meede sobiv eesmärgi saavutamiseks.

Vajalikkus: Piirang on vajalik, sest eesmärki ei ole võimalik saavutada sama tõhusalt leebemate vahenditega. Juhul, kui lubada kõikide nimede kasutamist vabalt, tooks see kaasa riski, et tekivad nimed, mis võivad olla solvavad, raskesti kasutatavad või põhjustada segadust isikute eristamisel. Nõue esitada teatud juhtudel ees- või perekonnanime muutmiseks mõjuv põhjus ei välista uue nime andmist, vaid võimaldab hinnata selle sobivust konkreetsetes olukordades, säilitades samal ajal isiku vabaduse nime valida.

Mõõdukus: Eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et nimi on inimese identiteedi oluline osa. Identiteet väljendab inimese enesemääratlust iseenda ja ümbritseva maailma jaoks ning hõlmab muu hulgas nime, elukäiku, välimust, käitumismaneere, mõtteid ja veendumusi. Nimi on esmane tunnus, millega inimene end eristab teistest ja seostab end oma perekonna, hõimlaste ja rahvusega. Seetõttu on nimi nii enesemääratluse kui ka era- ja perekonnanime küsimus.

Riigikohus on otsuses¹⁷ selgitanud, et nimi teenib lisaks isiku identifitseerimisele ka tema perekondliku kuuluvuse määratlemise eesmärki. Nimi võimaldab isikuid teistest eristada. Kui

---

¹⁷ RKPJKo 3. mai 2001. aasta otsus nr [3-4-1-6-01](#), p 15.

lubada inimestel võtta ilma piiranguteta teiste isikute nimesid, võiks see viia olukorrani, kus pahatahtlikult valitud nimi rikub teise inimese õigust olla selgelt eristatav ning võib põhjustada talle praktilisi probleeme. Seega on identiteedi ja eristatavuse kaitse seadusandja jaoks oluline väärtus.

Lisaks identiteedi kaitsele on oluline tagada õigusselgus ja eksituste vältimine. Praktikast on esinenud olukordi, kus mitmel isikul on sama nimi, mis on tekitanud segadust ametlikus asjaajamises, kirjavahetuses ja teenuseosutamises. Seetõttu on põhjendatud vajadus hoida nimede kasutus selgena ja isikud üheselt eristatavana.

Samas tuleb kaaluda ka isiku õigust valida ja muuta oma nime. Riigikohtu halduskollegium on otsuses¹⁸ märkinud, et kuigi sõiduki juhtimisõigus ei ole põhiõigus, võimaldab see realiseerida põhiõigust vabale eneseteostusele. Sarnast loogikat võib rakendada ka nime muutmise puhul, nimi iseenesest ei ole põhiõigus, kuid selle kaudu saab inimene realiseerida oma õigust vabale eneseteostusele ja perekonna- ning eraelu puutumatusele.

Õiguskantsler on omakorda rõhutanud nime olulisust inimese jaoks, märkides, et nime tähtsust inimese identiteedi kujundamisel on pea võimatu üle hinnata. Nimi on inimese enesemääratluse keskne osa ning olukord, kus inimene ei suuda end oma nime kaudu positiivselt identifitseerida, võib põhjustada talle sügavat sisemist vastuolu. Seetõttu peab isikul olema võimalus oma nime muuta, kui see ei vasta tema identiteeditundele.

Arvestades eeltoodut, on nime muutmise õigus inimese jaoks küll oluline, kuid eelnõus sätestatud piirangud teenivad mitmeid kaalukamaid eesmärke, sealhulgas õigusselguse, teiste isikute õiguste ja vabaduste ning identiteedi kaitset. Seega võib järeldada, et kaalumisel on mõlemal poolel olulised väärtused, kuid piirangute eesmärgid kaaluvad üles isiku õiguse nime piiranguteta muuta.

Samuti tuleb märkida, et eelnõus on ette nähtud võimalused erandite tegemiseks. Täielik keeld kehtib üksnes juhtudel, kus soovitud eesnimi koos perekonnanimega oleks täpselt sama mis elaval isikul. Teiste piirangute puhul on seaduses ette nähtud erandite rakendamise võimalus. Seega ei ole piirangud absoluutse iseloomuga, vaid võimaldavad paindlikkust konkreetsete asjaolude arvestamisel.

Kokkuvõtvalt võib järeldada, et eelnõus sätestatud piirangud on mõõdukad seatud eesmärkide saavutamiseks. Need kaitsevad olulisi väärtusi - identiteeti, avalikku korda ja teiste isikute õigusi - ning ei riiva isiku enesemääramisõigust ja perekonna- ega eraelu puutumatust rohkem, kui see on eesmärgiga põhjendatav.

Järeldus: Eesnime muutmisele seatud piirangud on PS-i tähenduses proportsionaalsed. Nende eesmärk on legitiimne, milleks on kaitsta avalikku korda, teiste isikute õigusi ja vabadusi ning tagada nimede kasutatavuse ja arusaadavuse järjepidevus Eesti kultuuriruumis. Kehtestatud meetmed on sobivad ja vajalikud selle eesmärgi saavutamiseks, kuna need väldivad eksitavate või sobimatute nimede kasutuselevõttu ning kaitsevad isikute identiteeti ja eristatavust.

Kuigi eesnime muutmise piirangud riivavad teatud määral isiku õigust vabale eneseteostusele ning perekonna- ja eraelu puutumatusele, ei ole see riive intensiivne. Seadusandja on ette näinud võimalused erandite tegemiseks, mis tagavad paindlikkuse. Nime muutmise õigus on oluline osa inimese identiteedi kujundamisest, kuid selle piiramine on põhjendatud, kui see

---

¹⁸ Riigikohtu halduskollegium 9. juuni 2006. a otsus nr [3-3-1-20-06](#), p 15.

aitab kaitsta teisi samaväärseid ja kaalukamaid õigushüvesid, sealhulgas teiste isikute identiteeti, õigusselgust ja ühiskondlikku arusaadavust nimede kasutamisel.

Seetõttu võib järeldada, et eelnõus sätestatud piirangud on proportsionaalsed, need ei riiva isiku põhiõigusi rohkem, kui on vajalik seatud eesmärkide saavutamiseks, ning vastavad põhiseadusest tulenevale mõõdukuse põhimõttele.

2.4.6. Uue perekonnanime andmisel kehtivad piirangud

Legitiimne eesmärk: Piirangute legitiimne eesmärk tuleneb vajadusest kaitsta inimese identiteeti, säilitada lapse perekonnanime stabiilsust ning hoida eesti nimetraditsiooni ja keele ühtsust. Samuti on eesmärk perekonnanimede ühtlustatud ja õiguspärane kasutamine. Perekonnanimi ei ole üksnes formaalne tunnus, vaid oluline osa inimese enesemääratlusest ja perekondlikust kuuluvusest. Piirangud, mis välistavad teise elava isiku perekonnanime piiranguteta võtmise, kaitsevad isikute õigust eristuda ning vähendavad võimalikke segadusi nii isiklike suhete kui ka avaliku asjaajamise kontekstis. Samuti on alaealise perekonnanime muutmise piirang suunatud lapse huvide kaitsele, tagades, et laps kannab oma vanema perekonnanime ja seeläbi säilib tema identiteedi järjepidevus ning seos pereringiga.

Sobivus: Perekonnanime muutmise piirangud on sobivad seatud eesmärkide saavutamiseks, sest need tagavad oluliste väärtuste kaitse, nagu isiku identiteet, perekondlik kuuluvus ja õigusselgus. Piirangud, mis välistavad teise elava isiku nime vabatahtliku kandmise, kaitsevad inimese õigust eristuda ja vähendavad segadusi nii avalikus asjaajamises kui ka igapäevases suhtluses. Samuti on sobivuse kriteerium täidetud lapse perekonnanime muutmise piirangu korral, kus seadus kaitseb lapse huve ja tagab järjepidevuse ning seose oma vanemaga. Kirjaviisi ja eesti õigekirja normidega seotud piirangud aitavad hoida keelelist ja kultuurilist järjepidevust, mis on kooskõlas eelnõu üldiste eesmärkidega ning soodustab nimede selget eristumist. Seega on piirangud otstarbekad ja loogiliselt seotud eesmärkidega, mida seadusandja soovib saavutada.

Vajalikkus: Piirangud on vajalikud, sest ilma nendeta ei ole võimalik saavutada seaduse seatud eesmärgi. Näiteks võimalus vabalt valida perekonnanimi, mis juba on olemas, võiks tekitada õigusselgust ja identiteeti rikkuvaid olukordi, luues näilisi põlvnemise või abielu seoseid või põhjustades segadust dokumentides ja avalikus suhtluses. Samuti on vajalik keeld alaealise perekonnanime muutmisele, mis tooks kaasa olukordi, kus laps ei kannaks enam ühegi vanema perekonnanime, kahjustades tema identiteeti ja turvatunnet. Piirangud eesti õigekirja ja kirjaviisi osas on vajalikud keele ja kultuuri järjepidevuse ning nimetraditsiooni säilitamiseks. Vajalikkus on põhjendatud ka korduva nimemuutmise piirangu kaudu, et vältida identiteedi varjamist või võimalikke kuritarvitusi, ning sellega kaitstakse teiste inimeste õigust teada, kellega nad suhtlevad.

Mõõdukus: Perekonnanime muutmise piirangud on mõõdukad, sest need ei tähenda isiku nimevabaduse täielikku kaotust, vaid suunavad selle realiseerimist viisil, mis kaitseb teiste isikute õigusi, lapse huve ning ühiskonna keele- ja kultuuritraditsioone. Seaduses on selgelt eristatud olukorrad, kus nimi antakse ilma kaalutlusõiguseta, ja olukorrad, kus avalduse menetlemisel rakendub kaalutlus. Näiteks isikul, kes soovib kanda oma varem kantud nime, vanema või abikaasa perekonnanime, ei seata täiendavaid tingimusi ja nime andmine toimub faktipõhiselt. Kui aga soovitud nimi ei vasta neile eeltingimustele, rakendub kaalutlus ja mõjuva põhjuse kontroll, et tagada, et uue nime valik ei kahjustaks teiste inimeste õigusi ega tekita segadust dokumentides ja igapäevases suhtluses.

Piirangut võib pidada mõõdukaks, kuna uueks perekonnanimeks ei ole lubatud valida RR-i andmetel elava isiku perekonnanime. Piirangu puhul on eesmärk kaitsta soovitatavat nime juba kandvate teiste inimeste identiteeti ja perekondlikku kuuluvust ning enesemääramisõigusega seonduvat. Peale selle kaitstakse juba kasutusel olevaid perekonnanimesid ja uute perekonnanimede loomisega rikastatakse Eesti nimekultuuri.

Inimesel ei ole võimalik vabalt valida perekonnanime, mida RR-is juba elav isik kannab, kui tal puudub põlvnemise või abielu või registreeritud kooselu kaudu seos isikuga, kes seda nime kannab. Kui lubada võtta juba kasutusel perekonnanimi ja selle perekonnanime väikese leviku tõttu loodaks mõttelise seose kindla perekonnaga, võib see olemasolevate perenimede ja pereliinide määramist riivata suurel määral (pereliinide all mõeldakse eelnõus nii ema kui ka isa poolseid pereliine).

Eelnõuga antakse inimestele võimalus luua täiesti uus suguvõsanimi, mida tulevastele põlvetele edasi anda. Juba praegu on levimas trend, et enne abielu sõlmimist taotleb üks partneritest uut perekonnanime, mis on moodustatud liitsõnana mõlema partneri perekonnanimedest (näiteks nimedest Haug ja Oja moodustatakse unikaalne nimi Ojahaug). Samuti leitakse unikaalseid perekonnanimesid võõrapäraste perekonnanimede vabatõlgetena.

Mõõdukus väljendub ka korduva nimemuutmise piirangus: inimene võib oma nime muuta vaid üks kord ja rohkem kui ühe korra ainult mõjuva põhjuse olemasolul. See reguleerimine ei välista nimemuutmise võimalust, vaid kaitseb nime stabiilsust ja identiteeti, vältides olukordi, kus nimemuutmisega võiks varjata isiku identiteeti, ajendada eksitusi või kahjustada teiste õigust teada, kellega nad suhtlevad.

Lisaks on mõõdukas lapse perekonnanime piirang, mis keelab alaealisele perekonnanime andmise, kui see ei lange kokku vanema nimega. See kaitseb lapse identiteeti ja tagab järjepidevuse, säilitades lapse ja vanema vahelist sidet, kuid ei piira lapsevanema õigust taotleda lapsele perekonnanime muutmist, kui kantava nime asemel soovitakse lapsele anda teise vanema perekonnanimi. Riigikohtu tsiviilkollegium on otsuses¹⁹ öelnud: „Laste perekonnanime muutmise üle otsustades märkis ringkonnakohus õigesti, et laste huvides on nende perekonnanime stabiilsus.“ Seega, siin on seadusandja eesmärk tagada laste perekonnanime stabiilsus ja nimega seotud identiteet, samas lähtudes sellest, et lapsel on tihe seos oma vanemaga. Sellest ka piirang, et lapse perekonnanime ei saa muuta, kui selle tulemusena ei kanna laps kummagi vanema perekonnanime. Meede tagab lapse nime stabiilsuse ja perekonda kuuluvuse tunde, mis on laste arenguks vajalik.

Ka kirjaviisi- ja keelenormidest tulenevad piirangud on proportsionaalsed: kehtestatakse keelud vanas kirjaviisis perekonnanimedele, mida pärast 1940. aastat ei ole kasutatud, ning nõutakse, et vabalt valitud nimed järgiksid eesti õigekirja. Samuti on piiratud võimalus võtta nimi, mis on juba elava isiku nimi või tähenduse tõttu heade kommetega vastuolus, või perekonnanimi, mis on Eestis kaitstud kaubamärk. Kõik need meetmed on suunatud üldsuse õiguste, identiteedi kaitse, ühiskondliku korra ja õigusselguse tagamisele, kuid ei välista individuaalset eneseteostust seal, kus see ei kahjusta teisi.

Samuti on seaduses arvestatud erandite võimalust, näiteks põlvnemisest tulenev seos muukeelse nimetraditsiooniga, mis näitab, et piirangud ei ole absoluutse iseloomuga, vaid kohandatavad konkreetsete asjaolude järgi. Nii jääb isikul võimalus muuta nime oma identiteedi kujundamise eesmärgil, samal ajal säilitatakse ka teiste õigused ja ühiskonna huvid.

---

¹⁹ Riigikohtu tsiviilkollegiumi (RKTko) 29. oktoober 2014. a otsus nr [3-2-1-96-14](#), p 21.

Seega on piirangud mõõdukad, sest need tasakaalustavad isiku õiguse vabalt nime valida ning vajaduse kaitsta identiteeti, lapse huve, keelelist ja kultuurilist järjepidevust ning õigusselgust. Piirangud ei ole rohkem riivavad, kui on vajalik seatud eesmärkide saavutamiseks, ja neid saab paindlikult rakendada konkreetsetes olukordades, jättes siiski piisava vabaduse individuaalseks eneseteostuseks.

Järeldus: Perekonnanime muutmise piirangud on põhiseadusega kooskõlas, sest need teenivad legitiimset eesmärki kaitsta isiku identiteeti, tagada nime järjepidevus ja eristuvus, hoida lapse huve ning säilitada keele- ja kultuuritraditsioone. Piirangud on sobivad, kuna need suunavad nimemuutmist viisil, mis ei kahjusta teiste inimeste õigusi ega tekita segadust asjaajamisel ja igapäevases suhtluses. Samuti on need vajalikud, sest ilma piiranguteta võiks vabalt valitud nime andmine tekitada konflikte, eksitusi või pahatahtlikku kasutust ning rikkuda perekondlikke ja ühiskondlikke sidemeid.

Piirangud on mõõdukad, sest nad ei tähenda isiku nimemuutmise vabaduse täielikku kaotust, vaid sätestavad selged reeglid, millistel alustel ja tingimustel nime muuta võib, võimaldades samal ajal individuaalset eneseteostust seal, kus see ei kahjusta teisi. Erandid ja kaalutusotsuste rakendamine tagavad paindlikkuse ning arvestavad konkreetsete olukordade eripärasid. Kokkuvõttes tasakaalustavad piirangud efektiivselt ühiskondlikud huvid ja isiku õigused ning on proportsionaalsed seatud eesmärkide saavutamiseks, mistõttu ei piira neid isiku põhiõigusi ülemäära.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu on jagatud kaheksaks peatükiks. 1. peatükis kehtestatakse üldsätted, mis puudutavad seaduse reguleerimisala, eesmärki, isikuandmete töötlemist, isikunime kasutamist avaliku ülesande täitmisel, isikunime kirja pilti, piiratud teovõimega isiku nimetoimingut, nõudeid eesnimel ja perekonnanimele nende andmisel, vahetamisel ja muutmisel. 2. peatükis sätestatakse isikunime andmine sünni registreerimisel, põlvnemise asjades ja lapsendamise asjades. 3. peatükis sätestatakse perekonnanime vahetamine abielu sõlmimisel ja lahutamisel, kooselulepingu sõlmimisel ja lõpetamisel, isikunime vahetamine sooandmete muutmisel. 4. peatükis sätestatakse isiku taotluse alusel isikunime muutmist reguleerivad normid. 5. peatükis reguleeritakse isikunime kohaldamist, 6. peatükis on reguleeritud isikunimekomisjoni ja nimeteadusliku usaldusasutuse rollid. 7. peatükki on koondatud järelevalve ja vaidlustamise sätted, 8. peatükis seaduse rakendamine ja seaduste muutmine.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse seaduse reguleerimisala, eesmärk ja teiste seaduste kohaldamisala. Eelnõu eesmärk on eesti nimetraditsiooni²⁰ hoidmine ning isikunimede ühtlustatud ja õiguspärane kasutamine. Põhiseaduse preambul viitab eesti rahvuse ja kultuuri säilimise olulisusele ja PS §-s 6 on sätestatud, et Eesti riigikeel on eesti keel.

Eelnõu eesmärk on eesti nimetraditsiooni säilitamine. Eesti nimetraditsioon on ajas muutunud

---

²⁰ Eesti nimetraditsiooni on kirjeldanud Eesti nimeuurijad, näiteks Edgar Rajandi, kelle raamatule „Raamatut nimedest“ tuginetakse siiani. Lisaks Edgar Rajandile on eesti nimetraditsiooni uurinud perekonnanimede uurija Helmut Tarand jt. Praegu koostatakse „Eesti perekonnanimeraamatut“, mille koostamises osalevad näiteks Fred Puss, Marja Kallasmaa, Udo Uibo jt. Eesti nimetraditsiooni on uurinud ka näiteks nimeteadlased Eve Alender, Kairit Henno, Annika Hussar, Peeter Päll ja Evar Saar „Nimekorralduse analüüsis“, millega on võimalik tutvuda: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/40634/Keel_Nimekorraldus.pdf. Eestipäraste eesnimede temaatikat on käsitlenud ka näiteks Julius Mägiste. Tema seisukohtadega on võimalik tutvuda teoses „Eestipäraseid eesnimesid“: https://www.emakeeleselts.ee/digiraamatud/AES-toimetised_XXVIII.pdf. Perekonnanimede kohta on olemas ka Kairit Henno lühikokkuvõte „Meie perekonnanimede ajaloost“, millega on võimalik tutvuda: https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2003_1/OK_2003-1_04.pdf. Nimeteadusega seotud lisaallikate viidetega saab tutvuda ka Eesti Keele Instituudi kodulehel: <http://www.eki.ee/nimeselts/bib/>.

ja kindlasti veel muutumas. Selgitusi nimetraditsiooni tekkest võib leida Eesti Keele Instituudi (edaspidi *EKI*) 2002. a nimekorralduse analüüsist²¹ (edaspidi *nimekorralduse analüüs*). Selles märgitakse järgmist: “Niisiis iseloomustab eesti eesnimistut 1) nimede paljusus (iga uus nimemood toob kaasa uusi nimesid, mis hõlpsasti eelmised välja vahetavad); 2) nimemoe kiire vaheldumine; 3) avatus võõrapärasusele (nimesid nii laenatakse kui ka jäljendatakse võõrapärasust omanimeses, nt liidete, võõrtähtede rohkusega); 4) julge nimelooming (tehisnimed 20. sajandi alguses, sarnased protsessid hiljem, 1950.–1970. aastatel ning analoogne käitumine ka hiljem)“. Üldiselt eelistatakse anda lapsele üks eesnimi, aga ka teisi võimalusi kasutatakse ning sellise valiku lubamine on kinnistunud nimetraditsioonis.

Nimekorralduse analüüsis märgitakse järgmist: „Perekonnanimed pandi eestlastele XIX sajandi algupoolel: Liivimaa kubermangus 1823–1826 ning Eestimaa kubermangus 1835. Enne seda oli seaduse kaitse all olevaid püsivaid ametlikke perekonnanimesid vaid vähestel eestlastel, peamiselt linnades. Suuremat osa rahvast kutsuti lisanimedega, mis moodustatud koha-, isanimest, ametinimetusest vm. Lisanimed olid seejuures üsna muutlikud, kui just elukoht või amet ei pärandunud põlvest põlve./.../ Nime algkujuks oli nimepaneku protokollidesse kantud kuju. Kuna protokolliti enamasti saksa keeles ja vanas kirjaviisis, leidis rohkelt eestikeelsete nimede moonutusi, ka olid paljud tol ajal pandud nimed võõrkeelsed (eelkõige saksakeelsed). Leidus segakeelseid, samuti omakeelseid, kuid kõlbeliselt kohatuid nimesid./.../ Rahvusriigi sündides 1918. a ja eesti keelele riigikeele staatuse andmisega seoses hakati enam tähelepanu pöörama ka isiku-, eeskätt perekonnanimede korraldamisele. Tuli tegelda põhiliselt kolme probleemiga: 1) nimekirjutuse küsimused, 2) perekonnanimede panek veel perekonnanimeta kodanikele, 3) nimede muutmise./.../ perekonnanimede võtmise seadusega (RT 1926, 11, 10) kohustati kõiki veel perekonnanimeta Eesti kodanikke omale kuue kuu jooksul perekonnanime võtma. Nime võtmisest tuli teatada kohalikule perekonnaseisuametnikule, kes nime protokollis. Seaduse eirajatele pidi nime määrama siseminister. Seega hiljemalt 1926. aasta lõpuks pidid kõigil Eesti kodanikel olema perekonnanimed.“.

Seega saab öelda, et eesti nimetraditsiooni nimemall on eesnimi+perekonnanimi. Eesnimi antakse sünnil ja selle valivad vastsündinu vanemad. Perekonnanimi on nimemalli kohustuslik osa ja selle andmist reguleeritakse seadusega.

Nõukogude võimu perioodil 1941–1991. a reguleerisid isikunime andmist erinevad õigusaktid, kuid põhimõtte nendes oli sama – lapsele anti vanemate ühine perekonnanimi või erinevate nimede korral ühe vanema perekonnanimi, vallaslaps sai ema perekonnanime. Abielu sõlmimisel sai üks abikaasast võtta teise abikaasa perekonnanime ühiseks perekonnanimeks, aga mõlemad abikaasad võisid jääda ka oma perekonnanimega. Perioodil 1984. –1986. a oli keelatud rohkem kui ühe eesnime andmine. Nimemalli osa oli ka isanimi – eesnimi+isanimi+perekonnanimi.

Eesti nimetraditsiooni hulka kuulub kindlasti ka nime muutmise. Näiteks toimus nimede eestistamine alates 1919. a esmalt eraalgatuslikult, alates 1934. a riikliku poliitikana. Kuni 1934. aasta lõpuni eestistati 1081 perekonnanime kokku 2659 isikul. Nimede eestistamise sihiks oli mõjutada eestlasi võtma seniste võõrapäraseks peetud (saksapärase) ees- ja perekonnanimede asemele uusi, rõhutatult eestipäraseid. Eesti iseseisvusajal eestistati oma nime üle 200 000 isiku.

Eesti nimetraditsiooni võib lühidalt kokku võtta järgmiselt – vastsündinu eesnime valivad tema

²¹ Eesti Keele Instituudi nimekorralduse analüüs, 2002 a. Kättesaadav: <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/327c027a-81cc-44c6-b4fa-5a1222b27e81/content>.

vanemad ja eesnimi võib koosneda kuni kolmest eesnimest, laps kannab vanemate ühist või ühe vanema perekonnanime, abielu sõlmimisel võib saada ühise perekonnanime või jääda oma perekonnanimega, abielu lahutamisel võib saada tagasi varem kantud perekonnanime.

Eelnõu eesmärk on isikunimedele ühtlustatud ja õiguspärane kasutamine Eestis. Isikunimi antakse sünnil, seda võib vahetada perekonnasündmustega, seda saab muuta isiku soovil – kõik see eeldab kindlaid ja selgeid reegleid. Esmalt on see oluline isikutele, kes saavad oma valikutes tuge seadusest, samuti on see vajalik haldusorganile, et haldusmenetlustes isikuid nõustada ja abistada, aga ka selleks, et inimesi võrdselt ja õiguspäraselt kohelda. Lisaks Eestis perekonnaseisutoimingutega tehtavatele nimetoimingutele on vajalik selgelt reguleerida ka olukorrad, kus Eestis kasutatakse teise riigi dokumendil märgitud isikunime.

Isikunime andmine, vahetamine, muutmine ja kohaldamine toimub haldusmenetluses, seega rakendatakse nendes toimingutes haldusmenetluse seadust (edaspidi *HMS*), arvestades käeoleva seaduse erisusi. Näiteks HMS-i kohaselt kehtib haldusakt adressaadile teatavaks tegemisest või kättetoimetamisest alates, kui haldusaktis ei ole ette nähtud hilisemat kehtima hakkamist (*HMS* § 61 lõige 1), kuid eelnõuga loetakse nimemuutmise otsus kehtivaks ja nimemuutmise toimunuks uue isikunime kandmisest RR-i, mille järel tehakse isikule kättesaadavaks nimemuutmist kajastav RR-i väljavõte, mis tõendab nime muutust.

Isikunime andmine toimub sünni registreerimise menetluses ning isikunime vahetamine abielu sõlmimise ja abielu lahutamise ning sooandmete muutmise menetluses, mida tehakse PKTS-i alusel. Seega rakendatakse nendes toimingutes PKTS-i, arvestades käeoleva seaduse erisusi. Näiteks tuleb abielu sõlmimise avaldusel märkida, millist perekonnanime kumbki abielluja pärast abielu sõlmimist kandma hakkab (*PKTS* § 37 lõige 2 punkt 1), kuid eelnõu sätestab, et nime võib vahetada ainult üks abiellujatest, võttes teise abikaasa perekonnanime ühiseks perekonnanimeks või liites sidekriipsuga teise abikaasa perekonnanime oma perekonnanime järele (*INS* § 13 lõige 1).

INS-i alusel tehtavate nimetoimingute tulemused kantakse RR-i, seega rakendatakse nendes toimingutes RRS-i, arvestades käeoleva seaduse erisusi. Näiteks RRS-i kohaselt on RR-i kantavad isikuandmed isikunimi INS tähenduses, siis eelnõuga täpsustatakse, milliselt dokumendilt ja milliste reeglite järgi isikunime RR-i kantakse (*INS* §-d 4 ja 5).

Eelnõu § 2 reguleerib isikuandmete töötlemist. Eelnõuga nähakse ette, et nimetoimingute läbiviimiseks töödeldakse isikuandmeid INS-is, PKTS-is ja RRS-is sätestatud alustel ja korras. RR-i kantud isikunime, põlvnemise ja perekonnaseisuandmeid kasutatakse mitmes nimetoimingus, näiteks:

- sünni registreerimisel kontrollitakse, kas lapsele soovitud isikunime juba kannab mõni isik;
- isikunime muutmisel kontrollitakse, kas isikul on soovitud perekonnanimega põlvnemise, abielu või registreeritud kooselu kaudu seos;
- vabalt valitud perekonnanime taotlemisel kontrollitakse, kas soovitud nime kantakse eesnimena ja mitmel isikul selline eesnimi on.

Seega töödeldakse nimetoimingutes menetlusosaliste andmeid, kuid ka kolmandate isikute andmeid, kui see on vajalik asjaolude väljaselgitamiseks. Eelnõu § 2 lõige 2 näeb ette, et nimetoimingute läbiviimiseks töödeldakse isikuandmeid, sh eriliigilisi isikuandmeid RR-is. RR-i rakendused on loetletud RRS-i alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2018.

aasta määruse nr 129 „Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate üleantavate andmete loetelu“²² §-s 1¹.

Eelnõu § 2 lõige 3 toob välja, milliseid isikuandmeid nimetoimingutes töödeldakse.

Isikuandmete kategooriad

Andmekategooria	Töötlemise eesmärk
Isikunimi, isikukood, sugu, kodakondsus, kontaktandmed	Isiku üldandmed, mis on vajalikud isikusamasuse kontrollimiseks, isikuga kontakteerumiseks.
Abikaasa või registreeritud elukaaslasega seotud andmed	Abielu või kooselulepingu sõlmimisel või nimemuutmisel on võimalik taotleda abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanime või lisada tema perekonnanime isiku enda perekonnanimele, abielu lahutamisel või kooselulepingu lõpetamisel on lubatud vahetada perekonnanime varem kantud perekonnanimega, vajalik õigusliku aluse kontrollimiseks nime saamisel.
Alaealiste lastega seotud andmed	Alaealiste lastega seotud nimetoimingute käigus antakse neile sünni registreerimisel nimi ning alaealise nime võib hiljem muuta Samuti kontrollitakse, kas lapse vanemal on alaealise lapse suhtes esindusõigus.
Emakeel	Kogutakse statistilistel eesmärkidel.
Hariduse andmed	Kogutakse statistilistel eesmärkidel.
Isiku esitatud nime muutmise põhjuse andmed	Nimemuutmise menetluses tuleb seaduses sätestatud juhtudel hinnata nime muutmise põhjust.
Isiku esitatud menetluslikud andmed	Isik võib nimetoimingu raames avaldada täiendavaid isikuandmeid mis võivad, aga ei pruugi olla menetluses tähtsust omavad.
Kriminaalkorras karistatuse andmed	Kriminaalkorras karistatud isikute nimemuutmise õiguse piirangu kontrollimiseks peab tegema päringu karistusregistrisse või selle arhiivi. Päringu tegemisel töödeldakse nime muuta sooviva isiku isikukoodi ja kriminaalkorras karistamise andmeid.
Perekonnaseisuandmed	Perekonnaseisuandmed on vajalikud, et kontrollida teatud eeldustele vastamist nimemuutmise menetluses, näiteks kui isik soovib pärast abikaasa surma võtta läbi nimemuutmise menetluse tema perekonnanime

²² [RT I, 25.11.2025, 5.](#)

Põlvnemise andmed	Kontrollitakse isikunime muutmisel, kas isikul on soovitud perekonnanimega põlvnemise kaudu seos.
Rahvuse andmed	Perekonnanime andmisel, vahetamisel või muutmisel võib nime kirja pilti muuta rahvuse nimetraditsiooni järgi, kui selles rahvuses perekonnanimesid sellisel viisil eristatakse.
Soo muutmise andmed	Soo muutmise andmeid töödeldakse selleks, et isik saaks eelnõus sätestatud alusel vahetada oma ees- ja perekonnanime vastavaks muudetud või taastatud sooandmetele.
Teovõimelisuse andmed	Vajalik esindusõiguse kontrolliks.
Usulise kuuluvuse andmed	Usulise kuuluvuse andmeid töödeldakse ulatuses, mis on vajalik tõendamaks, et eesnimi on isikule antud usulise ühenduse usulise talituse käigus, mis võimaldab võõrkeelse eesnime andmist sünnil või nimemuutmisel.

Isikuandmete vastutavad töötajad isikuandmete kaitse üldmääruse²³ järgi on eelnõu § 2 lõike 4 kohaselt nimetoiminguid läbiviivivad asutused.

Eelnõu § 2 lõige 5 sätestab, et isikuandmete säilitamist reguleeritakse RRS §-s 8, mille kohaselt RR-i kantavaid isikuandmeid säilitatakse RR-s alaliselt.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse isikunime kasutamine.

Eelnõu § 3 lõikega 1 määratletakse isikunime mõiste. Isikunime mõiste annab isikunimele kaks nõuet – see koosneb eesnimest ja perekonnanimest ehk antakse isikunime mall eesnimi+perekonnanime. Võrreldes teiste rahvuste nimetraditsiooniga on eesti isikunimi lihtne, selles ei ole kesknime (nagu näiteks taani isikunimedes) ega isanime (nagu näiteks vene isikunimedes). Isikunimena saab käsitada nime, mis on kantud dokumenti või andmekogusse. Andmekogu all tuleb mõista mitte ainult RR-i, aga ka teisi andmekogusid, näiteks Eesti hariduse infosüsteemi. Dokumenti kantakse isikunimi üldjuhul RR-i kantud andmete alusel, aga ka näiteks abielu sõlmimisel koostatud dokumenti kantakse uus isikunimi, kui abielluja perekonnanime vahetab, samuti saab käsitada isikunimena välisriigi dokumendis olevat nime. Samamoodi on isikunimi ka näiteks isiku haridust tõendavale dokumendile märgitud nimi.

Eelnõu § 3 lõige 2 sätestab nimetoimingu mõiste. Nimetoiming on õiguslikul alusel isikunime kandmine dokumenti või andmekogusse. Seda mõistet kasutatakse kõikides isikunimega tehtavates toimingutes – isikunime andmisel, vahetamisel, muutmisel ja kohaldamisel.

Eelnõu § 3 lõike 3 kohaselt kasutavad kõik avalikku ülesannet täitvad asutused oma toimingutes RR-i kantud isikunime. Nii kasutab RR-i kantud isikunime Politsei- ja Piirivalveamet isikule isikut tõendava dokumendi, elamisloa vm dokumendi andmisel, haridusasutus õppurite

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). – ELT L 119, 04.05.2016, lk 1–88.

nimekirja koostamisel, perekonnaseisuametnik lapse sünni registreerimisel, abielu sõlmimisel, notar kooselulepingu sõlmimisel jne. Kui isiku nimi on välisriigis muutunud (näiteks abielu sõlmimisel), tuleb tal esitada vastavad andmed RR-i kandmiseks, vastasel juhul lähtub avalikku ülesannet täitev asutus isiku nimest seni kuni RR-i kandmiseks on esitatud uued andmed.

Eelnõu § 3 lõikega 4 reguleeritakse olukorrad, kus isiku andmed ei kuulu RR-i kandmisele (isikud, kelle ei ole RR-i subjekti staatust), sel juhul võib avaliku ülesande täitmisel kasutada isikut tõendavasse dokumenti kantud isikunime. Sellist erandit võib vajada notar pärimismenetluses.

Eelnõu § 3 lõikega 5 antakse Siseministeeriumile ülesanne juhendada avalikku ülesannet täitvaid asutusi nimetoimingute tegemisel. Sätte eesmärk on tagada nimetoimingute ühtne ja korrektne rakendamine kõigi nende asutuste poolt, kellel on pädevus nimetoiminguid teha. Siseministeeriumile antakse siinkohal koordineeriv ja juhendav roll, et tagada nimetoimingute menetlemisel ühtsed põhimõtted ja praktikad, ühtlustada tõlgendused olukordades, kus nimetoimingute tegemine eeldab hindamist või diskretsiooni ning toetada avalikku ülesannet täitvaid asutusi juhiste, selgituste ja koolitustega. Seda ülesannet täitis Siseministeerium ka NS-i kehtivuse ajal, kuid seda ei olnud selgelt NS-is väljendatud.

Võrreldes NS-ga olulist muudatust selles paragrahvis sätestatud nõuetes eelnõuga ette ei nähta.

Eelnõu §-s 4 kehtestatakse isikunime kirja pildi nõuded.

Eelnõu § 4 lõikega 1 nähakse ette, et isikunime kirjutamisel kasutatakse eesti-ladina tähestiku tähti. Nimetatud tähestik sisaldab eestikeelsete sõnade kirjutamiseks vajalikke tähti, samuti võõrsõnade kirjutamiseks vajalikke tähti, tavapäraste w ja y kõrval ka kõik diakriitilise märkidega tähti, mille aluseks on ladina tähed, näiteks ŋ, ã, ó. Isikunime kirjutamiseks saab kasutada ka teatud sümboleid, näiteks sidekriips kahe eesnime või kahe perekonnanime vahel.

Nime kirja pildis lubatakse vaid teatud sümboleid. Seega ei saa isikunimes kasutada numbreid, mittesõnalisi tähiseid ja muid sümboleid. Näiteks sooviti Rootsis 1991. aastal sündinud lapsele panna eesnimeks „Brfxxccxxmnpccccllmmnprxvclmncckssqlbb11116“. Seadusandja võimalus on sellises olukorras vahele astuda ja piirang seada, et tagada õigusselgus.

Eelnõu § 4 lõikega 2 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm kehtestada isikunime kirjutamisel kasutatavate eesti-ladina tähtede ja sümboolite loetelu.

Isikunime kirjutamisel kasutatavate eesti-ladina tähtede ja sümboolite loetelu kehtestamiseks volitatava valik sõltub esmajoones reguleeritava küsimuse olulisusest ehk sellest, kas rakendusakti sisu üle peaks otsustama Vabariigi Valitsus või minister. Kui küsimus on valdkonnaspetsiifiline, on volitusnormi kavandamisel kohane anda volitus kehtestada ministri määrus. Kui küsimus puudutab teataval määral ka teise ministeeriumi valitsemisala, tuleb kaaluda, kas piirduda Vabariigi Valitsuse seaduse § 49 lõike 2 kohaselt teise ministriga kooskõlastamisega või kavandada volitusnorm Vabariigi Valitsuse määruse kehtestamiseks. Eespoolnimetatud rakendusakt puudutab ka Välisministeeriumi ja Rahandusministeeriumi valitsemisala, kuid mõistlik on kehtestada see määrus „Isikunime andmisel ja kohaldamisel kasutatavate eesti-ladina tähtede ja sümboolite loetelu“ ministri määruse tasemel, sest see on valdkonnaspetsiifiline.

Eelnõu § 4 lõikega 3 sätestatakse reegel, et isikunimi kantakse RR-i suurtähtedega. Seega antakse selge õiguslik alus RR-i pidamisel tugineda juba kujundatud praktikale. Selline erisus

isikunime kirja pildis ei muuda isikunimedele kirjutamise üldreeglit, algustähe ortograafia järgi kirjutatakse kõik isikunimed suure algustähega.

Võrreldes kehtiva NS-iga jäetakse eelnõuga välja võimalus kirjutada isikunime lühendatud kujul. Eelnõu annab isikunime kirjutamiseks üldised reeglid ning kui avalikku ülesannet täitev asutus vajab isikunime lühendamist, sätestatakse see muus seaduses. Näiteks isikut tõendavate dokumentide seaduse § 9¹ lõike 2 kohaselt juhul, kui isiku eesnimi ületab 30 tähemärki või perekonnanimi ületab 28 tähemärki, kantakse see dokumenti nii, et nime lõpust jäetakse kirjutamata tähed, mis andmevälja reale ei mahu.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse üldnorm, mida tuleb järgida piiratud teovõimega isiku nimetoimingu tegemise korral. Alaealise nimetoiming on eelkõige sünni registreerimisel isikunime andmine. On selge, et selles toimingus ei saa välja selgitada lapse arvamust, kuid vanemad peavad nime valimisel vältima äärmusi, ebasobivaid nimesid, mis tulevikus võivad lapse huvisid kahjustada. Lapse jaoks olulisema mõjuga nimetoiming on isikunime muutmine, selles tuleb lapse arvamus välja selgitada, kui lapse arengutase seda võimaldab. Lapse arvamusel ei ole juriidilist kaalu, lapse nimemuutmisest ei saa keelduda, kui laps sellega nõus ei ole, kuid sellistes olukordades peab lapsevanem arvestama lapse soove ning avaldusest loobuma. Riigikohtu tsiviilkolleegium on esile toonud lapse nime järjepidevuse põhimõtte ja märkinud otsuses²⁴: „Lapse nime kontinuiteedi põhimõtte tuleneb nii Eesti Vabariigi lastekaitse seaduse § 9 lõike 1 teisest lausest kui ka ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikli 7 lõikest 1, mille järgi on igal lapsel alates sünnihetkest õigus oma nimele, ning ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikli 8 lõike 1 järgi peavad osalisriigid austama lapse õigust säilitada oma identiteet (sh nime)“. Eelnõus ei ole *expressis verbis* esile toodud kohustust lähtuda lapse huvidest, kuid kohustus seda teha tuleneb lastekaitse seaduse §-dest 3 ja 21. Kohus on viidatud lahendis märkinud, et vanemad peavad lapse perekonnanime muutmist otsustades pidama silmas lapse igakülgset heaolu, st lähtuma lapse perekonnanime muutmise üle otsustades lapse huvidest, mitte muudest, sh oma subjektiivsetest kaalutlustest. Määrav ei saa olla vanema soov lapse nime muuta, vaid esikohale tuleb seada lapse huvi olemasoleva nime asemel muud nime kanda.

Lapse huvide väljaselgitamiseks tuleb muu hulgas selgitada lapsele kavandatava otsuse sisu ja põhjuseid, kuulata laps ära tema vanust ja arengutaset arvestades sobival viisil ning võtta lähtudes lapse vanusest ja arengutasemest tema arvamus arvesse ühe asjaoluna huvide väljaselgitamisel. Hinnates kõiki asjassepuutuvaid asjaolusid tervikuna, kujundatakse põhjendatud seisukoht lapse huvide kohta seoses kavandatava nime muutmise otsusega. Kui lapse huvisid ei ole võimalik temalt küsimusi küsides välja selgitada (näiteks imiku puhul), ei pea seda tegema.

Piiratud teovõimega täisealise isiku nimetoimingu tegemisel lähtutakse piiratud teovõimega täisealise isiku huvidest, mille väljaselgitamiseks küsitakse tema arvamust niivõrd, kuivõrd ta on võimeline poolt- ja vastuväiteid vastutustundlikult kaaluma. Piiratud teovõimega täisealist isikut tuleb asjaoludest ja tehtud otsustest teavitada mõistlikus ulatuses, millest isik aru saab. Oluline on, et piiratud teovõimega täisealist isikut ei jäetaks otsuse tegemisest kõrvale, selgitamata talle asjaolusid ja otsuse sisu.

Piiratud teovõimega isiku arvamusel väljaselgitamise lähtutakse üldistest haldusmenetluse põhimõtetest. Vajadusel kasutab nimetoimingut tegev ametnik lastekaitsetöötaja või sotsiaalhoolekande spetsialisti abi.

---

²⁴ RKT Ko 29. oktoober 2014. a otsus nr [3-2-1-96-14](#), p 21.

Võrreldes NS-iga on piiratud teovõimega isiku nimetoimingute tegemisel selgemalt välja kirjutud vajadus isikute õigusi kaitsta kaasates neid rohkem menetlusse ja arvestades nende õiguste ja huvidega.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse nõuded eesnimele selle andmisel, vahetamisel ja muutmisel. Sätete eesmärk on kaitsta eesti nimetraditsiooni, eesti keelt, tagada eesnime kasutatavus (näiteks kirja pildi järgi hääldamine).

Eelnõu § 6 lõige 1 sätestab üldise reegli eesnimes lubatud nimede arvule. See reegel vastab ka praktikas juurdunud ootusele, enim kantakse üht eesnime, harvem kahte eesnime, vähesel määral ka kolme eesnime. Kaks eesnime võib kirjutada eraldi või siduda sidekriipsuga. Kolme eesnime kirjutamisel sidekriipsu kasutamine ei ole lubatud. Sarnased piirangud eesnimedele on ka Eesti naaberriikides, näiteks Lätis on lubatud kuni kaks eesnime ja Soomes on lubatud kuni neli eesnime.

Eelnõu § 6 lõige 2 näeb ette, et ilma mõjuva põhjuseta ei või anda eesnime, mis on nime saaja vastassoo eesnimena juurdunud. Lapsele sünnil nime andmisel saab mõjuva põhjusena arvestada ühe vanema kodakondsusriigi nimetraditsiooni, näiteks on prantslastel olnud komme kanda kaht või kolme nime, seejuures teine või kolmas nimi on sageli pandud (vana)vanavanemate austuseks ning ei vasta nime kandja soole (kui kaksiknime eri osad on soolise kuuluvuse mõttes vastandlikud, siis määrab soo esimene nimi, nt Jean-Marie on mees, Marie-George on naine). Mõjuvaks põhjuseks nimemuutmisel võib olla ka näiteks soolise üleminekuga seotu, vastassoole juurdunud eesnime saab anda ka enne, kui sooandmeid RR-is muudetakse.

Eelnõu § 6 lõige 2 näeb ette, et ilma mõjuva põhjuseta ei või anda eesnime, mis on nime saaja vastassoo eesnimena juurdunud. Lapsele sünnil nime andmisel saab mõjuva põhjusena sünnil lapsele nime andmisel arvestada ühe vanema kodakondsusriigi nimetraditsiooni, näiteks on prantslastel olnud komme kanda kaht või kolme nime, seejuures teine või kolmas nimi oli sageli pandud (vana)vanavanemate austuseks ning ei vasta nime kandja soole (kui kaksiknime eri osad on soolise kuuluvuse mõttes vastandlikud, siis määrab soo esimene nimi, nt Jean-Marie on mees, Marie-George on naine). Mõjuvaks põhjuseks nimemuutmisel võib olla ka näiteks soolise identiteediga seotu, vastassoole juurdunud eesnime saab anda ka enne, kui sooandmeid RR-is muudetakse.

Samas ei saa kõiki eesnimesid üheselt liigitada kandja soo järgi. Näiteks eesnimi Ilo on Eestis kasutusel mõlemal sool. Loodusnähtustest inspireeritud eesnimed, eriti viimasel ajal kasutusele võetud, ei oma selgepiirilist eristatust soo järgi. Näiteks eesnimi Lumi on Eestis kasutusel alates 2002. aastast ning seda kannavad naissoost isikud, kuid ei ole takistust seda nime anda ka meessoost isikule. Teistes riikides kannavad eesnime Lumi ka meessoost isikud. Näiteks eesnimi Torm on Eestis kasutusel alates 2000. aastast ning seda kannavad meessoost isikud, kuid ei ole takistust seda nime anda ka naissoost isikutele. Teistes riikides kannavad eesnime Torm valdavalt meessoost isikud. Nii mõnigi võõrkeelne eesnimi, mis teistes riikides on pigem meessool kasutusel, on kirja pildilt omane Eestis kasutusel olevatele naisnimedele ning vastupidi, näiteks eesnimi Janary, mis on Eestis kasutusel üksnes mehenimena, mujal maailmas ka naisnimena.

Eelnõu § 6 lõige 3 näeb ette, et eesnimi, mida RR-i andmetel ei kanna ükski isik, ei tohi olla vastuolus heade kommetega. Seadus ei piira eesnime andmisel, vahetamisel või muutmisel kasutatavaid eesnimesid üksnes nendega, mis on inimesed juba kannavad, vaid lubatud on eesnime ka välja mõelda. Eesnime väljamõtlemlisel tuleb arvestades sellega, et eesnime kandjale ei tohi see tekitada probleeme. Näiteks on soovitud poisslapsele anda sünni

registreerimisel eesnimi Tellis; ehituskivi tähendava eesnime kandmine võib tekitada koolikiusu jmt. Kas ja millisel juhul on väljamõeldud eesnimi vastuolus heade kommetega, on üheselt võimatu määratleda, seega ei täpsusta seadus enamati. Menetluses, kus väljamõeldud nime vastavust heade kommetega tuleb tuvastada, lähtutakse alati konkreetsest nimest ja antakse nime taotlejale võimalus oma valikut selgitada ja põhjendada. Vajadusel saab menetleja küsida nimeteadusliku usaldusasutuse arvamust välja selgitamiseks nime vastavust headele kommetele.

Eelnõu § 6 lõike 4 kohaselt peab eestikeelse eesnime kirja pilt vastama eesti kirjakeele normis sätestatud eesti õigekirjutusreeglitele. Eesti kirjakeele normi (edaspidi *kirjakeele norm*) all mõistetakse õigekirjutuslike, grammatiliste ja sõnavaraliste normingute ja soovitude süsteemi²⁵. Kirjakeele norm peab tagama ametliku keelekasutuse ühtluse ja selguse ning soodustama keelekasutuse hea tava rakendamist. Kirjakeele norm on määratud EKI uusima õigekeelsussõnaraamatuga, Emakeele Seltsi keeleteoimkonna otsustega ning keeleteoimkonnas heaks kiidetud ortograafiareeglistiku, normatiivse käsiraamatu ja grammatikaga. Sätte eesmärk on hoida eesti keelt, eestikeelseid eesnimesid ja vältida olukorda, kus nimes ei ole küll võõrkeelsuse tunnuseid, kuid nime ei saa näiteks kirja pildi kohaselt hääldada. Näiteks eeldab kirjakeele norm, et ühesilbilises sõnas on pikk täishäälik või kaashäälik. Mõlemat näidet saab iseloomustada järgmiselt: eesnimes Tõn puudub pikk häälik, samuti hääldub see kirja pildist erinevalt Tõnn.

Eelnõu § 6 lõige 5 sätestab, et eesnimi, mis ei vasta eesti kirjakeele normis sätestatud eesti õigekirjutusreeglitele, loetakse võõrkeelseks. Nimi on võõrkeelne, kui selles on võõrtähed (näiteks C, Q), samuti diakriitikutega tähed, mida eesti tähestikus pole (näiteks Á, Č); nime kirja pilt ja hääldus ei kattu üheselt (näit Hope vs [hõup], nimi on ühesilbiline, aga ei märgita mõnda häälikut pikaks (näiteks Klo, Pu), nimes on muud võõrapärasuse tunnused (näiteks nime alguses G, B, D hääldub k, p, t), võõrapärased tähejärjendid, mida eesti omasõnades ei esine (näiteks bh, sh). Nime võõrkeelsuse hindamisel võib olla vajalik küsida nimeteadusliku usaldusasutuse arvamust.

Võõrkeelne eesnimi on kooskõlas eelnõus sätestatud nõuetega siis, kui see vastab vähemalt ühele eelnõu § 6 lõike 5 punktides 1 kuni 3 sätestatud tingimusele. Eelnõu § 6 lõige 5 punkt 1 näeb ette, et võõrkeelse eesnime saab anda, kui see on eesnimena kasutusel. Eesnime kasutust saab kontrollida RR-ist, aga ka teiste riikide usaldusväärsetest registritest (näiteks Rootsi Maksuamet) või veebilehtedelt (näiteks LinkedIn), kust selgub seos reaalse isikuga. Usaldusväärseks tõendiks ei loeta suhtlusportaalides kasutatavaid nimesid, kunstnikunimesid ega kirjandustegelaste, filmitegelaste, videoklipitegelaste, müütiliste olendite jt nimesid. Samuti ei loeta usaldusväärseks dokumente, mis on vanas kirjaviisis (eesti keeles näiteks märgiti täht v vanas kirjaviisis tähega w, kaashäälikuühendites märgiti tähed topelt).

Võõrkeelne eesnimi vastab eelnõuga sätestatud nõuetele ka siis, kui soovitud eesnimi on struktuurilt sarnane kasutusel oleva eesnimega (eelnõu § 6 lõige 5 punkt 2). Näiteks on Eestis levinud y-lõpulised naisenimed, kasutusel on näiteks eesnimi Sirlily, mis on struktuurilt sarnane nimega Annely. Nimedel Sirlily ja Annely on sarnane struktuur – olemasolevale eesnimemele on lisatud silp -ly.

Eelnõu § 6 lõige 5 punkt 3 näeb ette, et võõrkeelse eesnime saab anda ka siis, kui on tõendatud, et isikule on see eesnimi antud Eesti usuliste ühenduste registrisse kantud või välisriigis seaduslikult tegutseva ja sarnase õigusliku staatusega usulise ühenduse usulise talituse käigus.

²⁵ Eesti kirjakeele rakendamise norm on sätestatud Vabariigi Valitsuse 9. juuni. 2011 aasta määrusega nr 71 „Eesti kirjakeele normi rakendamise kord“.

Usulise talituse käigus eesnime andmisele ei rakendu eelnõuga sätestatud reeglid. Sellise nime saanud isikul võib olla põhjendatud huvi kanda sama nime ka isikunimena ning selleks eelnõuga takistusi luua ei ole põhjendatud.

Eelnõu § 6 lõige 6 lubab kasutusel olevat võõrkeelset eesnime muuta eesti keele struktuurile vastavamaks. Näiteks soovitakse lapsele anda sünni registreerimisel eesnimi Brait, mis on võõrkeelne algustähe b pärast ja mille kasutus Eestis ega teistes riikides ei leia kinnitust. Tõendatud kasutus on aga võõrkeelsel nimel Brighty. Nime Brait saab pidada nime Brighty muganduseks, sest nimedel on erinev kirja pilt, kuid samasugune hääldus. Kuna mugandamine eeldab võõrkeelse nime hindamise oskust, võib olla vajalik küsida mugandamise kohta nimeteadusliku usaldusasutuse arvamust.

Eelnõu § 6 lõikega 7 nähakse ette, et võõrkeelse eesnime hindamisel võetakse vajadusel aluseks nimeteadusliku usaldusasutuse arvamus. Arvamuse võib küsida ametnik, kelle menetluses tekib vajadus eesnime hinnata, aga seda saab teha isik, kes sellist eesnime taotleb endale või oma lapsele. Eesti keele instituudi kodulehel on arvamuse küsimiseks eraldi veebivorm.

NS-st ei võeta eelnõuga üle piirangut soole mittevastava eesnime andmiseks. Eelnõuga jääb välja ka keeld anda sellist eesnime, mis koos perekonnanimega ei ole kooskõlas heade kommetega ning mis koos perekonnanimega moodustab üldtuntud isiku isikunime. Esmalt piirab see põhjendamatult vanemate õigust sünni registreerimisel valida lapsele eesnime, teisalt on pea võimatu määratleda, kas tekkiv isikunimi on vastuolus heade kommetega või millised isikud on üldtuntud.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse nõuded perekonnanimele selle andmisel, vahetamisel ja muutmisel.

Eelnõu § 7 lõike 1 punktiga 1 kehtestatakse üldreegel, et perekonnanimeks võib olla üks nimi. Selline reegel on kooskõlas eesti nimetraditsiooniga, sest juba perekonnanimede andmisel 19. sajandi esimesel poolel anti perekonnanimeks üks nimi.

Eelnõu § 7 lõike 1 punktiga 2 sätestatakse kahest nimest koosneva perekonnanime lubatavus ning määratletakse termin – topeltperekonnanimi.

Kahest nimest koosnevad perekonnanimed on samuti osa eesti nimetraditsioonist ning nende andmine on olnud võimalik abielu sõlmimisel. Kahest nimest koosnev perekonnanimi seotakse sidekriipsiga, luues nii terviku, mis isikunimemallis eesnimi+perekonnanimi asetub tervikuna perekonnanime kohale. Kahest nimest koosnevat perekonnanime on võimalik anda:

- abielu ja kooselulepingu sõlmimisel perekonnanime vahetamisel (eelnõu § 13 lõige 1 punktid 2 ja 3),
- abielu või kooselulepingu alusel perekonnanime muutmisel (eelnõu § 26 lõige 1 punktid 5, 6 ja 7),
- sünni registreerimisel nime andmisel, põlvnemise tuvastamisel või lapsendamisel (eelnõu § 9 lõiked 2, 3, 5).

Eelnõu § 7 lõige 1 punkt 3 lubab anda kuni kolmest nimest koosnevat perekonnanime, kui rakendatakse muu riigi õigust. Kolmest nimest koosnevat perekonnanime saab anda näiteks lapsele sünni registreerimisel, kui tema vanema kodakondsusriigi õigusega on nii lubatud (§ 9 lõige 4). Erandina võib anda kolmest nimest koosnevat perekonnanime ka abielu või kooselulepingu sõlmimisel, kui isikul enda või tema kaaslase kodakondsusriigi õigusega on nii lubatud (§ 13 lõige 3). Siinjuures tuleb menetleval ametnikul välja selgitada, millised nimesid on võimalik lugeda nime osaks, milliseid mitte. Eraldi nimeks ei loeta partikleid (näiteks *von*, *la*).

Eelnõu § 7 lõikega 2 kehtestatakse reegel, et perekonnanime vahetamisel ja muutmisel võib sidekriipsuga ühendada üksnes ühest nimest koosnevad perekonnanimed. Seega ei lubata tekkida liitperekonnanime, mis koosneb enamast kui kahest nimest. Kui abielu sõlmimisel soovib topeltperekonnanime kandev isik kanda ka abikaasa perekonnanime, tuleb tal topeltnimest loobuda, kas enne abielu sõlmimist või on tal võimalus topeltperekonnanimes liidetud nimi asendada uue abikaasa perekonnanimega (eelnõu § 13 lõige 1 punkt 3). Topeltperekonnanimed on osa eesti nimetraditsioonist, kuid nende tekkimisele seatakse eelnõuga väga selged reeglid. Enamast kui kahest nimest koosnevad perekonnanimed ei kanna eesti nimetraditsiooni ja ei ole põhjendatud seda traditsiooni muuta.

Eelnõu § 7 lõige 3 näeb ette, et nimed, mille kirja­pildid erinevad rahvuse või keele nimetraditsiooni tõttu soo, perekonnaseisu või muu tunnuse osas, loetakse samaks perekonnanimeks. Selle reegli sätestamine eelnõuga on vajalik, et rakendada sünni registreerimisel vanema perekonnanime andmise reeglit, näiteks anda tütarlapsele isa perekonnanimi, aga lisada sellele naissoo tunnus. Samuti on reegel vajalik, et abielu sõlmimisel saaks ühiseks perekonnanimeks lugeda mehe nime ka siis, kui naine saab mehe perekonnanime, millele on lisatud naissoo tunnus. Oluline on säte ka siis, kui nimemuut­mise menetluses on vaja hinnata, kas soovitud perekonnanime kannab RR-i andmetel elav isik. Kui RR-i kantud perekonnanimi erineb soovitud nimest vaid soo, perekonnaseisu või muu tunnuse osas, jääb nimi piirangu alla. Rahvuse või keele nimetraditsioon võib määrata, kas perekonnanime kirja­pilti muudetakse soo, perekonnaseisu või muu tunnuse osas, kuid otsuse, kas perekonnanime kirja­pilti lubatud viisil muuta, teeb nimetoimingu osaline ise. Näiteks on vene nimedele omane naissoo ja meesso­o vormi eraldamine vastava lõpuga, kuid abielu sõlmimisel võib naine võtta mehe perekonnanime samal kujul kui mees seda kannab, tal ei ole kohustust kanda mehe nime naissoo vormi.

Iseloomulik perekonnanime kirja­pildi erinevus, kus perekonnanime meessoovormile lisatakse naissoo lõpp, on:

- vene nimedel (näiteks Ivanov–Ivanova, Ruts­koi – Rutskaja, Gorski – Gorskaja),
- läti nimedel (näiteks Dzintars – Dzintare, Klētnieks – Klētniece, Gailis – Gaile, Baltais – Baltā).

Leedu nimedes lisatakse perekonnanime meessoovormile samuti naissoo lõpp, mis aga on erinev vallalisel ja abielus naisel (näiteks Urbonas – Urbonaitė– Urbonienė, Butkus – Butkutė– Butkienė). Iiri perekonnanimedele on eripärane soole vastava ees­osise lisamine perekonnanime ette (näiteks Ó Dónaill– Ní Dhónaill, Mac Mathúna–Nic Mathúna).

Võrreldes NS-iga on eelnõuga täpsustatud kahest nimest koosneva perekonnanime reegleid. Muudetud on perekonnanime muut­mise käsitlust soo või muu tunnuse tõttu. Nimesid ei loeta enam ühiseks lihtsalt seetõttu, et nende kandjad on seotud abielu, põlvnemise või hõimlusega. Selle asemel lähtutakse nime kirja­pildi muutmisest ehk sellest, kuidas perekonnanime meessoovormist saab moodustada naissoovormi. Selle asemel lähtutakse nime kirja­pildi muutmisest ehk sellest, kuidas perekonnanime meessoovormist saab moodustada naissoovormi. Muudetud on käsitlust perekonnanime muutumisel soo või muu tunnuse tõttu – nimesid ei loeta ühiseks, kuna selle kandjad on seotud abielu, põlvnemise või hõimlusega, lähtutakse nime kirja­pildi muutmisest ehk sellest, kuidas perekonnanime meessoovormist saab moodustada naissoo vormi .

NS näeb ette, et tunnused, mille alusel perekonnanimesid käsitatakse ühise perekonnanimena, kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Eelnõu näeb selles osas ette muudatuse. Eelnõu § 8 lõige 4 näeb ette, et juhul, kui isikul on soov muuta perekonnanime soo,

perekonnaseisu või muu tunnuse osas vastavalt asjaomase rahvuse nimetraditsioonile, võetakse vajadusel aluseks nimeteadusliku usaldusasutuse arvamus. Juhiseid nimelõppude moodustamiseks annab EKI teatmik²⁶.

Eelnõu § 8 sätestab isikunime andmise põhimõtted, mille järgi on isikunime andmine lapsele isikunime panemine sünni registreerimisel, isaduse omaksvõtul, isaduse tuvastamisel või isaduse vaidlustamisel ning lapsendamisel või lapsendamise kehtetuks tunnistamisel. Võrreldes NSga ei muudeta põhimõtteid, kuid täpsustatakse sätete sõnastust.

Eelnõu § 9 reguleerib lapsele sünni registreerimisel isikunime andmise põhimõtteid.

Eelnõu § 9 lõige 1 näeb ette, et otsustusõigus lapse isikunime valimisel on lapse vanematel või kohtu määratud eestkostjal. Teatud juhtudel on otsustusõigus eestkostja ülesandeid täitval valla- või linnavalitsusel. Kui lapsel on vaid üks vanem, siis valib tema lapsele nime.

Eesnime valikul tuleb lähtuda eelnõu §-st 6, mis sätestab nõuded eesnime andmisel, vahetamisel ja muutmisel.

Eelnõu § 9 lõige 2 annab lapsele perekonnanime andmise valikud. Eelnõu § 9 lõige 2 punkt 1 näeb ette, et lapsele võib anda perekonnanimeks ühe vanema perekonnanime. Põlvemise kaudu perekonnanime edasiandmine on eesti nimetraditsiooni oluline osa. Perekonnanimi ei ole lihtsalt nimi, vaid on põlvkondi ühendav tunnus. Kui vanemad kannavad erinevaid perekonnanimesid, on nende valida, kumma perekonnanime laps kandma hakkab. Lapse perekonnanime valikul ei pea vanemad lähtuma pere vanematele lastele valitud perekonnanimest, sama pere lapsed võivad kanda, kas ema või isa perekonnanime, see tähendab, et ühes peres võib olla sama vanemate lastel erinevad perekonnanimed. Ka kaksikutele võib anda erinevad perekonnanimed.

Eelnõu § 9 lõige 2 punkt 2 lubab lapsele anda perekonnanimeks ühe vanema topelt perekonnanimest ühe nime. Näiteks oli lapse ema perekonnanimi enne abiellumist lapse isaga Tamm, abielludes sai tema perekonnanimeks Tamm-Kask. Lapse isa perekonnanimi on Kask. Lapsele saab sünni registreerimisel anda perekonnanimeks kas Tamm või Kask.

Eelnõu § 9 lõige 3 reguleerib topelt perekonnanime andmist lapsele. Kuna topelt perekonnanimi ei ole eesti nimetraditsioonis tavapärane, siis tuleks pigem hoiduda selliste nimede andmisest ja juurdetekitamisest. Nii ei võimalda eelnõu anda lapsele vanema topelt perekonnanime, mille vanem sai abielu või kooselulepingu sõlmimisel või selle kestel nime muutmisega. Kui üks vanematest kannab selliselt saadud nime, ei ole vanematel muud valikut, kui anda lapsele selle vanema perekonnanimi, kellel on üheosaline nimi või siis topelt perekonnanimega vanema nimest üks perekonnanimi. Kui lapse sünd registreeritakse isa andmeteta ja ema kannab eespool nimetatud mitmeosalist perekonnanime, siis saab anda lapsele ema topelt perekonnanime, samuti ka ühe perekonnanime osa topelt perekonnanimest. Topelt perekonnanime edasiandmist ei piirata eelnõuga vaid siis, kui vanem on saanud selle nime sünnil või kui mõlemad vanemad kannavad selliselt saadud nime, samuti siis, kui lapse õde või vend vanema topelt nime juba kannab. Sünnil saadud topelt perekonnanime edasiandmiseks võib olla õiguspärane ootus, tegemist võib olla mitmeid põlvkondi tagasi tekkinud perekonnanimega, mille edasiandmine võib perekonna või suguvõsa identiteedi seisukohalt olla oluline. Olukorras, kus mõlemad vanemad kannava topelt perekonnanime, on erand vältimatult vajalik, sest lapsel on õigus vanema perekonnanimele ja valikuvõimalust ei ole. Kui pere vanem laps juba kannab vanema

---

²⁶ [Eesti Õigekeelsuskäsiraamat](#).

topeltperekonnanime, siis võib laste võrdse kohtlemise eesmärgil sama topeltperekonnanime anda ka vastsündinule.

Eelnõu § 9 lõige 4 lubab eelnõu § 9 lõikes 2 ja lõikes 3 sätestatust teha erandi, kui lapse vanematel on tulenevalt oma kodakondsusest seos muu riigiga. Nii näiteks saab hispaania nimetraditsiooni kohaselt anda lapsele perekonnanimeks vanemate nimede kombinatsiooni (tavapäraselt isa perekonnanimedest esimene ja ema perekonnanimedest esimene), india nimetraditsiooni kohaselt jääb laps ilma perekonnanimeta, kui kumbki vanem perekonnanime ei kanna. Samuti saab lapsele anda vanema abieluga või kooselulepinguga saadud topeltperekonnanime, kui vanema kodakondsusriigis oleks see võimalik.

Lapsele saab anda vanema abielu või kooselulepingu sõlmimisel või nimemuutmisel saadud topeltperekonnanime ka siis, kui tema sünd registreeritakse ilma teise vanema andmeteta. Kui lapse perekonnanime valiku otsustab eestkostja, saab ka tema valida lapse perekonnanimeks üksnes lapse vanema perekonnanime.

Kui ettepaneku lapsele nime andmiseks teeb eestkostja või eestkostja ülesannete täitja ning lapse vanemad on teada ja lapse sünd registreeritakse vanemate andmetega, saab lapsele anda ema või isa perekonnanime, eestkostjal ei ole õigust valida muud perekonnanime. Seda põhimõtet kinnitab ka eelnõu § 9 lõikes 2 sätestatud põhimõte, mille kohaselt antakse lapsele tema vanema perekonnanimi.

Eelnõu § 9 lõige 6 reguleerib olukordasid, kus valla- või linnavalitsus peab täitma eestkostja ülesandeid, mis on reguleeritud perekonnaseaduse (edaspidi *PKS*) §-s 176. Kui eestkostet teostatakse teadmata päritolu lapse üle, saab eestkostja valida perekonnanime arvestades eelnõu nimemuutmise sätteid. Perekonnanime valikul juhendatakse eelnõu nimemuutmise peatüki sätetest.

Kui lapse vanemad ei jõua lapse isikunimes kokkuleppele või lapse ainuke vanem või eestkostja ei tee mõistliku aja jooksul ettepanekut lapsele antava isikunime osas, läheb otsustusõigus üle valla- või linnavalitsusele, kelle kohustus on vajadusel täita eestkostja ülesandeid. Kohustus tekib sellel valla- või linnavalitsusel, kelle haldusterritooriumil on lapse ema RR-i kantud elukoht. RRS-i kohaselt kantakse lapse sünni registreerimisel Eestis vastsündinu elukoha aadressina RR-i tema ema RR-i kantud elukoha aadress lapse sünni ajal (RRS § 71 lõige 1). Vajadusel võib kohustuse võtta ka vastsündinu hariliku viibimiskoha valla- või linnavalitsus (PKS § 176 lõige 4). PKTS-i kohaselt tuleb lapse sünni registreerimise avaldus esitada ühe kuu jooksul lapse sündimise päevast arvates (PKTS § 23 lõige 1). Kui kiiresti pärast selle tähtaja möödumist peab valla- või linnavalitsus sekkuma, sõltub konkreetsetest asjaoludest. Valla- või linnavalitsus otsustab lapsele antava isikunime kirjaliku motiveeritud haldusaktiga.

Eelnõu § 9 lõige 7 annab lapse vanemale ja eestkostjale võimaluse sünni registreerimise avaldust esitades saada teavet, kas soovitud isikunime juba kannab RR-i andmetel mõni elav isik. Sünni registreerimisel ei ole keeldu anda elava isikuga sama isikunime, kuid selline teave aitab vanemal või eestkostjal teha teadlikuma valiku, andes võimaluse vältida samanimeliste isikute teket. Kui selgub, et sünni registreerimise avaldusel on märgitud lapsele isikunimi, mida keegi juba kannab, on vanemal või eestkostjal võimalus valida uus nimi või jääda oma valiku juurde. Sellisele teabele puudus isikutel varem juurdepääs, kuid selleks oli olemas põhjendatud huvi. Vanemat või eestkostjat teavitatakse nii sama isikunime kandvate isikute arvust kui ka nende isikute vanusest (sünniaasta täpsusega).

Samasuguse kontrolli läbib isikunimi ka muudel lapsele isikunime andmise juhtudel. Isaduse omaksvõtu avalduse menetluses, kui lapsele soovitakse anda isa perekonnanimi, kontrollib

avaldust menetlev asutus soovitud isikunime esinemist RR-ist. Kui kohus menetleb põlvnemise tuvastamise, põlvnemise vaidlustamise või lapsendamise asja, kontrollib kohus RR-i andmeid ja teavitab vajadusel menetlusosalisi.

Võrreldes NS-iga on eelnõuga välja jäetud nõue anda mitmikele sama perekonnanimi. Piirang ei ole vajalik, kuna puudub üldine norm, et samade vanemate lapsed peavad kandma sama perekonnanime. Ei ole põhjendatud kohelda mitmikke üksikult sündinud lastest erinevalt. Eelnõuga on välja jäetud ka leidlapse nime sätted, kuna teadmata päritolu lapse nime otsustab eestkostja või eestkostja ülesannete täitja ning see õigus on eelnõuga sätestatud. Sisulist muudatust vastsündinule isikunime andmisel ei teha. Eelnõuga jääb välja ka surnult sündinud lapsele isikunime andmine. Kuna surnult sündinud laste andmeid ei kanta RR-i, puudub vajadus sätestada neile isikunime andmise regulatsioon. Sellise laste kohta kogutakse teave tervishoiuteenuste kohta peetavas andmekogus, kuhu saab kanda ka vanemate valitud nime, millele ei ole vaja kehtestada eraldi reegleid, kuid soovi korral saab juhendada eelnõust.

Eelnõu §-ga 10 sätestatakse lapsele perekonnanime andmine, kui toimuvad muudatused tema põlvnemises – kui lapse isa võtab isaduse omaks pärast sünni registreerimist, kohus tuvastab isaduse või kohus rahuldab põlvnemise vaidlustamise hagi. Perekonnanime andmisel lähtutakse samadest reeglitest, mis on sünni registreerimisel perekonnanime valikul. Kui lapsel tekib õiguslik seos isaga, on tal õigus kanda isa perekonnanime. Kui lapsel kaob õiguslik seos isaga, saab ta kanda vaid ema perekonnanime. Kohus võib põlvnemise tuvastamisel või vaidlustamisel kaaluda, kas lapse huvides on talle teise perekonnanime andmine või siiski kantava perekonnanime jätkmine. Tähele tuleb siin panna ka asjaolu, et isadust omaks võtta, põlvnemist tuvastada ja vaidlustada saab ka täisealise isiku suhtes. Sõna „laps“ tuleb selles paragrahvis mõista kui põlvnemise suhte poolt, ühe isiku (lapse) põlvnemist teisest isikust (isast), juhindudes PKS 7. peatükist.

Võrreldes NS-ga on eelnõuga täpsustatud, millised on perekonnanime valikud, kui laps saab või kaotab õigusliku seose isaga, st lähtutakse sünni registreerimisel perekonnanime andmise reeglitest.

Eelnõu §-ga 11 sätestatakse isikunime andmine lapsendamisel või lapsendamise kehtetuks tunnistamisel. Lapsendamise ja selle kehtetuks tunnistamise otsustab kohus (PKS 11. peatükk), kes samas menetluses saab otsustada ka lapsele uue isikunime andmise. Peresisese lapsendamise korral (üks abikaasast või registreeritud elukaaslastest lapsendab teise abikaasa või registreeritud elukaaslase lapse) on võimalus anda lapsele teise vanema perekonnanimi, aga on ka võimalus anda uus eesnimi, nii saab lapsendaja kui vanema õigustesse astuja realiseerida võimaluse kaasa rääkida lapsele antava eesnime valimisel. Pervälisel lapsendamisel (lapsendatakse laps, kes ei ole kummagi vanemaga bioloogiliselt ega juriidiliselt seotud) saab anda lapsele isikunime samamoodi, kui antakse isikunimi lapse sünni registreerimisel. Kohtul on võimalus kaaluda, kas eesnime muutmine on lapse huvides ning vajadusel uus eesnimi andmata jätta, kui näiteks laps on oma eesnimega harjunud. Peresisesel lapsendamisel ei pea lapse perekonnanime muutma, kui laps jääb kandma vähemalt ühe vanema perekonnanime. Pervälisel lapsendamisel tuleb lapse perekonnanime muuta, sest lapsendaja on võrdne bioloogilise vanemaga ning laps saab kanda vaid vanemaga sama perekonnanime.

Lapsendamise kehtetuks tunnistamisel kaob lapsel õiguslik seos lapsendajatega, seega kaob ka õigus kanda nende perekonnanime. Kohus saab lapsendamise kehtetuks tunnistamisel anda lapsele lapsendamise eel kantud isikunime. Lapsendamise kehtetuks tunnistamine on erakordne meede, kohus võib tunnistada lapsendamise kehtetuks, kui see on toimunud ilma lapsendaja avalduseta või lapse või ühe vanema nõusolekuta (PKS § 166). Kui on alus lapsendamise kehtetuks tunnistamiseks, võib eeldada, et lapse huvides on taastada endine olukord, samuti

anda tagasi endine isikunimi.

Võrreldes NS-ga sisulisi muudatusi eelnõuga ei tehta.

Eelnõu 3. peatükk (§-id 12 kuni 16) reguleerivad perekonnanime vahetamist.

Eelnõu § 12 sätestab, et isikunime vahetamine on:

- 1) abikaasa perekonnanime võtmine või sellest loobumine abielu sõlmimisel, lahutamisel või kehtetuks tunnistamisel;
- 2) registreeritud elukaaslase perekonnanime võtmine või sellest loobumine kooselulepingu sõlmimisel, lõpetamisel ja kehtetuks tunnistamisel;
- 3) uue eesnime ja soole vastava lõpuga perekonnanime võtmine sooandmete muutmisel.

Isikunime vahetamise täpsemaid reegleid on selgitatud järgnevates paragrahvides.

Eelnõu § 13 reguleerib perekonnanime vahetamist abielu või kooselulepingu sõlmimisel. Abikaasade ühise perekonnanime kandmine on eesti nimetraditsiooni osa, luues loodavale perele mõttelise raamistiku. Samas valivad paljud abielu sõlmimisel võimaluse jääda kandma oma perekonnanime – ka see on võimalik ja osa traditsioonist. Eelnõuga antakse abiellujatega võrdväärse võimaluse perekonnanime vahetamiseks ka kooselulepingu sõlmijatele. Nime vahetamine on abiellujate ja kooselulepingu sõlmijatel valik, mis sõltub nende tahtest ja soovist, kuid eelnõu annab reegli, millest perekonnanime vahetamisel lähtuda.

Abielu või kooselulepingu sõlmimisel saab perekonnanime vahetada ainult üks partneritest. Piirangu eesmärk on õigusselgus ning perekonnanime kaudu perekonnaga seotuse näitamine. Piirang aitab vältida ka kahest nimest koosnevate perekonnanimede põhjendamatut levikut – kui anda mõlemale abikaasale võimalus kanda kahest nimest koosnevat perekonnanime, siis sellest abielust sündinud lapsed saaksid samuti kahest nimest koosneva perekonnanime. Traditsiooniliselt väljendab kahest nimest koosnev perekonnanimi abielusuhet, laste puhul oleks see eksitav.

Kui abielu või kooselulepingu sõlmimisel otsustatakse perekonnanime vahetada, on selleks eelnõu § 13 lõike 1 järgi kolm võimalust:

- 1) üks abikaasadest või registreeritud elukaaslasest säilitab olemasoleva perekonnanime ja teine võtab abikaasa või registreeritud elukaaslasest perekonnanime, mille tulemusel hakatakse kandma ühist nime (eelnõu § 13 lõige 1 punkt 1);
- 2) üks abikaasadest või registreeritud elukaaslasest lisab oma perekonnanime järele sidekriipsuga abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanime, mille tulemusel on abikaasadel või registreeritud elukaaslastel erinevad nimekonnanimed, mida seob kokku ühe abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanimi (eelnõu § 13 lõige 1 punkt 2);
- 3) ühel abikaasadest on lubatud vahetada oma sidekriipsuga ühendatud varasema abieluga või kooselulepingu sõlmimisega saadud perekonnanime osa abikaasa või kooselupartneri üheosalise perekonnanime vastu (eelnõu § 13 lõige 1 punkt 3). Nt perekonnanime kandev abielluja Kivi-Kask vahetab eelmiselt abikaasalt saadud perekonnanime Kask uue abikaasa perekonnanime Kuusk vastu. Uus nimi oleks Kivi-Kuusk.

Eelnõu § 13 lõige 2 sätestab piirangu, mille järgi topeltperekonnanime põhjendamatult leviku piiramiseks ei lubata ühiseks perekonnanimeks võtta ühe abielluja või kooselulepingu sõlmija kahest nimest koosnevat perekonnanime, mis on saadud varasema abieluga või kooselulepinguga. Topeltperekonnanimi näitab seost kahe perekonna vahel, mis luuakse abielu või kooselulepingu sõlmimisega. Kui topeltperekonnanime kandev isik sõlmib järgmise abielu või kooselulepingu, siis võib ta ise sellist nime kandma jääda (puudub kohustus, et

topeltperekonnanimi näitaks kehtivat abielu või kooselulepingut), kuid selle edasiandmine uuele abikaasale või registreeritud elukaaslasele ei ole põhjendatud, kuna uuel partneril puudub seos selle perekonnaga, kust liidetud nimi pärineb. Kui kooselulepingu sõlmimisel lisab üks registreeritud elukaaslastest oma perekonnanimele teise registreeritud elukaaslase perekonnanime, siis juhul, kui samad isikud sõlmivad omavahel abielu, ei saa üht perekonnanime kandev registreeritud elukaaslane vahetada oma perekonnanime teise, topeltperekonnanime kandva elukaaslase perekonnanime vastu, mille tulemusel kannaksid nad mõlemad samasugust topeltperekonnanime. Kuna üldreegel ütleb, et kahest nimest koosnevat perekonnanime võib kanda vaid üks abikaasastest või registreeritud elukaaslastest, siis läbi mitme suhte sellest piirangust möödamineku võimaldamine ei ole põhjendatud, seades isikud ebavõrdsesse olukorda.

Eelnõu § 13 lõige 3 lubab abielu või kooselulepingu sõlmimisel nime vahetamisel teha erandi, kui isik soovib perekonnanime, mis vastab tema või tema abikaasa või registreeritud elukaaslase kodakondsusriigi õigusele. Näiteks võib Brasiilias, kus tavapäraselt on igal isikul neli perekonnanime, abielu sõlmimisel kumbki abikaasastest kombineerida oma perekonnanime abikaasa perekonnanimega. Lähtutakse just kodakondsusest, sest abikaasal või registreeritud elukaaslasel tuleb Eestis sõlmitud abielu või kooselulepingu andmed viia oma kodakondsusriiki ning nime vahetamise korral taotleda seal uus isikut tõendav dokument. Et see oleks takistusteta võimalik, tuleb arvestada tema kodakondsusriigi õigust. Samuti võimaldatakse erandit rakendada ka Eesti kodanikul juhul, kui tema abikaasal või registreeritud elukaaslasel on seos muukeelse nimetraditsiooniga ning ta soovib võtta oma abikaasa nimetraditsioonidele vastavat perekonnanime.

Eelnõu § 14 reguleerib nime vahetamist, kui abielu lahutatakse või kooselu lõpetatakse.

Isik, kes vahetas abielu või kooselulepingu sõlmimisel või kestel perekonnanime nii, et kannab abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanime või tema nime sisaldavat topeltperekonnanime, võib abielu lahutamisel või kooselulepingu lõpetamisel perekonnanime vahetada varem kantud perekonnanimega.

Nime saab vahetada nii perekonnaseisuasutuses kui ka kohtus abielu lahutades. Valik sõltub ainult sellest abikaasast, kellel on õigus perekonnanime vahetada, perekonnanime vahetamine ei vaja teise abikaasa nõusolekut.

Abielu või kooselulepingu lõpetamisel ei pea perekonnanime vahetama, võimalik on jääda kandma senist perekonnanime. Isik, kes kannab oma nimele liidetuna abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanime, ei saa seda järgmist abielu või kooselulepingu sõlmides edasi anda.

Võrreldes NS-ga saab eelnõuga õiguse abielu lahutamisel või kooselulepingu lõpetamisel vahetada perekonnanime ka see abikaasa või registreeritud elukaaslane, kes sai ühise perekonnanime või kelle nimele liideti abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanimi nimemuutmise (uue isikunime andmise) menetluses abielu või kooselu kestel. Samuti asendub NS-is kasutatud termin „taastamine“ terminiga „vahetamine“. Samuti ei piirata eelnõuga endise nime valikuid enne esimest abielu või lahutatava abielu sõlmimisel kantud perekonnanimega, tagasi saab võtta mistahes perekonnanime, mida isik on varem kandnud. Sama reegel kehtib ka registreeritud elukaaslasele.

Eelnõu §-ga 15 sätestatakse kohtu võimalus abielu või kooselulepingu kehtetuks tunnistamisel vahetada isiku kantav perekonnanime kehtetuks tunnistatava abielu või registreeritud kooselu sõlmimisel kantud perekonnanimega. PKS lubab abielu kehtetuks tunnistada ning kehtetuks

tunnistatud abielu on tühine algusest peale, seda abielu ei ole olemas olnud. Kui sellist abielu sõlmides on üks abikaasadest vahetanud perekonnanime, saab kohus otsustada, kas isik jääb abielu või kooselulepingu sõlmimisel saadud perekonnanimega või hakkab kandma abielu või kooselulepingu sõlmimisel kantud perekonnanime. Sama põhimõtte kehtib ka kooselulepingu kehtetuks tunnistamisel.

Võrreldes NS-iga on eelnõuga laiendatud kohtu pädevust, varem ei olnud võimalik valida abieluga või kooselulepinguga saadud perekonnanime jätmist ning kohus sai vaid tagasi anda abielu või kooselulepingu sõlmimisel kantud perekonnanime.

Eelnõu §-s 16 on sätestatud inimesele soo andmete muutmisel isikunime vahetamine. Soolisel üleminekul saab isik PKTS-i alusel taotleda sooandmete muutmist RR-is. Samas menetluses on isikul võimalik vahetada kantav eesnimi soole vastava eesnimega ning jätta kantavalt perekonnanimelt ära või liita sellele soole vastav tunnus (näiteks Ivanov asemel Ivanova).

Eelnõu § 16 lõige 2 näeb ette, et kui isik loobub sooandmete muutmise ja taotleb sooandmete muutmisele eelnenu sooandmete taastamist RR-is, saab ta vahetada kantava eesnime sooandmete muutmise eel viimati kantud eesnimega ning jätta kantavalt perekonnanimelt ära või liita sellele soole vastava tunnuse. Kui isiku perekonnanime ei ole sooandmete muutmise alates mõne nimetoiminguga muutunud, saab ta sooandmete taastamisel tagasi sooandmete muutmise eel viimati kantud perekonnanime, kui aga perekonnanime on nimetoiminguga muutunud, saab ta sootunnuse osas korrastada kantavat perekonnanime (näiteks Oleg Ivanov saab sooandmete muutmisel uue isikunime Olga Ivanova, sõlmib kooselulepingu ning saab perekonnanime Pavlova, taastab algse soo ning saab isikunime Oleg Pavlov). Kui isik soovib sooandmete muutmisel muud perekonnanime või sooandmete taastamisel muud isikunime, siis ei saa seda teha isikunime vahetamise reeglite alusel, vaid isikul tuleb esitada nimemuutmise avaldus 4. peatükis sätestatud alusel.

Võrreldes NS-iga on eelnõuga lisatud sooandmete taastamisel isikunime vahetamise sätteid. Välja on jäetud alaealist ja eestkostetavat puudutav, sätteid on rakendatavad ilma sihtrühmasisese täpsustuseta. Alaealise puhul lähtutakse lapse huvidest ning sooandmete muutmiseks on vajalik hooldusõiguslike vanemate ühine taotlus. Piiratud teovõimega täisealist esindab mistahes menetlustes kohtu määratud eestkostja, kui eestkoste seadmise määrusest ei tulene teisiti.

Eelnõu 4. peatükk reguleerib isikunime muutmist.

Eelnõu § 17 avab isikunime muutmise sisu, mis on isiku soovil isikunime asendamine uue isikunimega. Isikunime muutmisel loobub isik kantavast isikunimest ning valib uue eesnime või perekonnanime või mõlemad. Isikunime muutmise antakse isikule võimalus luua uus identiteet, kanda muud nime, kui kantav nimi isikule teatud põhjustel ei ole enam vastuvõetav. Isikunime muutmise üldine eesmärk ongi mõjuval põhjusel kanda muud nime. NS-is kasutatakse sõnastust „uue isikunime andmine isiku soovil“. Tavakasutuses osutus see termin liiga keeruliseks ning tekitas segadust, uue nime andmist taotleavad isikud ja menetlevad ametnikud kasutavad kõnekeelsemat väljendit „nime muutmise“. Sama väljendit on kasutatud teabetekstides. Seega saab öelda, et mõiste „isikunime muutmise“ on üheselt arusaadav ning selle kasutamine asjakohane.

Eelnõu § 17 lõige 2 nimetab asutused, kellel on isikunime muutmise pädevus: Siseministeerium ja KOV, kuhu kuulub haldusüksusena Jõhvi vald, Pärnu linn, Tallinna linn ja Tartu linn. Seega on nimemuutmise pädevusega asutused lisaks Siseministeeriumile Jõhvi Vallavalitsus, Pärnu Linnavalitsus, Tallinna Perekonnaseisuamet ja Tartu Linnavalitsus.

Eelnõu § 17 lõikega 3 sätestatakse volitusnorm valdkonna eest vastutavale ministrile isikunime muutmise korra ja täpsemate tingimuste kehtestamiseks.

Eelnõu § 17 lõikega 4 reguleeritakse KOV-le riiklike ülesannete täitmisega seotud kulude hüvitamine. Kuna nime muutmine on ülesanne, mille KOV-ilt tellib riik, on lõikes 2 sätestatud KOV-ile riikliku ülesande täitmise eest riigieelarves ette nähtud kulude hüvitamine.

Nimega seotud ülesandeid loetakse KOV-i täidetavaks riiklikuks ülesanneteks, sest KOV täidab riigi ülesandeid, riigi poolt ette nähtud tingimustel ning KOV-i enda kaalutlusruum nende ülesannete täitmisel on väike. Ülesande täitmine on riigi poolt reguleeritud nii põhjalikult, et KOV-il ei jää selle täitmise viisi ja laadi osas mingit otsustusõigust. Riik näeb ette tingimused, mida KOV täpselt tegema peab ning kuidas, et oleks tagatud nimemuutmisega seotud ülesannete lahendamine terves riigis ühtmoodi.

KOV-ile antud nimemuutmise kui riigi ülesande täitmiseks panemine on avalikku huvi silmas pidades otstarbekas, sest nii tagatakse riigi ülesannete täitmine kõikjal riigi territooriumil kohalikust olukorrast hästi informeeritud valla- ja linnaametnike poolt, mis tagab subsidiaarsuspõhimõtte järgimise.

Nimemuutmisega seonduv ei ole KOV-i omavalitsuslik ülesanne, sest omavalitsusliku ülesande puhul peab olema näha kohalik päritolu („kohalik juur“) või spetsiifiline seos vastava kohaga ning kohalik kogukond peab suutma neid omal vastutusel ja iseseisvalt täita, kuid nimemuutmisega seonduva puhul ei ole nn kohalikku juurt ning seost konkreetse spetsiifilise kohaga. Ülesande olemus ei vasta sisuliselt KOV-i olemusele, vaid see peab olema haaratud riigi kompetentsi. Olemuslikult on tegemist küsimusega, mis üleriigiliselt tuleb lahendada ühtmoodi, st ülesande ulatus väljub KOV-i territooriumilt, kuuludes riigi kompetentsi.

Kui riik annaks nimemuutmisega seonduva otsustamise vaid KOV-i pädevusse st KOV-il oleks ainupädevus küsimusi lahendada, siis see võiks viia Eesti eri paikkondades elavate inimeste erineva kohtlemiseni. Riikliku ülesande KOV-ile andmisega saab riik tagada kõigile Eesti elanikele võrdse kohtlemise nimemuutmise üle otsustamisel.

KOV-i poolt nimemuutmise küsimuste lahendamist rahastatakse riigieelarvest. Seda loetakse ka NS-iga riiklikuks ülesandeks, mis on antud KOV-ile täitmiseks. Sama põhimõtte on ka eelnõus, mille kohaselt loetakse seda ülesannet KOV-ile pandud riiklikuks ülesandeks, mille kulud kaetakse KOV-ile ka edaspidi riigieelarvest.

Eelnõu §-s 18 määratletakse isikunime muutmiseks õigust omavad isikud. Isikunime muutmise õigus on:

- Eesti kodanikul;
- Eesti elamisloa või elamisõigusega isikul, kes ei ole ühegi riigi kodanik ja kes asus Eestisse elama enne 1. juulit 1990. aastal ega ole pärast nimetatud kuupäeva lahkunud elama mõnda teise riiki, ja tema järeltulijal, kes ei ole ühegi riigi kodanik ja kellele on antud Eestis elamisluba või elamisõigus (edaspidi *Eesti määratlemata kodakondsusega isik*);
- Eesti elamisloaga rahvusvahelise kaitse saaja;
- välisriigi kodanikul eelnõu §-s 30 sätestatud juhtudel.

Eelnõuga on õigustatud isikute ringi lisatud Eesti elamisloaga rahvusvahelise kaitse saaja. Üldreeglina ei tohi Eesti riik muuta ära isiku nime, mille talle on andnud kodakondsusriik. Nimed mängivad olulist rolli inimeste identifitseerimisel. Välisriigi kodaniku isikunime

muutmisel võib nime muutunud inimene sattuda olukorda, kus kodakondsusriik ei tunnusta Eestis nimemuutmise teel saadud uut nime. Kui isik on erinevates riikides dokumenteeritud erinevate nimedega, tekib tal mitu identiteeti ning selline olukord on vastuolud identiteedihalduses sätestatud põhimõtetega. Eesti elamisloaga rahvusvahelise kaitse saaja võib olla isik, kellel on Eestiga tugev side ning kes tõenäoliselt ei saa kunagi tagasi pöörduda oma kodakondsusriiki. Ka võib sellise staatusega isikul olla väga kaalukad põhjused nime muutmist taotleda. Kui pagulase staatus on antud tagakiusamise kartuse tõttu, võib nime muutmine aidata tagada isiku julgeoleku. Pagulase staatuse andmist reguleerib välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus. Pagulane on välismaalane, kes põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, poliitiliste veendumuste või sotsiaalsesse gruppi kuulumise pärast viibib väljaspool päritoluriiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha saada nimetatud riigilt kaitset ning kelle suhtes ei esine pagulasena tunnustamist välistavat asjaolu. Seega pagulase staatusega isik ei pöördu tõenäoliselt kunagi tagasi oma kodakondsusriiki ning nime erinevusest ei saa tekkida kunagi probleeme. Pagulase staatuse saanud isik on olukorras, kus kodakondsusjärgne riik ei suuda või ei taha teda kaitsta. Seega ei ole isik enam oma kodakondsusriigi kaitse all.

Lisaks on õigustatud isikute ringi lisandanud välisriigi kodanik, kellel on õigus nime muuta eelnõu §-s 30 sätestatud juhtudel. Tegemist on eelnõuga loodava uue võimalusega, NS-i kohaselt ei saanud välisriigi kodanikul isikunime muuta. Välisriigi kodanik saab piiratud õigused nimemuutmiseks – õigus tekib vaid olukordades, kus isiku kodakondsusriik ei tunnusta Eestis perekonnasündmusega antud eesnime või perekonnanime. Välisriigi kodanikele piiratud juhtudel nimemuutmise õiguse andmine on tingitud reaalsest olukordadest, näiteks ei tunnusta isiku kodakondsusriik Eestis abieluga vahetatud perekonnanime, samas abielukanne ja nime vahetamine on tehtud Eesti õiguse järgi ning kande parandamiseks ei ole alust (tegemist ei ole vea või eksimusega). Sellised olukorrad on põhimõtteliselt ärahoitavad, välisriigi kodanik peaks Eestis perekonnasündmusega nime vahetamisel, sünni registreerimisel nime andmisel ise välja selgitama, kas tema kodakondsusriik tunnustab saadud nime. Kui isik on jätnud hoolsuskohustuse täitmata, on tal võimalik taotleda nime muutmist, kuid tal tuleb tõendada, et tema kodakondsusriigis saadud nime ei tunnustata (näiteks talle ei väljastata selle nimega isikut tõendavat dokumenti) ning avalduse läbivaatamise eest tuleb tasuda riigilõiv.

Eelnõu § 18 lõikega 2 on uue põhimõttena nimemuutmise õigust piiratud inimestel, kes on süüdi mõistetud teatud KarS sätete alusel. Eelnõu lõige 2 näeb ette, et kui isik on mõistetud KarS §-s 89–93, 95–114, 118¹, § 133 lõikes 2, § 134 lõikes 2, §-s 135, § 141 lõikes 1, lõikes 2 punktides 2–7 lõikes 21–4, § 142 lõikes 1 ja lõige 2 punktis 2, § 143 lõikes 2 punktis 2, § 143² lõigetes 2–4, 175–179, 184, 185, 187 199, 201, 209–213 ja 217 lg 2, 231–238, 255, 256, 268, 394, 403–405, 414, 415 või 418 sätestatud süüteo toimepanemise eest, ei saa ta isikunime muuta seni, kuni karistusandmed karistusregistrist kustutatud ei ole. Loetelu KarRS § 28 nimetatud karistustest, millele kandjale kohaldub nimemuutmise piirang, on kirja pandud eelnõu koostamise seisuga ning see võib ajas muutuda.

Eelnõu § 18 lõikes 2 loetletud KarS sätete alusel kehtestatud piirang isikunime muuta kehtib kuni karistusandmete kustutamiseni karistusregistrist. KarRS-s esitatud loetletud süütekoosseisude korral jäävad isikute nimed kohtulahendites avalikuks (süüdimõistetud isikunimi ei ole varjatud tema isikunime initsiaalidega), sh ka karistusandmete kustumisel. Kui neil inimestel oleks õigus nime muuta, ei oleks võimalik täita karistusregistri seaduses sätestatud nimede avalikustamise eesmärki.

Piirangu kehtestamine on vajalik avalikkuse huvides ja puudutab rasketes kuritegudes (KarRS §-s 28 loetletud kuriteod) või varavastastes kuritegudes (KarS §-s 199, 201, 209–213, 217 lõige 2) süüdimõistetud inimesi.

Võimaldades kuriteos süüdimõistetud inimestel muuta isikunime, on neil võimalik uue isikunime saamisega varjata oma identiteeti ja toimepandud kuritegusid karistuse kehtimise ajal. Samuti võib nime vahetamine soodustada uute samaliigiliste kuritegude toime panemist tulevikus (näiteks sarikelmid). Ka praegu saab isikukoodi alusel kontrollida isiku karistatuse andmeid karistusregistrist, kuid tegemist on tasulise teenusega. Samuti peab selleks teadma inimese isikukoodi. Kuigi karistusregistri andmete kohta võivad huvitatud isikud päringuid teha, on praktikas levinud eelkõige internetiotsingute tegemine info saamiseks, kasutades selleks inimese nime. Avalikkuse huvi alla langenud kohtuprotsesse ja selle tulemust kajastavad tihti veebiväljaanded, kus on kirjas ka süüteo toime pannud inimese nimi, mistõttu leiab internetiotsingu teel, kasutades inimese isikunime otsingu alusena, viited tema toimepandud süüteo.

Nime muutmise piirang eelnõu § 18 lõikes 2 loetletud süüteo toimepanemisel ei ole eluaegne. Eelnõu § 18 lõikes 2 loetletud süüteo toime pannud inimene saab oma nime muuta pärast seda, kui tema karistusandmed sättes nimetatud süüteo eest on karistusregistrist kustutatud. Samas on süüdimõistetud inimestel võimalik vahetada perekonnanime abielu või kooselulepingu sõlmimisel, st piirang nime kehtib üksnes nimemuutmise menetluses, mitte perekonnaseisutoimingutes.

Eelnõu § 18 lõige 3 näeb ette, et juhul kui isik on süüdi mõistetud KarS § 141 lõike 2 punktis 1, § 141¹ lõike 2 punktis 1, § 142 lõike 2 punktis 1, § 143 lõike 2 punktis 1, § 143¹ lõike 2 punktis 1, § 143² lõikes 1, §-s 144–146 sätestatud süüteo toimepanemise eest ei saa ta isikunime muuta. Kehtestatud piirang kehtib käesolevas lõikes nimetatud süütegude puhul ka karistusregistrist andmete kustutamisel. Piirangu eesmärgiks on vältida olukorda, kus alaealise suhtes toimepandus seksuaalse enesemääramise vastases seksuaalkuriteos süüdimõistetud isik saaks nime muutmise varjata oma identiteeti ja varasemat kuritegelikkust tausta, kahjustades sellega avalikku usaldust ning tekitades reaalse ohu teistele isikutele. Võimalus muuta nime pärast karistusandmete kustutamist võimaldaks teo toimepanijal jätkata samalaadseid tegusid uue identiteedi all, raskendades potentsiaalsete kannatanute võimalust isikut tuvastada. Lisaks kaitseb säte ka alaealiste laste, kui ühiskonna ühe kõige haavatama grupi, elu ja tervist, kuna sättes, mis ei luba süüdimõistetud isikul nime tema eluajal muuta puudutavad alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastaseid kuritegusid.

Tähtajatu nimemuutmise keelu sätestamine on vajalik, et tagada avaliku turvalisuse maksimaalne kaitse. Lisaks võimaldab tähtajatu keeld kõrvaldada võimalused identiteedi manipuleerimiseks. Seksuaalse enesemääramise vastased kuriteod on oma olemuselt eriti rasked ja traumeerivad, mistõttu nendega seotud kurjategijad kujutavad pikaajalist ohtu ohvritele ja kogukonnale. Piirang aitab seksuaalkuriteo ohvril taastuda ja hoida turvatunnet. Võimalus võtta uus nimi aitab teo toimepanijal kasutada anonüümsust uute kuritegude toimepanemiseks. Lastepuhul on risk eriti suur, sest kõige haavatava ühiskonnagrupina ei saa end ise võimalik kurjategijate eest kaitsta.

Eelnõu § 18 lõige 4 näeb ette, et eelnõu lõigetes 2 ja 3 kehtestatud piirang ei kohaldu isikutele, kes on süüteo toime pannud alaealisena. Piirang ei kohaldu alaealistele, sest alaealised on erigrupp, kes nõuavad oma haavatavuse tõttu kriminaalõiguse valdkonnas tavalisest kõrgemat kaitset.

Eelnõu § 18 lõikega 5 nähakse ette, et eelnõu § 18 lõikes 2 loetletud karistatuse andmeid kontrollitakse karistusregistrist. Eelnõu § 18 lõikes 3 nimetatud karistatuse andmete kontrollimiseks tehakse päring lisaks karistusregistrile ka selle arhiivile, kuna eelnõu § 18 lõikes 3 sätestatud piirang on tähtajatu, mistõttu võib olla vajadus kontrollida ka neid karistatuse andmeid, mis on kantud arhiivi. Päringu tegemisel töödeldakse nime muuta sooviva isiku

isikukoodi ja kriminaalkorras karistamise andmeid eelnõu § 18 lõikes 2 ja lõikes 3 nimetatud KaRSi sätete alusel.

Eelnõu § 18 lõikega 6 sätestatakse, et juhul, kui avalduse esitab selleks mitte õigustatud isik, jäetakse tema avaldus läbi vaatamata.

Eelnõu §-s 19 reguleerib isikunime muutmise avalduse esitamist. Eelnõu § 19 lõikes 1 nimetatakse viisid, kuidas saab isikunime muutmise avaldust esitada. Isik saab avalduse esitada kas turvalises veebikeskkonnas või isiklikult ja kirjalikult pädevas KOV-is, milleks on: Jõhvi Vallavalitsus, Pärnu Linnavalitsus, Tallinna Perekonnaseisuamet ja Tartu Linnavalitsus. Nimetatud asutuste pädevuses on nimemuutmine olnud ka NS-i kohaselt.

Nimemuutmise menetlus algab avalduse esitamisest, üldjoonetes lähtutakse HMS §-st 14. Avalduse vastuvõtmisel on oluline isikusamasuse tuvastamine, seda on võimalik teha elektrooniliste vahenditega turvalises veebikeskkonnas taotlust menetledes või avaldajaga vahetult suheldes ning vajalikke tõendusmaterjale kasutades. Turvalise veebikeskkonna kaudu avalduse esitamiseks on vajalik elektrooniline tuvastusvahend (ID-kaart, Smart-ID, mobiil-ID). Eestis viibib taotleja saab esitada taotluse menetlevas asutuses kohapeal, kui ta ei soovi või ei saa kasutada turvalist veebikeskkonda.

Avalduse esitamisel turvalises veebikeskkonnas kontrollitakse vajalikke andmeid automaatselt, mis esmalt annab avalduse esitajale teadmise, et avalduse menetlemine on võimalik, ja teisalt vabastab ametniku samade andmete kontrollimisest. Automaatselt saab kontrollida avalduse esitaja õigust nime muuta, st kontrollida vanust, teovõimet ja kodakondsust. Samuti saab kontrollida, kas RR-i andmed toetavad avalduse esitaja soovi, näiteks isik soovib kanda vanavanema perekonnanime ning RR-is on olemas põlvnemise seos ja soovitud nime kasutamine.

Enne nime muutmise avalduse kinnitamist turvalises veebikeskkonnas teavitatakse avalduse esitajat, et menetlus võib lõppeda automaatotsuse ja -kandega. See annab võimaluse avalduse turvalises veebikeskkonnas esitamisest loobuda ja esitada avaldus pädevas KOV-is kohapeal.

Eelnõu § 19 lõige 2 sätestab täiendavad võimalused isikunime muutmise avalduse esitamiseks. Eelnõu § 19 lõige 2 punkt 1 alusel saab välisriigis viibija elektroonilise tuvastusvahendi puudumisel esitada taotluse Eesti välisesinduses, taotlus vormistatakse kirjalikult, konsulaarametnik teeb taotlusele märke, et on taotleja isikusamasuse tuvastanud ning kinnitab, et taotlusel on taotleja allkiri. Avaldaja valib, millisele menetlevale asutusele avaldus esitatakse, avalduse saadab edasi välisesindus. Eelnõu § 19 lõige 2 punkt 2 alusel saab avalduse välisriigis esitada, kui avaldaja isikusamasuse on kontrollinud ja tema isiklikult ja kirjalikult esitatava avalduse allkirjaõigsuse on kinnitanud välisriigi notar. Eelnõu § 19 lõige 2 punkt 3 alusel saab kinnipidamisasutuses viibiv isik esitada kirjalikult vormistatud taotluse, vangla direktor teeb taotlusele märke, et on taotleja isikusamasuse tuvastanud ning kinnitab, et taotlusel on taotleja allkiri. Taotleja valib, millisele menetlevale asutusele taotlus esitatakse, taotluse saab saata menetlevale asutusele posti teel või kasutades esindajat.

Eelnõu § 19 lõike 3 nähakse ette juhud, millal turvalises veebikeskkonnas avalduse esitamine ei ole võimalik. Eelnõu § 19 lõige 1 punkt 1 näeb ette, et turvalises veebikeskkonnas ei saa esitada taotlust eestkostetava nime muutmiseks, kuna nendes menetlustes on vajalik välja selgitada eestkostetava arvamus. Seetõttu tuleb menetluses koguda täiendavaid tõendeid, sealhulgas selgitada eestkostetava enda arvamus, kui isiku seisund seda võimaldab. Piirang on vajalik, et kokku hoida menetlusele kuluvat ressursi. Taotleja saab taotluse esitamiseks varem valmistuda, leppida ametnikuga kokku, kuidas ja millal toimub eestkostetava arvamuse

väljaselgitamine. Piirang puudutab väikest osa nimemuutmise taotlusest, seega on piirang proportsionaalne, samas ei välista see nimemuutmise õiguse realiseerimist.

Eelnõu § 19 lõige 3 punkt 2 näeb ette, et turvalises veebikeskkonnas ei saa avaldust esitada ka alaealise nimemuutmiseks, kui alaealine, kelle nime soovitakse muuta, saab täisealiseks vähem kui 60 päeva pärast. Piirang on kehtestatud menetluseks kuluva aja tõttu, kuna teisel hooldusõiguslikul vanemal on 30 päeva aega turvalises veebikeskkonnas nõusoleku andmiseks, lisaks peab ametnik leidma sobiva aja alaealisega vestlemiseks ja tema arvamuse väljaselgitamiseks. Piiranguga välditakse olukorda, kus alaealine võib saada täisealiseks enne, kui menetlus jõuab lõpuni. Täisealise isiku nime saab muuta üksnes tema enda avalduse alusel, mitte tema vanema avalduse alusel.

Lisaks näeb eelnõu § 19 lõige 3 punkt 3 ette, et avaldust ei saa esitada Eestis rahvusvahelise kaitse saajad ja välisriigi kodanikud, kellele on õigus isikunime muuta väga erandlikel juhtudel (vt eelnõu §-s 18 sätestatud selgitusi).

Eelnõu § 19 lõikega 4 nähakse ette, et alaealise isiku isikunime muutmise avalduse esitab tema hooldusõiguslik vanem või eestkostja. Piiratud teovõimega täisealise isikunime muutmise avalduse esitab tema eestkostja. Kui soovitakse muuta alaealise nime, märgitakse avaldusel tema andmed, samuti avalduse esitaja – hooldusõigusliku vanema nimi, isikukood ja kontakt andmed. Kui alaealisel on kaks hooldusõiguslikku vanemat, on vaja teise vanema nõusolekut alaealise nime muutmiseks. Siin lähtutakse PKS §-st 120, mille kohaselt ühist hooldusõigust omavatel vanematel on ühine esindusõigus.

Eelnõu § 19 lõikega 5 nähakse ette, et piiratud teovõimega täisealise isiku nimemuutmiseks ei saa avaldust esitada välisriigi notari juures. Selles menetluses on vajalik välja selgitada piiratud teovõimega isiku arvamus ning kuna välisriigi notarile sellist kohustust panna ei saa, peab isiku arvamuse välja selgitama ikkagi pädev KOV, seega on otstarbekas ka juba avaldus esitada pädevas KOV-is kohapeal.

Eelnõu § 19 lõikega 6 nähakse ette viisid alaealise nime muutmisel teise hooldusõigusliku vanema nõusoleku andmiseks. Välisriigis või kinnipidamisasutuses viibiv vanem saab nõusoleku anda samal viisil taotluse esitamisega. Lisaks saab välisriigis olev vanem edastada nõusoleku posti teel, kui nõusoleku andja isiku on tuvastatud ja tema allkirja õigsuse kinnitanud välisriigi notar. Olenevalt välisriigist peab dokument olema legaliseeritud või apostilliga kinnitatud, kui välislepinguga ei ole kokku lepitud teisiti.

Eelnõu §-ga 20 sätestatakse isikunime muutmise avalduse andmekoosseis.

Lõikega 1 sätestatakse, milline teave peab avalduses olema. Nimemuutmise avalduse olulisim osa on uus soovitud isikunimi ning seaduses märgitud juhtudel nimemuutmise põhjus (eelnõu § 24 lõige 3, § 26 lõige 2, § 29 lõige 1). Teatud juhtudel tuleb uue eesnime taotlejal selgitada oma nimevalikut (eelnõu § 24 lõige 2). Piiratud teovõimega isiku nimemuutmisel on avaldajaks isik ise, kuid tema eest allkirjastab taotluse tema eestkostja. Avalduses märgitakse eestkostja nimi, isikukood ja kontaktandmed, samuti kui muudetakse alaealise lapse nime tuleb avaldusel esitada ka teise hooldusõigusliku vanema andmed. Avaldusele lisatakse avaldaja kontaktandmed, mis annab menetlejale võimaluse avalduse kohta täpsustuste küsimuste esitamiseks, selgitust jagamiseks jm. Avaldaja, kes ei kasuta e-posti, saab avaldusele märkida postiaadressi.

Eelnõu § 20 lõikega 2 sätestatakse, millised andmed peavad avalduses olema selle isiku kohta, kelle nime muuta soovitakse. Avalduse andmekoosseis kehtestatakse eristamata, kas avalduse

esitaja soovib muuta enda või oma alaealise lapse nime, seega vajalik on sätestada eraldi andmekoosseis selle isiku kohta, kelle nime muuta soovitakse.

Piiratud teovõimega isiku arvamuse väljaselgitamine on nimemuutmise menetluse oluline osa. Eelnõu § 20 lõige 3 rakendub olukordades, kus piiratud teovõimega isiku isikunime muutmise taotlus esitatakse Eesti välisesinduses, sel juhul määratakse ära, kelle kohustus on välja selgitada piiratud teovõimega isiku arvamus. Kui Eesti välisesinduse konsulaarametnik võtab tavaolukorras vastu vaid taotluse ja edastab selle menetlevale asutusele, siis juhtudel, kui piiratud teovõimega isik asub koos hooldusõigusliku vanema või eestkostjaga samas välisriigis, langeb konsulaarametnikule ka kohustus isiku arvamuse väljaselgitamiseks. Sellise erisuse loomine ja konsulaarametniku pädevuse laiendamise on vajalik, et piiratud teovõimega isiku õigused oleks igal juhul kaitstud.

Eelnõu § 20 lõikega 4 selgitatakse, millal on avaldusel rahvuse, emakeele, kõrgeim omandatud haridustaseme esitamine kohustuslik ning haridustaseme andmed tuleb esitada 11-aastase ja vanema alaealise kohta. Nõude eesmärk on hoida RR-i andmed aja- ja asjakohased.

Eelnõu §-s 21 määratletakse otsustuspädevus isikunime muutmisel. Eelnõu sätestab jagatud pädevuse Siseministeeriumi ja KOV-is töötava perekonnaseisuametniku (edaspidi *perekonnaseisuametnik*) vahel. Siseministeeriumis teeb otsuseid selleks vastavat pädevust omav ametnik. HMS § 8 lõige 2 näeb ette, et haldusorganisiseselt määratakse isikud, kes tegutsevad haldusmenetluses haldusorgani nimel, kui seaduses või määrukses ei ole sätestatud teisiti. Sisepädevuse jaotamiseks antava volituse täpset vormi pole ega peagi olema kuskil sätestatud. Volitatud organ peab suutma volitust tõendada, seetõttu on muidugi mõistlik kasutada vaid kirjalikku volitamist. Kõige praktilisem on kehtestada volitus kindlate haldusakti tüüpide suhtes asutuse käskkirjaga. Volitus võib olla antud ka asutusesiseses seadust täpsustavas juhendis või teenistuja ametijuhendis.²⁷

Eelnõu § 21 lõige 2 näeb ette, et perekonnaseisuametnik otsustab nimemuutmise juhul, kui vajadus kaalutusõiguse rakendamiseks puudub või see on selgepiiriline. Nii kuulub pädeva KOV-i perekonnaseisuametniku pädevusse eesnime muutmine (eelnõu § 24), mille puhul tuleb hinnata eesnime vastavust eelnõu nõuetele ning välja selgitada, kas soovitud eesnime andmisel tekib isikunimi, mis on RR-i andmetel elava isiku perekonnanimi. Mõlemad kontrollid on tehtavad RR-i andmete alusel.

Perekonnaseisuametnik otsustab nimemuutmise juhul, kui soovitud eesnime RR-i andmetel ei kanna ükski isik (eelnõu § 24 lõige 2). Perekonnaseisuametnikul on kohustus välja selgitada, kas soovitud eesnime andmine on võimalik, kas see vastab eesti õigekeelsusreeglitele, võõrkeelsena on kasutusel teises riigis või on mugandatud eesti keelele sobivaks. Perekonnaseisuametniku kaalutusõigus piirdub nime hindamisega, käesoleva seaduse § 7 nõuetele vastavuse väljaselgitamisega.

Perekonnaseisuametnik otsustab nimemuutmise ka juhul, kui soovitud eesnimi ei vasta taotlejale soole, kuid taotlejal on olemas mõjuv põhjus soovitud nime kandmiseks (eelnõu § 24 lõige 3).

Kui selgub, et soovitud eesnimi ei vasta seaduse nõuetele või soovitud eesnimega moodustuks juba olemasolev isikunimi või soole mittevastava nime andmiseks ei ole mõjuvat põhjust, on

---

²⁷ [Haldusmenetluse käsiraamat](#), A.Aedmaa, E.Lopman, N.Parrest, I.Pilving, E.Vene, lk 53.

perekonnaseisuametnikul õigus jätta avaldus rahuldamata ja keelduda uue eesnime andmisest (eelnoõ § 25 punktid 1-3).

Perekonnaseisuametniku pädevusse kuulub perekonnanime muutmine, kui soovitud perekonnanimega on olemas põlvnemise, abielu või registreeritud kooselu kaudu seos, mille andmed on RR-s olemas (eelnoõ § 26 lõige 1). Näiteks saab RR-s põlvnemise andmete alusel anda perekonnanime, mida kandis taotleja vanavanaema või anda taotlejale abikaasa perekonnanimi abielu andmete alusel. Sellises menetluses ei ole vajalik kaalutlusõigus, otsustada saab RR-i andmete alusel. Kui eelnoõ § 26 lõike 1 alusel perekonnanime andmisele on kehtestatud piirang – lapsele ei saa anda vanema nimest erinevat nime (eelnoõ § 27 lõige 1) või soovitud nimi on vanas kirjaviisis (eelnoõ § 27 lõige 2), on perekonnaseisuametnikul õigus jätta avaldus rahuldamata ja uus perekonnanimi andmata (eelnoõ § 28 lõige 1).

Perekonnaseisuametniku pädevusse kuulub ka välisriigi kodanikule eesnime või perekonnanime muutmine, kui isiku kodakondsusriik ei tunnusta Eestis perekonnaseisutoiminguga saadud nime. Samuti on perekonnaseisuametnikul õigus jätta avaldus rahuldamata ja nimi muutmata, kui ei ole tõendatud, et isiku kodakondsusriik siin saadud nime ei tunnusta (eelnoõ § 30).

Eelnoõ § 21 lõikes 3 antakse muidu perekonnaseisuametniku otsustuspädevuses olevate sätete (eelnoõ § 24 ja § 26 lõige 1) alusel otsustamise õigus Siseministeeriumile, kuid seda vaid tingimusel, et otsuse saab teha teatud tingimuste täitmise korral automaatselt (eelnoõ § 23).

Eelnoõ § 21 lõige 4 sätestab Siseministeeriumi pädevuse isikunime muutmisel. Siseministeerium lähtub oma otsuse tegemisel isikunimekomisjoni arvamusest. Siseministeeriumi pädevuses on menetlused, kus tuleb rakendada kaalutlusõigust. Kõigis taotlustes, kus soovitakse vabalt valitud perekonnanime, tuleb hinnata nimemuutmise põhjust (eelnoõ § 26 lõige 2) ning soovitud perekonnanime vastavust eelnoõ nõuetele (eelnoõ § 27). Siseministeeriumil on õigus jätta avaldus rahuldamata ja keelduda nime muutmisest, kui soovitud nimi ei vasta eelnoõ nõuetele või kui taotlejal ei ole nime muutmiseks mõjuvat põhjust (eelnoõ § 28).

Avaldused, kus korraga soovitakse muuta nii eesnime kui ka perekonnanime ning kus eesnime või perekonnanime muutmise otsustamine on Siseministeeriumi pädevuses, otsustab nimemuutmise Siseministeerium. Sellega võetakse küll perekonnaseisuametnikult pädevus eesnime või perekonnanime muuta, kuid sama avalduse jagamine kahe menetleja vahel võib tekitada segadust ja kaasa tuua taotlejale soovimatuid tagajärgi. Näiteks ei ole soovitud eesnime andmiseks takistusi, kuid vabalt valitud perekonnanime ei ole võimalik anda, tekkiv isikunimi (uus eesnimi ja senine perekonnanimi) ei ole taotlejale vastuvõetav.

Samuti on Siseministeeriumi pädevuses avaldused, mille esitaja eesnime või perekonnanime on varem muudetud, korduvad avaldused. Kuna korduvalt saab nime muuta vaid mõjuval põhjusel (eelnoõ § 29 lõige 1), siis tegemist on kaalutlusotsusega.

Võrreldes NS-ga sätestatakse eelnoõga nimemuutmise otsustamise pädevus jagatuna perekonnaseisuametniku ja Siseministeeriumi vahel.

Eelnoõ §-s 22 reguleeritakse nimemuutmise õiguse andmine perekonnaseisuametnikule. Perekonnaseisuametnikuna tegutsemise õiguse andmine toimub PKTS-is sätestatud korras. Valdkonna eest vastutav minister või tema volitatud isik saab anda isikunime muutmise otsustamise õiguse pädeva KOV-i teenistujale, kes vastab avaliku teenistuse seaduses

ametnikule sätestatud nõuetele ja kes on sooritanud perekonnaseisuametniku eksami PKTS-i kohaselt.

Eelnõu §-ga 23 sätestatakse isikunime automaatne otsustamine. Eelnõu § 23 lõige 1 sätestab tingimused, mille täitmisel võib isikunime muutmise otsustada automaatselt. Sätte kohaselt on võimalik teha isikunime muutmise kohta automaatotsuse vaid juhul, kui taotlus isikunime muutmiseks on esitatud turvalises veebikeskkonnas. Automaatmenetluses ei ole ametniku rolli, avalduse andmeid kontrollitakse ja otsustusi tehakse automaatselt RR-i andmeid kasutades. Kui avaldus esitatakse pädevas KOV-is kohapeal või kasutatakse muid eelnõu § 19 lõikes 2 kasutatud viise, on ametnik juba kaasatud menetlusse. Automaatotsuse saab teha, kui taotletava perekonnanime saamise õigust on võimalik kontrollida RR-ist automaatselt – näiteks kui soovitud perekonnanimi on taotleja vanaema nimi ning põlvnemise seos ja nime kandmine on tuvastatav RR-i andmetel. Automaatotsuse tegemiseks eesnimi andmisel on vajalik, et soovitud eesnimi on RR-i andmetel kasutusel ning kannavad taotlejaga samast soost isikud – see tagab, et soovitud eesnimi vastab seaduses sätestatud nõuetele. Automaatotsuse saab teha vaid juhul, kui ei ole vaja rakendada kaalutlusõigust – näiteks soovitud perekonnanime on isik varem kandnud ning need andmed on RR-is olemas või perekonnanime muutmist taotletakse esmakordselt ning RR-is ei ole andmeid varasemast nimemuutmisest. Samuti saab automaatotsuse teha, kui otsuse tegemisel ei ole vaja välja selgitada alaealise isiku arvamust - täisealiste nimemuutmise avaldused saab lahendada automaatselt, aga ka laste nimemuutmise avaldustes on võimalik automaatmenetluse, kui tegemist on lapsega, kelle arvamust ei selgitata välja tema vanuse tõttu. Alaealise nime muutmise menetluses automaatotsuse tegemise eelduseks on ka teise hooldusõigusliku vanema nõusoleku andmine samas turvalises veebikeskkonnas. Automaatotsuse saab teha üksnes positiivse otsuse korral, seega ei tohi menetluses esineda alust nime andmisest keeldumiseks. Päring karistusregistrisse, millega kontrollitakse eelnõu § 18 lõikes 2 sätestatud piirangu olemasolu, tehakse enne avalduse vastuvõtmist.

Kui need tingimused on täidetud, otsustab Siseministeerium nime andmise. RR-i andmete kontrolle saab teha automaatselt kõigi taotluse puhul, kuid olukordades, kus eelnõu kohaselt on vaja hinnata nime muutmise põhjuseid või soovitud nime vastavust eelnõu nõuetele, ei tehta automaatotsuseid, vaid menetlus edastatakse ametnikule kaalutlusotsuse tegemiseks.

Automaatotsuse tegemisel teavitatakse nime muutmise avalduse esitajat sellest, et tehtud on automaatotsus ja uus isikunimi on kantud RR-i. Lisaks märgitakse, et automaatotsuse ja -kande tegemisel kasutati RR-i andmeid. Samuti on seal ka vaidlustamisviide. Karistatust kontrollitakse karistusregistrist.

Avalduse esitamisel turvalises veebikeskkonnas kontrollitakse vajalikke andmeid automaatselt, mis esmalt annab avalduse esitajale teadmise, et avalduse menetlemine on võimalik, ja teisalt vabastab ametniku samade andmete kontrollimisest. Automaatselt saab kontrollida avalduse esitaja õigust nime muuta, st kontrollida vanust, teovõimet ja kodakondsust. Samuti saab kontrollida, kas RR-i andmed toetavad avalduse esitaja soovi, näiteks isik soovib kanda vanavanema perekonnanime ning RR-is on olemas põlvnemise seos ja soovitud nime kasutamine. Ent kui mõjuval põhjusel soovitakse vabalt valitud perekonnanime, siis ei saa kaalutlusotsust automaatselt teha. Seetõttu ei ole sättes eraldi märgitud, et kaalutlusotsuste puhul ei saa automaatset kontrolli teha, sest esmased kontrollid tehakse kõikide avalduste korral. Kaalutlusega seotud juhtumitel edastatakse menetlus ametnikule ja automaatotsust ei tehta. Sättes on öeldud, automaatotsus tehakse vaid siis, kui avalduse vastavust õigusaktides kehtestatud tingimustele on kontrollitud automaatselt RR-i abil, mis välistab kaalutluse.

Menetluse muutmine vastab tänapäevaste elektroonilistele ja infotehnoloogilistele võimalustele ning suurendab haldusmenetluse tõhusust. Õiguslikus tähenduses ei oma tähtsust asjaolu, kas haldusakt on kinnitatud käsitsi, digitaallallkirja või digitaalse templiga – tähtis on see, et on tuvastatav, milline haldusorgan on otsuse teinud. Samuti tuleb rõhutada, et kuigi suurema osa automaatsetest teenustest võib otsustada IT-süsteem, vastutab haldusakti sisulise õigsuse eest kokkuvõtteks otsuse teinud haldusorgan ehk Siseministeerium.

Isikutel säilivad põhiõigused, näiteks õigus automaatse haldusakti vaidlustamiseks ja halduskohtu poole pöördumiseks, isegi siis, kui haldusakti on andnud Siseministeerium automaatselt, sest haldusõigussuhe on tekkinud isiku ja haldusorgani, mitte otsuse teinud ametniku vahel, kes on määratud esindama haldusorganit sisepädevuse alusel. Vaidluse korral esitab isik kaebuse haldusorgani, mitte konkreetse ametniku ja tema allkirja vastu.

Enamikul juhtudel on asjaolusid võimalik kontrollida ettenähtud reeglite alusel toimiva IT-lahenduse abil ja kui süsteemi kontrolli tulemus on positiivne, saab kohe teha otsuse, samuti saab otsuse alusel kanda uue nime kohe RR-i. Kontrollivõimalused saab ehitada turvalisse veebikeskkonda, kus andmete esitamine ja seosed RR-iga on võimalik integreerida juba andmete esitamise käiku.

Kui kontrollida automaatselt, RR-i vahendusel, ja nime muutmiseks kaalutlusotsuse vajadust ja nime muutmise keeldumise aluseid ei esine, tehakse otsus automaatselt, edastamata e-teenuse kaudu esitatud avaldust ametnikule. Kui avalduses on andmeid, mida RR-i andmete põhjal ei ole võimalik kontrollida, näiteks soovitud perekonnanime andmiseks ei leita vajalikku seost nime kandjaga, katkeb avalduse automaatmenetlus ning avaldus edastatakse ametnikule asjaolude selgitamiseks ja võimalusel nime muutmise otsuse tegemiseks. Automaatotsuse tegemise loogika on sama, mis näiteks PKTS-i alusel sünni registreerimise automaatmenetlustes – kui RR avalduse andmeid ei toeta, edastatakse avaldus ametnikule, kes selgitab välja asjaolud ja registreerib sünni.

Eelnõu §-is 23 ei ole eraldi välja toodud, et kui automaatotsuse tegemise eeldused ei ole täidetud, siis toimub tavapärane nime muutmise menetlus ametniku osalusel. Seega kehtib üldine eelnõu regulatsioon nime muutmise menetluses ehk ametnik vaatab läbi isiklikult või turvalises veebikeskkonnas esitatud avaldused, kuid teatud juhtudel on võimalik automaatmenetlus ilma ametnikuta, kui selleks on eeldused täidetud.

Automaatne menetlus on nime muutmise avalduse esitajale kiire ja ka tema uus nimi saab RR-i kiiremini kantud. Eelkirjeldatud tegevusega hoitakse kokku ka ametnike tööaega. Seega väheneb nii inimese halduskoormus kui ka ametnike töökoormus.

Nime muutmise menetluses automaatotsuse tegemise täpsemad tingimused ja korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega (elnõu § 17 lõige 3).

Automaatotsuse tegemise puhul on tähtis viidata ka isikuandmete kaitse üldmäärusele. Automaatotsuste ja -kannete tegemine ei ole isikuandmete kaitse üldmäärusega vastuolus. Isikuandmete kaitse üldmääruse põhjenduses 63 on sätestatud:

Selleks et olla töötlemisest teadlik ja kontrollida selle seaduslikkust, peaks andmesubjektil olema õigus tutvuda isikuandmetega, mis on tema kohta kogutud, ja seda õigust lihtsalt ja mõistlike ajavahemike järel kasutada. /.../ Igal andmesubjektil peaks seega olema õigus teada eelkõige isikuandmete töötlemise eesmärgid, võimaluse korral isikuandmete töötlemise ajavahemikku, isikuandmete vastuvõtjaid, isikuandmete automaatse töötlemise loogikat ja sellise töötlemise võimalikke tagajärgi (vähemalt juhul kui töötlemine põhineb

profiilialalüüsil) ning saada eelneva kohta teate. Võimaluse korral peaks vastutav töötleja saama anda kaugjuurdepääsu turvalisele süsteemile, kus andmesubjekt saab otse tutvuda oma isikuandmetega.

Isikuandmete kaitse üldmääruse põhjenduses 71 on kirjeldatud, millisel juhul ei tohiks isiku suhtes tehtav otsus põhineda üksnes automaatotsusel. Need on eelkõige juhud, kui isikule kaasnevad otsusega õiguslikud tagajärjed.

Automaatotsuste ja -kannete puhul võivad õiguslikud tagajärjed kaasneda seetõttu, et nimest sõltuvad muud teenused. Teisalt on aga nime muutmise avalduse esitanud isik ise, nii et menetlus tehakse inimese enda algatusel. Ainus erinevus tavapärasest otsusest on see, et kontrollle ja otsust ei tee ametnik, vaid andmeid kontrollitakse automaatselt RR- i kaudu ning seejärel tehakse ametniku vahetu sekkumiseta automaatselt otsus. Kui esineb vastuolu, siis menetleb nime muutmise avaldust edasi ametnik. Seega on tagatud kõik isiku õigused ja andmeid töödeldakse turvaliselt.

Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 35 lõike 3 kohaselt on andmekaitsealase mõjuhinnangu tegemine nõutud, kui füüsilisi isiklike aspekte hinnatakse süstemaatiliselt ja ulatuslikult, kui hindamine põhineb automaatsel isikuandmete töötlemisel, sealhulgas profiilialalüüsil, ja kui hindamisel põhinevad otsused, millel on füüsilise isiku jaoks õiguslikud tagajärjed või mis samaväärselt mõjutavad oluliselt füüsilist isikut.

Automaatotsustega tekib Siseministeeriumi ja avalduse esitaja vahel õiguslik suhe. Tegemist on isikuandmete automaatse töötlemisega, mis mõjutab oluliselt füüsilist isikut ja sellega kaasneb õiguslik tagajärg. Käesoleval juhul ei hinnata füüsilisi isiklike aspekte süstemaatiliselt ja ulatuslikult, sest protsessi algatab isik ise, kui ta esitab nime muutmise avalduse. Mõne inimese puhul võib see toimuda kord elus, mõnel inimesel paar korda, kuid süstemaatilisust ega ulatuslikkust ei ole selles olukorras võimalik tuvastada. Seega ei ole vaja koostada ka andmekaitsealast mõjuhinnangut. Haldusmenetluse ja andmetöötluse tahte esitab alati esimesena avalduse alusel isik, kes soovib nime muuta.

Kuivõrd nime muutmise automaatotsus on haldusakt, siis loetakse seda isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 22 tähenduses automaatseks otsuseks. Artiklis 22 käsitletakse automatiseeritud töötlusel põhinevate üksikotsuste tegemist. Artikli 22 lõike 1 kohaselt on andmesubjektil õigus, et tema kohta ei võetaks otsust, mis põhineb üksnes automatiseeritud töötlusel, sealhulgas profiilialalüüsil, mis toob kaasa teda puudutavaid õiguslikke tagajärgi või avaldab talle märkimisväärset mõju. Artikli 22 lõike 2 punkti b kohaselt ei kohaldata artikli 22 lõiget 1 ei kohaldata, kui otsus on lubatud vastutava töötleja suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega, milles on sätestatud ka asjakohased meetmed andmesubjekti õiguste ja vabaduste ning õigustatud huvide kaitsmiseks. Eelnõusse lisatakse õiguslik alus automaatotsuste ja -kannete tegemiseks nime muutmise menetluses. Automaatotsuse ja kannete tegemisel tagatakse andmesubjekti õigused ja vabadused ning õigustatud huvid.

Eelnõu §-s 24 on sätestatud eesnime muutmise alused. Laps saab eesnime sünni registreerimisel, eesnimi väljendab vanemate soove, vanemad valivad lapsele oma hinnangul sobivaima eesnime. Ometi võib ette tulla olukordi, kus sünnist saadiks kantav eesnimi ei ole isikule meelepärane. Kuna eesnime kasutatakse igapäevases suhtlemises, võib sobimatu eesnimi tekitada palju probleeme. Seega võib eesnime muutmine olla vajalik. Uue eesnime taotlemisel ei ole vaja esitada põhjuseid, miks kantav eesnimi enam ei sobi. Eelnõu § 24 lõige 1 sätestab et uue eesnime saab anda isiku soovil.

Eelnõu lõige 2 näeb ette, et kui isik soovib kanda eesnime, mida RR-i andmetel ei kanna ükski

isik, on ametnikul õigus küsida eesnime valiku osas selgitust. RR-is on kasutusel ligi 24 000 eesnime, seega enamikul juhtudel esitatakse taotlus registriandmetel kontrollitava eesnime saamiseks. Kuna sellise kasutusega eesnime taotluse menetlemisel tuleb ametnikul hinnata eesnime vastavust seaduse nõuetele, vajadusel ka otsida selle kasutuse kohta muus riigi tõendust, siis on vajalik, et nime taotleja selgitab, miks on haruldase nime kandmine vajalik.

Eelnõu § 24 lõige 3 näeb ette olukorrad, kus isik peab eesnime muutmise taotlust põhjendama. Eelnõu § 24 lõige 3 punkt 1 näeb ette, et kui isik soovib eesnime, mis on RR-i andmetel kasutusel üksnes vastassool, tuleb isikul oma soovi põhjendada.

Eelnõu § 24 lõige 3 punkt 2 näeb ette, et kui isik on eesnime juba muutnud, siis korduvaks nime muutmiseks on vajalik mõjuv põhjus. Eelnõu ei piira eesnime muutmise kordasid, kuid kui isik juba kord on saanud endale ise uue eesnime valida, siis peab sellest loobumiseks ning uue nime andmiseks olema põhjus. Isikunimi on siiski isiku identifitseerimise tunnus, seda ei tohiks muuta kergekäeliselt ja sisulise vajaduseta.

Eelnõu §-ga 25 sätestatakse eesnime muutmise keeldumise alused. Keeldumise alused on vaja esitada õigusselguse huvides, võimaldades nii ametnikel kui ka nime muuta soovivatel inimestel lihtsamini aru saada, mis alusel tema eesnime muutmise taotlusest keeldutakse. Eesnime muutmise keeldumiseks on neli alust.

Eelnõu § 25 lõige 1 punkt 1 sätestab piirangu. Esimese keeldumise aluse eesmärgiks on hoida eesti keelt ja kultuuri, mille oluline osa on ka eesnimi. Tänapäeval on Eestis kasutusel palju võõrkeelseid eesnimesid, kuid see ei tähenda, et võõrkeelseid eesnimesid võiks vabalt juurde luua. Eelnõu § 6 annab võimaluse võõrkeelset eesnime eesti keelele omaseks muuta, samuti võimaldab hinnata võõrkeelse eesnime tunnustega eesnime eesti nimetraditsioonile vastavaks. Seega on eesnime valik uue eesnime andmisel väga lai ning eelnõuga sätestatav piirang jätab võimaluse sobiva eesnime valikuks. Piirang aitab vältida ekstreemseid valikuid ja keeruliste eesnimede teket. Kui isik soovib eesnime, mis ei vasta eelnõu § 6 nõuetele, siis antakse talle menetluses võimalus oma nimevalikut muuta. Seega otsust ei teha kunagi ainult esitatud andmete alusel, vaid isikule selgitakse seaduse võimalusi ning soovitakse muuta nimevalikut.

Eelnõu § 25 lõige 1 punkt 2 sätestab piirangu – anda ei saa soovitud eesnimi, kui see koos kantava perekonnanimega moodustab isikunime, mis on RR-i andmetel elava isiku isikunimi. Piirangu eesmärk on vältida segadusi isikunimedega, aga välistada ka identiteedivargused. Olemasoleva isikunimega sama isikunime saab tekkida näiteks sünni registreerimisel, abielu või kooselulepingu sõlmimisel, kuid selliseid isikunimesid ei tohiks juurde tekitada nimemuutmise menetluses. Eesnimede valik on väga lai, vajadusel saab piirangu alla langeva eesnime juurde võtta teise eesnime ning sellega vältida olemasoleva isikunimega sama isikunime tekkimist.

Eelnõu § 25 lõige 1 punkt 3 alusel keeldutakse uue eesnime andmisest siis, kui soovitud eesnimi on juurdunud taotleja vastassool eesnimena ning avalduses puudub mõjuv põhjus. Seadus ei kehtesta keeldu anda soole mittevastavat eesnime, samuti on praktikas soole mittevastavat eesnime antud, kuid põhjuse esitamise nõue juhhib taotleja tähelepanu ning tagab, et soov on läbi mõeldud.

Eelnõu § 25 lõige 1 punkt 4 annab aluse keelduda eesnime korduvast andmisest, kui taotleja ei esita mõjuvat põhjust.

Eelnõu §-ga 26 on sätestatud perekonnanime muutmise alused. Lõikes 1 on esitatud alused, kus kaalutlusõigust ei rakendata ja nimi muudetakse, kui soovitud nimi ja vajalik seos on

dokumentaalselt tõendatud. Näiteks soovib isik hakata kandma perekonnanime Tamm ja rahvastikuregistrisse kantud andmete alusel on nime Tamm kandnud tema ema ema. Nimemuutmise alus on INS-i eelnõu § 26 lõige 1 punkt 2 - perekonnanime võib muuta, kui isik soovib kanda otsejoones üleneja sugulase dokumentaalselt tõendatud üheosalist perekonnanime.

Eelnõu § 26 lõige 1 punkt 1 näeb ette, et perekonnanime saab muuta, kui isik soovib kanda perekonnanime, mida ta on varem kandnud – saab anda sünnil saadud perekonnanime, abielu või kooselulepingu sõlmimisel saadud perekonnanime, nimemuutmisel saadud perekonnanime. Seega oluline ei ole, mis põhjusel kunagi kantud perekonnanimest on loobutud, kui RR-is on andmed soovitud nime kandmise kohta, on soovitud nime võimalik ka anda. NS-i alusel saab sünnil saadud nime anda vanema perekonnanimena, mis ei ole sisult korrektne. Kuna pärast lahutust neiu põlve perekonnanime taotlemine on üsna sage põhjus, luuakse eelnõuga selle jaoks selgem säte, et nime saab anda isiku enda varem kantud nimena, mitte vanema nimena.

Eelnõu § 26 lõige 1 punkt 2 näeb ette, et perekonnanime saab muuta, kui isik soovib kanda perekonnanime, mida on kandnud tema otsejoones ülenejad sugulased. Siin ei seata põlvkondade arvule piire, vajalik on vaid usaldusväärne tõendus põlvnemissuhte ja perekonnanime kandmise kohta. Suguvõsanimena saab anda üheosalise perekonnanime, anda ei saa topelt perekonnanimesid. Topelt perekonnanimi on eesti nimetraditsioonis erand, ning nende edasiandmise piiramine on põhjendatud. Reeglina näitab topelt perekonnanimi abielu sõlmimist, selline nimi saab kuuluda ainult konkreetsele isikule, tema järglased sünnil sellist nime ei saaks. Seega topelt perekonnanimi ei liigu edasi põlvnemise kaudu, siis ei saa seda anda järgnevates põlvkondades nimemuutmise kaudu. Piirang on proportsionaalne – soovi kanda suguvõsas kasutusel olnud nime saab realiseerida muude nimede kaudu.

Eelnõu § 26 lõige 1 punkt 3 näeb ette, et perekonnanime saab muuta, kui isik soovib kanda vanema topelt perekonnanime või sellest ühte nime, kui isiku sünni registreerimisel tema vanem soovitud perekonnanime kandis ning sünni registreerimise ajal kehtinud õiguse kohaselt oleks sellise perekonnanime andmine olnud võimalik. Kui vanema perekonnanimi on hiljem muutunud kahest nimest koosnevaks perekonnanimeks, siis sellist nime nimemuutmisel anda ei ole võimalik. Erand on vajalik, et kohelda võrdselt isikuid, kellel sünni registreerimisel on õigus saada vanema kahest nimest koosnev perekonnanimi.

Eelnõu § 26 lõige 1 punkt 4 näeb ette, et perekonnanime saab muuta, kui isik soovib kanda perekonnanime, mille ta oleks saanud valida kehtiva abielu või kooselulepingu sõlmimisel. Seega isik, kes abielu või kooselulepingu sõlmimisel otsustas jääda kandma senist perekonnanime, saab realiseerida oma õigust kanda ühe abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanime ühise perekonnanimena või liita kaaslase perekonnanime oma perekonnanimele. Perekonnanime muutmisel lähtutakse eelnõu § 13 reeglitest.

Eelnõu § 26 lõige 1 punkt 5 järgi saab isikule anda perekonnanime, mille ta oleks saanud viimase abielu või kooselulepingu jooksul, kuid see abielu või kooseluleping on lõppenud abikaasa või registreeritud elukaaslase surmaga. Seega isik, kes abielu või kooselulepingu sõlmimisel otsustas jääda kandma senist perekonnanime, saab realiseerida oma õigust kanda ühe abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanime ühise perekonnanimena või liita kaaslase perekonnanime oma perekonnanimele ka siis, kui abielu on lõppenud abikaasa surmaga või registreeritud kooselu on elukaaslase surmaga. Nime saab anda, kui kaasa surmaga lõppenud abielu või registreeritud kooselu järel ei ole isik sõlminud uut abielu või kooselulepingut. Perekonnanime muutmisel lähtutakse eelnõu § 13 reeglitest.

Eelnõu § 26 lõige 1 punkt 6 näeb ette, et perekonnanime saab muuta, kui isik soovib kanda perekonnanime, kus abikaasaga või registreeritud elukaaslasega ühise perekonnanime ees on sidekriipsuga vallalisena kantud viimane perekonnanimi. Säte annab võimaluse väärtustada ja hoida vallalisena kantud perekonnanime, samas näidates nimes jätkuvalt ka abielu või registreeritud kooselu tunnuse kaasa perekonnanime.

Eelnõu § 26 lõige 1 punkt 7 näeb ette, et perekonnanime saab muuta, kui isik soovib kanda perekonnanime rahvastavale vastava soo- või muu tunnuse või lisada perekonnanimele rahvastavale vastav soo- või muu tunnus. Soo- või muu tunnuse kasutamine perekonnanimes sõltub isiku tahtest ning seda valikut saab muuta. Näiteks anti isikule sünni registreerimisel isa perekonnanime naissoovorm, kuid ta soovib kanda sama perekonnanime ilma sootunnuse, selle saab nimemuutmise menetlusega anda.

Eelnõu § 26 lõige 1 punkt 8 näeb ette, et perekonnanime saab muuta, kui isik soovib kanda võõrkeelset perekonnanime ümberkirjutusreeglite kohaselt või perekonnanime keelelise päritolu mõttes lähteriigis ametlikult kehtiva tähetabeli kohaselt. Säte puudutab nimesid, mida nn originaalis ei kirjutata ladina tähtedega, vaid näiteks kirillitsas. Vene nime Чичиков saab ümber kirjutada Tšitšikov või Chichikov, nime Щедрин Štšedrin või Shchedrin, nime Крылов Krõlov või Krylov. Näidete toomisel on lähtutud NS-i alusel antud Vabariigi Valitsuse 18. märtsi 2005. a määrusest nr 61 „Isikunime andmisel ja kohaldamisel kasutatavate eesti-ladina tähtede ja sümbolite loetelu ning võõrkeelsete isikunimede ümberkirjutusreeglid“ ja siseministri 20. juuni 2016. a käskkirjast nr 1-3/93 „Tähetabelite heakskiitmine“. Eelnõu kohaselt antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm mitteladina tähestiku tähtedega kirjutatud isikunimede ümberkirjutusreeglite kehtestamiseks ja isikunime keelelise päritolu mõttes lähteriigis ametlikult kehtivate tähetabelite heaks kiitmiseks. Reeglitest on täpsemalt kirjutatud eelnõu 5. peatükis.

Eelnõu § 26 lõike 1 alusel uue perekonnanime andmiseks ei pea olema mõjuv põhjus, piisab, kui isik selleks soovi avaldab.

Juhul kui § 26 lõikes 1 loetletud alust ei esine, menetletakse taotlust kui vabalt valitud perekonnanime eelnõu § 26 lõike 2 alusel ning sellisel juhul peab isik esitama nime muutmiseks ka mõjuva põhjuse.

Seadus jätab mõjuva põhjuse sisustamata, andes avalduse menetlejale õiguse kaalutleda, kas kõiki asjaolusid arvestades on avalduses esitatud põhjus mõjuv ning vastavuses eelnõu mõtte ja sätetega, õiguse üldiste eesmärkidega ning avaliku huviga. Nimemuutmise soov peab olema ajendatud probleemist kantava nimega, st mõjuv saab olla põhjus, mille tõttu isik ei soovi jätkata kantava nimega. Näiteks võib olla isalt sünni registreerimisel saadud perekonnanimest loobumise põhjus lapsepõlves vanemliku hoole puudumine, keerulisest ja võõrapärase nimest loobumise põhjus segadused nimega asjaajamise või soov kanda eestipärast perekonnanime. Eelnõus ei anta mõjuva põhjuse valikuid, nimemuutmist taotlev isik peab avaldama oma individuaalse põhjuse.

Eelnõu §-ga 27 sätestatakse perekonnanime muutmise piirangud. Nime muutmine ise ei ole inimese põhiõigus, vaid nime muutmise kaudu saab inimene realiseerida oma põhiõigusi, eelkõige põhiseaduses sätestatud õigust vabale eneseteostusele ning õigust perekonna- ja eraelu puutumatusse. Eelnõu eesmärk on hoida eesti nimetraditsiooni ja eesti keelt. Samuti on eesmärk perekonnanimede ühtlustatud ja õiguspärane kasutamine. Nende eesmärkide saavutamiseks seatakse piirangud uue perekonnanime valikul. Tuleb selgelt vahet teha, kas perekonnanimi saadakse põlvnemisest, abielu ja kooselulepingu sõlmimisest tekkinud suhtest, või soovib isik kanda perekonnanime, millega tal selline suhe puudub. Esimesel juhul

lahendatakse taotlus nn faktipõhiselt, teisel juhul rakendatakse kaalutusotsust ja hinnatakse soovitud nime nõuetekohasust. Seega piirab eelnõu isiku vaba valikut uue perekonnanime taotlemisel.

Eelnõu § 27 lõike 1 alusel keelatakse lapsele tema vanema perekonnanimest erineva perekonnanime andmine. Lapse perekonnanime säilitamine on lapse huvides. Juhinduda tuleb ÜRO lapse õiguste konventsiooni artiklist 3 - igasugustes lapsi puudutavates ettevõtmistes riiklike või erasotsiaalhoolekandetasutuste, kohtute, täidesaatvate või seadusandlike organite poolt tuleb esikohale seada lapse huvid. NS-i alusel tehtud Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otuses²⁸ märgitakse muu hulgas: „Lisaks märgib kolleegium, et isegi juhul, kui avaldaja saaks õiguse otsustada laste perekonnanime muutmise üle, võiks laste perekonnanime muutmine olla takistatud lapse perekonnanime kohta seaduses sätestatud piirangute tõttu. Lapsele perekonnanime andmine ja selle muutmine on reguleeritud nimeseaduses. NS § 8 lõike 1 järgi antakse lapsele vanemate ühise perekonnanime korral vanemate perekonnanimi, vanemate erinevate perekonnanimede korral ühe vanema perekonnanimi ja seadusliku isa puudumise korral ema perekonnanimi. Seega antakse lapsele tema vanema(te) perekonnanimi ja see näitab lapse perekondlikku kuuluvust. Lapse perekonnanime muutmine ei ole, arvestades lapse nime kontinuiteedi põhimõtet, üldjuhul ilma seaduses sätestatud aluseta lubatud. Nimeseaduse järgi on lubatud anda lapsele uus perekonnanimi eelkõige juhul, kui toimuvad õiguslikud muudatused lapse perekondlikes suhetes, sh lapse põlvnemist (NS § 8¹) või lapsendamist (NS §-d 13 ja 14) puudutavalt. Lisaks saab vanem taotleda lapsele uue perekonnanime andmist olukorras, kus vanem taotleb endale uut perekonnanime (NS § 16 lõige 1). Muudel juhtudel ei näe nimeseadus ette lapse perekonnanime muutmise võimalust.“. Riigikohtu seisukohtadest lähtuvalt sätestatakse eelnõu §27 lõike 1 keeld anda lapsele vanemast erinev perekonnanimi. Lõikele lisatakse üks erand – lapsele saab anda vanema topelperekonnanimest ühe nime ehk tuuakse sünni registreerimisel lubatu (eelnõu § 9 lõige 2 punkt 2), tagamaks isikute võrdse kohtlemise.

Eelnõu § 27 lõige 2 näeb ette – anda ei saa vanas kirjaviisi perekonnanime, kui selline perekonnanimi ei ole olnud kasutusel pärast 1940. aastat. Eesti keele kirjutamiseks on läbi aegade kasutatud eri kirjaviise. Nii on ka isikunimede ametlikud allikad – aastani 1926 kirikuraamatud, hiljem riigi ja KOV-i dokumendid kirjutatud eri kirjaviisides. Bengt Gottfried Forselius ja Johann Hornung löid 17. sajandi lõpul lihtsustatud ja täpsustatud eesti vana kirjaviisi, mis on kujunenud ülemsaksa ortograafia alusel. Uut kirjaviisi, mille eeskujuks oli soome ortograafia, hakati propageerima 19. sajandi keskpaiku (Eduard Ahrens). Rahvusliku kirjakeele kujundamine seisnes kirjakeele ühtlustamises ja uuele kirjaviisile üleminekus. Eesti rahvusliku keelekorralduse algusaastaks peetakse 1872. aastat, mil Eesti Kirjameeste Selts otsustas oma presidendi Jakob Hurda ettepanekul seltsi väljaannetes üle minna uuele kirjaviisile ning võttis samas vastu ka mitu kirjakeele ühtlustusettepanekut. Vanalt kirjaviisilt uuele ei mindud üle ühe hetkega, pikalt olid kasutusel mõlemad kirjaviisid, mida kasutati ka isikunimede märkimisel. Rahvusriigi sündides 1918. aastal ja eesti keelele riigikeele staatuse andmisega seoses hakati enam tähelepanu pöörama ka isikunimede korraldamisele, sh nimede õigekirjutuse küsimustele. Samasse perioodi jääb ka nimede eestistamine – mõisnike antud saksapärase perekonnanimede asemel võeti eestipärased, näiteks nimelõpp *-berg* asendati sageli lõpuga *-mägi*, nimelõpp *-mann* asendati lõpuga *-maa*. Samuti soovitati vanas kirjaviisis isikunimesid fikseerida ametlikus perekonnaregistris uues kirjaviisis. Isikunime muutmiseks anti KOV-i otsus, mis märgitud ka kirikuraamatusse kui algallikasse. Isikunime kirjutamist vanast uude kirjaviisi ei loetud nime muutmiseks, kuid selleks oli vajalik nimekandja nõusolek. 1940. aastaks oli isikunimed ametlikus perekonnaregistris kasutusel uues kirjaviisis, ka

---

²⁸ RKTko 29. oktoobri 2014. aasta otsus nr [3-2-1-96-14](#), p 22.

saksakeelsete nimede märkimisel ei kasutatud *w*-tähte (nt Vrangell, mitte Wrangell). Olulise muudatuse uue kirjaviisi kasutuselevõtmisel tõi ka trükistes üleminek gooti kirjalt ehk fraktuurilt (kus kasutati eesti keeles *w*-tähte) ladina kirjale ehk antiikvale, mis lõppes 1940. aastal. Vana kirjaviisi kohta on välja toodud ka EKI teatmikus.²⁹

Kaasajal kasutatakse eesti keele märkimiseks uut kirjaviisi ning vanas kirjaviisis nimede uuesti kasutusele võtmine ei ole põhjendatud. Mõned perekonnanimed on vanas kirjaviisis seetõttu, et pikk täishäälik on märgitud ühe tähega (näiteks Kodi vs Koodi) või kaashäälik on märgitud kahe tähega (näiteks Sallu või Sallo vs Salu). Need on jäänud muutmata kujul kasutusse ning selliste nimede andmine on võimalik nii uues kui ka vanas kirjaviisis, kui mõlemad variandid on suguvõsas kasutusel olnud. Vanas kirjaviisis perekonnanime saab nimemuutmise korral anda vaid juhul, kui see on olnud perekonnanimena kasutusel pärast 1940. aastat. Piirangu eesmärk on hoida eesti keelt tänapäevasena. Eesti keelele on iseloomulik häälduspõhine kirjaviis, nime peaks olema võimalik hääldada kirja pildi järgi.

Eelnõu § 27 lõige 3 sätestab piirangud vabalt valitud perekonnanimede taotlemisel.

Eelnõu § 27 lõige 3 punkt 1 kohaselt ei saa anda perekonnanime, mis on RR-i andmetel elava isiku perekonnanimi. Sätte eesmärk kaitsta soovitatavat nime juba kandvate teiste inimeste identiteeti ja perekondlikku kuuluvust ning enesemääramisõigusega seonduvat. Uute perekonnanimede loomisega rikastatakse Eesti nimekultuuri. Lõikes 3 sätestatud piirangute üks eesmärk on säilitada eesti perekonnanimede iseloomulikud jooned, nagu nimede eestikeelsus, mitmekesisus, selge eristatavus eesnimedest ja igasuguste äärmuste vältimine.

Inimesel ei peaks olema võimalik vabalt valida perekonnanime, mis juba on olemas, omamata seost perekonnaga, kes soovitud nime kannab. Eesti nimetraditsiooni kohaselt liigub perekonnanimi põlvnemise kaudu vanemalt lapsele, abielu kaudu abikaasale. Eestis on kasutusel palju perekonnanimesid ja paljudel perekonnanimedel on suur kasutajaskond ning sama perekonnanime kandvad isikud ei pruugi olla suguluses või hõimluses. Siiski võib olemasoleva perekonnanime andmine nimemuutmise menetluses luua näilisi peresuhteid, kui taotletakse näiteks elukaaslase perekonnanime ilma abielu või kooselulepingut sõlmimata, bioloogilise isa perekonnanime ilma põlvnemise tuvastamiseta, eestkostja perekonnanime ilma lapsendamiseta. Piirang lubada ainult selliseid perekonnanimesid, mida RR-i andmetel ükski elav isik ei kannab, ei kahjusta ühegi isiku huve, kellel on mõjuv põhjus loobuda kantavast perekonnanimest. Pigem annab see piirang võimaluse luua just endale sobiv perekonnanimi, arvestades muidugi teiste piirangutega. Uute perekonnanimede loomisega rikastatakse Eesti nimekultuuri. Eelnõu koostamisel on eeskujuks võetud Soome nimeseadusest, mis sisaldab samasugust piirangut ning mille rakendamisel ei ole tekkinud probleeme. Eesti keel on niivõrd rikas keel, et eestikeelsete perekonnanimede loomiseks on piiratud võimalused, kasutades sõnade liitmist, sõnaliiteid, eri käändevorme jm. EKI on valmis koostama nimekirju näidisnimedega.

Olemasolevaks perekonnanimeks loetakse ka nimi, mille kirja pilt erineb soovitud perekonnanime kirja pildist rahvuse või keele nimetraditsiooni tõttu soo, perekonnaseisu või muu tunnuse osas. Seega kui RR-i andmetel kantakse näiteks vene perekonnanime üksnes meessoos vormi, siis sama perekonnanime naissoos vorm loetakse samuti kantavaks nimeks ja seda vabalt valitud nimena ei anta.

---

²⁹ Vanast kirjaviisist leiab täpsemalt infot ka [EKI teatmikust](#).

Eelnõu § 27 lõike 3 punkti 2 kohaselt ei saa anda perekonnanime, mis on RR-i andmetel rohkem kui 30 elava isiku eesnimi. Sellised vähese kasutusarvuga eesnimed on Eestis kasutusel eesnimede hulgas pigem erandlikud ning oma kirja pildilt ja olemuselt ebatüüpilised ning nende kasutamine perekonnanimena, nende eristamine isikunimes ei tekita segadust.

Eelnõu § 27 lõike 3 punkti 3 kohaselt ei tohi uueks perekonnanimeks olla nimi, mis on rohkem kui ühest nimest koosnev. Eesti nimetraditsioonis on topeltperekonnanimed pigem erandlikud ning nende tekkemehhanism on olnud sama – topeltperekonnanimi saadakse abielu sõlmimisel, seda tuntakse abielus olemise tähisena. Kuna taotleda saab vaid nime, mida veel keegi ei kannab, siis ei saa vabalt valitud topeltperekonnanimi sama loogikat kanda.

Eelnõu § 27 lõike 3 punkti 4 kohaselt ei saa anda perekonnanime, mis on vastuolus eesti kirjakeele normis sätestatud eesti õigekirjutusreeglitega. Eelnõu üks eesmärke on hoida ja kaitsta eesti keelt, uus nimi antakse eesti keele- ja kultuuriruumis ning nimed mõjutavad oluliselt eesti keelt. Kõige üldisemalt iseloomustab eesti keelt võõrtähtede ja võõrapäraste täheühendite puudumine. Igaühel on uut perekonnanime luues võimalik arvestada eesti õigekeelsusreeglitega. Eesti kirjakeele normi (edaspidi *kirjakeele norm*) all mõistetakse õigekirjutuslike, grammatiliste ja sõnavaraliste normingute ja soovitude süsteemi. Kirjakeele norm peab tagama ametliku keelekasutuse ühtluse ja selguse ning soodustama keelekasutuse hea tava rakendamist³⁰. Kirjakeele norm on määratud Eesti Keele Instituudi uusima õigekeelsussõnaraamatuga, Emakeele Seltsi keeleteimkonna otsustega ning keeleteimkonnas heaks kiidetud ortograafiareeglistiku, normatiivse käsiraamatu ja grammatikaga. Sätte eesmärk on hoida eesti keelt, eestikeelseid perekonnanimesid ja vältida olukorda, kus nimes ei ole küll võõrkeelsuse tunnuseid, kuid nime ei saa näiteks kirja pildilt kohaselt hääldada. Näiteks eeldab kirjakeele norm, et ühesilbilises sõnas on pikk täishäälik või kaashäälik. Mõlemat näidet saab iseloomustada järgmiselt: perekonnanimes Ram puudub pikk häälik, samuti hääldub see kirja pildist erinevalt Ramm.

Eelnõu § 27 lõike 3 punkti 5 alusel ei saa anda perekonnanime, mis on tähenduse tõttu vastuolus heade kommetega. Perekonnanime väljamõtlemisel tuleb arvestades sellega, et see ei tohi kandjale tekitada probleeme. Kas ja millisel juhul on väljamõeldud perekonnanimi vastuolus heade kommetega, on üheselt võimatu määratleda, seega eelnõuga ei täpsustata seda reeglit. Kui nimemuutmise menetluses tuleb tuvastada nime vastavust heade kommetega, antakse nime taotlejale alati võimalus oma põhjused esitada ning vajadusel saab menetleja küsida nimeteadusliku usaldusasutuse arvamust.

Eelnõu § 27 lõike 3 punkti 6 kohaselt ei saa anda perekonnanime, mis on Eestis kaubamärgina kaitstav tähis. Sätte eesmärk on tagada õigusselgus ja eristada inimeste nimed juriidilistest isikutest. Eestis kaubamärgina kaitstav tähis hõlmab kõiki Eestis kaitstavaid kaubamärke kaubamärgiseaduse § 5 järgi (sh nii registreeritud kui ka üldtuntud kaubamärgid) ning lisaks ka Euroopa Liidu kaubamärke, kuna ka neid kaitstakse Eestis.

Eelnõu § 27 lõikega 4 luuakse erandit tegemise võimalus juhul, kui soovitud perekonnanimi langeb eelnõu sama paragrahvi lõike 3 punktis 4 (perekonnanimi ei tohi olla vastuolus kirjakeele normis sätestatud eesti õigekirjutusreeglitega) piirangu alla. Erandi tegemine on võimalik, kui nime muutjal on põlvnemise tõttu seos muu rahvuse või keele nimetraditsiooniga ning soovitud perekonnanimi vastab sellele. Seda põhimõtet on käsitletud ka Euroopa Kohus oma otsuses³¹, kus on öelnud: „EÜ artikleid 12 ja 17 tuleb tõlgendada nii, et nendega on

³⁰ Eesti kirjakeele rakendamise norm on sätestatud Vabariigi Valitsuse 09.juuni.2011 aasta määrusega nr 71 „Eesti kirjakeele normi rakendamise kord“.

³¹ Euroopa Kohtu 2. oktoober 2003. aasta otsus kohtuasjas C-148/02 Carlos Garcia Avello vs. Belgia riik, [ECLI:EU:C:2003:539](https://eur-lex.europa.eu/eli/jud_2003/539/oj).

vastuolus see, kui niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas keeldub liikmesriigi ametiasutus rahuldamast taotlust liikmesriigis elavate ja nii selle riigi kui ka mõne teise liikmesriigi topeltkodakondsusega alaealiste laste perekonnanime muutmiseks, kui taotluse eesmärk on see, et lapsed saaksid kanda perekonnanime, mis neil oleks teise liikmesriigi õiguse ja traditsiooni kohaselt.“. Seda nõuet on järgitud ka eelnõus ja on arvestatud inimese seost muukeelse nimetraditsiooniga.

Eelnõu §-ga 28 sätestatakse perekonnanime muutmise keeldumise alused. Keeldumise alused on vaja esitada õigusselguse huvides, võimaldades nii ametnikel kui ka nime muuta soovivatel isikutel lihtsamini aru saada, mis alusel tema perekonnanime muutmise keeldutakse. Perekonnanime andmisest keeldutakse juhul, kui soovitud perekonnanime ei vasta eelnõu §-i 27 nõuetele ja/või perekonnanime muutmiseks puudub eelnõu § 26 lõikes 2 nõutud mõjuv põhjus. Perekonnanime muutmise saab keelduda ka siis, kui isiku perekonnanime on varem muudetud ja korduvaks muutmiseks puudub eelnõu § 29 lõikes 1 nõutud mõjuv põhjus

Eelnõu §-ga 29 reguleeritakse korduvat nimemuutmist. Üldreegel on jäänud NS-iga samaks – inimene võib oma eesnime ja perekonnanime muuta üks kord elus. Sellest reeglist on võimalik kõrvale kalduda üksnes mõjuval põhjusel. Nimemuutmine on siiski erandlik toiming ning isik peab uue nime taotlemisel hoolikalt kaaluma ja enda jaoks vajaliku valiku tegema. Kui varem tehtud valik enam ei sobi, siis tuleb esitada ka põhjused, et avaldust menetlev ametnik saaks kaaluda, kas nime korduv muutmine on võimalik, kas see on kooskõlas eelnõu mõttega, teiste seaduste eesmärkidega. Seega ka nime muutmisel nendel alustel (eelnõu § 26 lõige 1), kus esmakordsel taotlemisel puudub ametnikul kaalutusõigus, tuleb korduval uue nime taotlemisel kaalutusõigust siiski rakendada. Seda tuleb teha eelkõige mõjuva põhjuse olemasolu hindamise kaudu.

Lõike 2 kohaselt ei loeta korduvaks nimemuutmiseks taotlust, millega soovitakse tagasi võtta nimemuutmise eel kantud eesnime või perekonnanime. Isikul on alati õigus tagasi saada nimi, millest ta on loobunud nimemuutmise menetluses.

Eelnõu §-ga 30 lubatakse välisriigi kodanikul muuta teatud juhtudel isikunime. Tegemist on eelnõuga loodava uue võimalusega, NS-i kohaselt ei ole välisriigi kodanikul õigus oma isikunime muuta, ka olukordades, kus kodakondsusriik keeldub Eestis (näiteks abiellumisel) antud nime arvestamast. Näiteks abielu sõlmimisel või lahutamisel arvestatakse kodakondsusriigi õigusega, kuid inimesed ei ole sageli sellest teadlikud, samuti ei ole ametnikul alati võimalik välja selgitada asjaomase välisriigi õiguse kõiki nüansse. Inimesed võivad jääda nime muutmisel oma nimega riikide vahele „lõksu“, omades eri riikides erinevaid identiteete. Õigus isikunime muuta eelnõu § 30 kohaselt on isikul kolme kuu jooksul alates Eestis toimunud perekonnasündmuse läbiviimisest.

Eelnõu § 30 lõige 1 reguleerib eesnime muutmist seoses sünniga, lõige 2 perekonnanime muutmist seoses sünni, abielu või kooselulepinguga, lõige 3 reguleerib eesnime ja perekonnanime muutmist seoses sooandmete muutmise.

Eelnõu § 30 lõike 4 kohaselt saab välisriigi kodanik realiseerida oma nimemuutmise õigust kolme kuu jooksul alates Eestis perekonnaseisutoimingu tegemisest. Kui välisriigi kodanik saab Eestis paragrahvis nimetatud alustel uue isikunime, tuleb tal kodakondsusriigist taotleda selle nimega ka isikut tõendav dokument ning seda võiks teha viivitusega. Eelnõu § 34 lõikega 1 pannakse RR-i andmesubjektile kohustus esitada välisriigis isikunime muutmist tõendava dokumendi RR-i kandmiseks 30 päeva jooksul. Ka teistel riikidel peaks olema huvi saada oma kodanike kohta teavet muus riigis nime muutmise kohta võimalikult koheselt. Seega kui muu riigi kodanik teavitab võimalikult kohe pärast sündmuse toimumist oma kodakondsusriiki

Eestis sõlmitud või lahutatud abielust, sõlmitud või lõpetatud kooselulepingust, lapse sünnist, sooandmete muutmisest, on avalduse esitamiseks lubatud kolm kuud piisav aeg, et selguks nime muutmise vajadus eelnõu § 30 kohaselt. Kõigis nimetatud menetlustes juhivad perekonnaseisuametnikud menetlusosaliste tähelepanu nime valikule ja vajadusel suunavad isikuid enne otsustamist konsulteerima oma kodakondsusriigi asjaomaste asutustega. Nõustamisega proovitakse vältida olukordi, kus isiku kodakondsusriik Eestis saadud nime ei tunnusta.

Eelnõu § 30 lõige 5 näeb ette, et isikunime muutmise välisriigi kodanikul on võimalik ainult siis, kui tema kodakondsusriik keeldub Eesti perekonnaseisutoimingu käigus saadud nime tunnustamas, vastasel juhul keeldutakse välisriigi kodaniku isikunime muutmisest. Kodakondsusriigi poolne mitte tunnustamine peab olema tõendatav.

Eelnõu §-ga 31 reguleeritakse riigilõivu tasumist isikunime muutmise taotluse läbivaatamise eest. Riigilõivu määrad kehtestatakse riigilõivuseaduses. Riigilõivumäär kehtestatakse nii eesnime kui ka perekonnanime muutmise eest, kui sama taotlusega soovitakse muuta nii eesnime kui ka perekonnanime koos, tuleb tasuda kaks riigilõivu. Riigilõiv tasutakse taotluse esitamisel ning see tasutakse menetlemise eest. Kui isik võtab taotluse tagasi enne nimemuutmise otsustamist, võib riigilõivu osaliselt tagastada, arvestades tehtud toimingutele kulunud ressursse. Kui taotlus jäetakse rahuldamata, riigilõivu ei tagastata.

Eelnõu §-ga 32 reguleeritakse isikunime muutmise jõustumine ja muudatuse tõendamine.

Eelnõu § 32 lõikega 1 nähakse ette erisus HMS-is sätestatud haldusakti jõustumisest ning sätestatakse, et isikunime muutmise otsus jõustub ja isikunimi loetakse muudetuks, kui nimemuutmise andmed on kantud RR-i.

Samuti määratakse RR-i kande tegijad - pädev KOV kannab andmed RR-i nii enda tehtud otsuselt kui ka Siseministeeriumi otsuselt. Siseministeerium kannab andmed RR-i automaatselt, kui on teinud otsuse automaatselt.

Eelnõu § 32 lõige 2 näeb ette, et isikunimemuutmist tõendatakse RR-i väljavõttega. Eelnõu § 32 lõige 3 näeb ette, et pärast uue isikunime kandmist RR-i väljastatakse isikule esmane RR-i väljavõtte tasuta.

Eelnõu 5. peatükis reguleeritakse isikunime kohaldamise, ümberkirjutamise ja korrastamisega seotud küsimused.

Eelnõu §-ga 33 nähakse ette isikunime kohaldamise ja ümberkirjutamise reeglid.

Eelnõu § 33 lõige 1 näeb ette, et isikunime kohaldamine tähendab tegevust, mille käigus isikunimi kantakse dokumenti või andmekogusse välisriigi dokumendi alusel olukorras, kus isikunime on selleks vaja teatud viisil töödelda. Kohaldamine võib hõlmata isikunime ümberkirjutamist ladina tähtedega, isikunime osade väljajätmist, kui see ei vasta eesti isikunimemallile, abikaasa perekonnanime märkimist anglo-ameerika õiguse kohaselt või isikunime kirja pildi korrastamist. Sellise regulatsiooni eesmärk on tagada välisriigi dokumentides esinevate isikunimede ühtlane ja arusaadav kasutamine Eesti dokumentides ja andmekogudes, vältides andmete ebatäpsusest tulenevaid õiguslikke ja praktilisi vastuolusid.

Eelnõu § 33 lõikega 2 antakse üldreegel välisriigi dokumendilt isikunime kandmiseks dokumenti või andmekogusse. Isikunimi kantakse muutmata kujul, kui dokument on ladinatäheeline ning isikunimi koosneb eesnimest ja perekonnanimest. Oluline on tagada, et

isikud oleks eri riikides dokumenteeritud sama isikunimega, et vältida mitme erineva identiteedi tekkimist ja vastuolu identiteedihalduses sätestatud põhimõtetega.

Eelnõu § 33 lõige 3 sätestab isiknime osalise kohaldamise, nähes ette erisuse põhimõttest, et isikunime kohaldatakse muutmata kujul ning kehtestatakse reeglid olukordadeks, kus välisriigi dokumendil olev isikunimi sisaldab enamasti eesti isikunimemallist eesnimi+perekonnanimi. Eri riikides on erinevad tavad isikunime märkimisel isikut tõendavasse dokumenti või perekonnaseisudokument.

Eelnõu § 33 lõige 3 punkt 1 näeb ette, et nimest jäetakse välja tiitlid, kirjavahemärgid, numbrid jm, mis ei ole eesnime ega perekonnanime osa. Näiteks Saksa kodaniku passis on perekonnanimi kujul Dr Kaiser, dokumenti või andmekogusse kantakse see nimi ilma tiitlita Kaiser.

Eelnõu § 33 lõige 3 punkt 2 näeb ette, et välja jäetakse nimed, mis ei ole dokumendi välja andnud välisriigi reeglite kohaselt isiku ametlikud nime, kuid mida või kasutada. Näiteks Prantsuse kodaniku passis on isiku perekonnanimi Leford ép Ollema, kus Ollema on abiellumisel saadud abikaasa nimi, mida Prantsusmaal ei loeta ametlikuks perekonnanimeks, kantakse dokumenti või andmekogusse Leford. Näiteks Rootsi kodaniku passis on isiku perekonnanimi Kjellerberg ja eesnimi Jonas C:son, kus C:son märgib isanime Carl, dokumenti või andmekogusse kantakse perekonnanimi Kjellerberg ja eesnimi Jonas.

Eelnõu § 33 lõige 3 punkt 3 näeb ette, et välisriigi dokumendil olev nimi, mis ei ole eesnime ega perekonnanime osa ning mis asub eraldi andmeväljal (näiteks kesknimi, vahenimi, lisanimi) märgitakse kas ees- või perekonnanime osaks vastavalt dokumendi väljastanud riigi tavale. Kui ei ole tõendatud vastupidist, loetakse kesknimi eesnime osaks ning lisatakse eesnime järele.

Eelnõu § 33 lõikega 4 nähakse ette reeglid olukordadeks, kui välisriigi dokumendil olev isikunimi ei ole kirjutatud ladina tähtedega. Eesti riigikeel on eesti keel, seda kasutatakse ametlikus asjaajamises, sh RR-i ja dokumentidesse andmete kandmisel. Eesti keele märkimiseks kasutatakse eesti-ladina tähestikku. Isiku andmete kandmiseks RR-i saab kasutada ka muu tähestiku tähtedega kirjutatud dokumente, kirjutades vajalikud nimed ümber eesti-ladina tähestiku tähtedega.

Eelnõu § 33 lõikega 5 antakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitusnorm kohaldamise, osalise kohaldamise ja ümberkirjutamiseks vajalike täpsemate reeglite kehtestamiseks määrusega.

Eelnõu § 34 lõikega 6 antakse volitusnorm isikunime keelelise päritolu mõttes lähteriigis ametlikult kehtiva tähetabeli heakskiitmiseks valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga. Volitusnorm annab võimaluse valdkonna eest vastutaval ministril lisaks kiita heaks isikunime ümberkirjutamisel kohaldatavad isikunime keelelise päritolu mõttes lähteriigis ametlikult kehtivad tähetabelid, mida kohaldatakse inimese taotluse alusel isikunime ümberkirjutamisel. NS-i kohaselt andis Vabariigi Valitsus määrusega volitusnormi valdkonna eest vastutavale ministrile käskkirjaga kinnitamiseks. Vabariigi Valitsuse taset enam vajalikuks ei peeta. Kui ministri määrusega kehtestada eespool nimetatud ühtsed tähetabelid, tagatakse õigusselgus inimestele, kes teavad, milliseid reegleid ja tabelleid on võimalik kasutada.

Eelnõu § 33 lõikega 7 märgitakse võimalus küsida nimeteaduslikult usaldusasutuselt arvamust isikunimede kohaldamisel, ümberkirjutamise reeglite rakendamisel, tähetabelite kasutamisel.

Eelnõu § 34 reguleeritakse RR-i kantud isikunime korrastamine.

Eelnõu § 34 lõige 1 luuakse õiguslik alus RR-i kantud isikunime korrastamiseks. RR-i andmesubjekti määratlus on RRS-i §-s 5, lihtsustatult öeldes on lisaks Eesti kodanikule andmesubjekt ka teatud tingimustele vastav välismaalane. Kuna RR-i kantud andmete õigsust eeldatakse (RRS § 6 lõige 1) ning avaliku ülesande täitmisel lähtutakse RR-i kantud põhiandmetest (RRS § 6 lõige 2), on oluline, et RR andmed on aja- ja asjakohased. Kuna paljude riikide vahel ei toimu elanikkonna andmete vahetamist või on see vähene, on vajalik, et isik ise annab RR-i andmeid, kui tema isikunimi on välisriigis muutunud. Andmete aktuaalsuse tagamiseks sätestatakse 30-päevane tähtaeg, mille jooksul isik peab nime muutumist tõendava dokumendi esitama perekonnaseisutoiminguid tegevale KOV-ile või Eesti välisesindusele.

Eelnõu § 34 lõige 2 näeb ette, et isikunime kandmiseks dokumenti või andmekogusse tuleb esitada asjakohane usaldusväärne dokument. Eraldi nõuded on Eesti kodanike ja Eesti kodakondsuste isikute ning välisriigi kodanike dokumentidele, samuti sõltub dokumentide nõue RR-i andmesubjektsusest.

Eesti kodaniku ja Eesti kodakondsuseta isiku andmed, sh isikunimi, on RR-is olemas ning välisriigi dokument saab tõendada välisriigis toimunud nimemuutust. Isiku nimi saab välisriigil olla muutunud perekonnaseisusündmusega, näiteks on abielu sõlmimisel või lahutamisel perekonnanime vahetatud, põlvnemise tuvastamisel või vaidlustamisel teise vanema perekonnanimi antud. Mõnes riigis (näiteks Suurbritannia) on võimalik ka mittekodanikul isikunime muuta, seega võib uue isikunime kanda RR-i nimemuutmist tõendava dokumendi alusel. Kui isikunimi on välisriigis muutunud muul alusel (näiteks teise riigi kodakondsuse andmisel), loetakse sobivaks dokumendiks välisriigi isikut tõendav dokument.

Eelnõu § 34 lõige 3 näeb ette RR-i andmesubjektiks mitteolevate isikute nimemuudatuste kandmise RR-i. Teatud juhtudel on isiku andmed RR-is ilma, et isik oleks RR-i andmesubjekt ning nendest andmetest tuleb lähtuda mõne avaliku ülesande täitmisel. Nii kantakse RR-i e-residentide andmed. E-resident on välismaalane, kellele Eesti riik on loonud isiku kodakondsusjärgse riigi identiteedi alusel digitaalse identiteedi. Seega tõendab e-resident oma isikunime kodakondsusriigi passi või isikutunnistusega, seda ka juhul, kui tema isikunimi on pärast e-residenti staatuse saamist muutunud mistahes alusel. Ka nende isikute andmed, kes osalevad perekonnaseisutoimingus (abielu sõlmimine või lahutamine, põlvnemise asjad), kantakse RR-i isikut tõendava dokumendi alusel. Samuti kantakse RR-i sellise isiku andmed, kellel on põlvnemise või abielu kaudu seos RR-i andmesubjektiga. Näiteks RR-i kantakse RR-i andmesubjekti välisriigis sõlmitud abielu dokumendi alusel tema abikaasa andmed. Seetõttu võib avaliku ülesande täitmisel tekkida vajadus korrastada sellise isiku RR-i andmeid, kes ei ole RR-i subjekt, kuid kelle andmed on RR-i kantud.

Teatud olukordades saab RR-i kantud isikunime korrastada ilma, et kantavad andmed oleksid dokumendil märgitud.

Eelnõu § 34 lõige 4 järgi kantakse RR-i Eesti kodaniku ja Eesti kodakondsuseta isiku kantava perekonnanime asemel abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanime, kui abielu või registreeritud kooselu sõlmimise välisriigi õiguse kohaselt on isikul õigus kanda abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanime ilma, et see oleks märgitud abieludokumendile või kooselulepingule. RR-i tehakse kanne isiku taotlusel, taotlust saab esitada kuni abielu või kooselulepingu sõlmimise järel järgmise Eesti isikut tõendava dokumendi väljastamiseni. Selle tähtaja ületamine ei võta isikult õigust hakata kandma abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanime, kuid selle saab nimemuutmise menetluse kaudu. Selle sätte alusel on võimalik kanda isiku perekonnanimeks tema abikaasa või registreeritud elukaaslase perekonnanime, st

abikaasad või registreeritud elukaaslased hakkavad kandma sama perekonnanime. Kui isik soovib oma perekonnanimele liita abikaasa või registreeritud perekonnanime, tuleb seda teha läbi nimemuutmise menetluse.

Asjaomaste välisriikidena käsitatakse siin angloameerika õigusega riike – Ameerika Ühendriigid, Suurbritannia, Uus-Meremaa, Austraalia jt. Angloameerika õigusega riikides ei kanta abieludokumendile abikaasade ühist perekonnanime ja väljastatud abieludokumendi alusel on inimestel soovi korral õigus kanda abikaasa perekonnanime. Abieludokument on uue nime saamist tõendav dokument, mistõttu välisriigis sõlmitud abieludokumendi tunnustamisel tuleb Eestis nende riikide puhul lahutamatu osana tunnustada inimese õigust kanda abikaasa nime. Topeltperekonnanimede andmise praktika on angloameerika riikides erinev. Juhul, kui abielu on sõlmitud angloameerika õigusega riigis, ei saa nende riikide praktikat topeltperekonnanimede andmise kohta Eesti õigusruumi otse üle kanda ja üheselt kohaldada.

Eelnõu § 34 lõige 5 järgi kantakse RR-i Eesti kodaniku ja Eesti kodakondsuseta isiku taotluse alusel isikunime õige kirja pildi, kui see erineb välisriigi dokumendil olevast isikunime kirja pildist dokumendi keelest tulenevalt. Sellised olukorrad võivad tekkida, kui välisriigis sündinud laps saab vanema perekonnanime või abielu sõlmimisel üks abikaasadest teise abikaasa perekonnanime moonutatud kujul (näiteks Lõhmus asemel Lohmus, kui selles välisriigis kasutatav tähestikus täht õ puudub). Säte ei rakendu, kui lapse sünnitunnistusel oleva eesnime kirja pilt võiks Eestis olla teistsugune (näiteks Tonu asemel Tõnu, Roberts asemel Robert). Korrastamisel võetakse aluseks RR-i varem kantud andmed ning nime korrastatakse nendele vastavaks.

Eelnõu 6. peatükis on reguleeritud isikunimekomisjoni ja nimeteadusliku usaldusasutust puudutavad küsimused.

Eelnõu §-s 35 on reguleeritud isikunimekomisjoni pädevus ja töökorraldus. Komisjoni moodustab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga. Isikunimekomisjon annab arvamusi isikunime muutmise otsustamisel ja muudes nimetoimingutes, nimetoimingute vaidlustamise korral, teeb ettepanekuid nimetoiminguid reguleerivate õigusaktide muutmiseks ja täidab teisi talle põhimäärusega pandud ülesandeid.

Eelnõu § 36 annab aluse nimeteadusliku usaldusasutuse tegevuseks. Nimeteaduslik usaldusasutus on asutus, kelle määrab Vabariigi Valitsus ja kelle põhiülesanne on anda isikunimede kohta arvamusi ja eksperdi hinnanguid, nõustab nimetoiminguid tegevaid asutusi, annab nende taotlusel arvamusi ja hindab isikunimede vastavust eelnõuga sätestatud nõuetele ja eesti nimetraditsioonile. Seni on seda ülesannet täitnud EKI. Siseministeeriumi arvates võib nimeteadusliku usaldusasutuse rolli täita ka edaspidi EKI.

Eelnõu 7. peatükis on reguleeritud järelevalve ja vaidlustamine.

Eelnõu §-s 37 on reguleeritud haldusjärelevalve korraldamine nimetoimingute üle ja sätestatud, et haldusjärelevalvet teeb Siseministeerium, kes kontrollib, kas nimetoimingute tegemisel on järgitud käesolevat seadust ja selle alusel antud õigusakte. Lisaks sellele kontrollib Siseministeerium tegevuse otstarbekust. Otstarbekuse kontrollimine lisati haldusjärelevalve sättesse, sest nimetoiminguid tehakse RR-is, ning võib tekkida vajadus anda siduvaid suuniseid ka õiguspärase tegevuste muutmiseks, kui seda nõuab näiteks RR-i tarkvara mõistlik kasutamine, see tähendab näiteks kui see on vajalik RR-i toimimise huvides. Otstarbekuse kontrollimine on olemas ka RRS-i ja PKTS-i järelevalve sättes. Haldusjärelevalve läbiviimisel lähtutakse Vabariigi Valitsuse seaduse haldusjärelevalve sätetest.

Eelnõu § 38 sätestab nimetoimingut vaidlustamis alusel – vaide esitamise Siseministeeriumile ja kaebuse esitamise halduskohtule. Vaidemenetluse läbiviimisel juhindutakse HMS-ist, kuid on teatud erandid. Nimetoiminguid teevad maakonnakeskuse kohalikud omavalitsused (edaspidi ka *MK KOV*), ka Politsei- ja Piirivalveamet. Üldnormi kohaselt esitatakse vaide haldusakti andnud või toimingut sooritanud haldusorgani kaudu haldusorganile, kes teostab haldusakti andnud või toimingut sooritanud haldusorgani üle teenistuslikku järelevalvet. HMS § 73 lubab teistsugust vaidealluvust ning nii on nimetoimingute vaidlustamisel vaide lahendaja Siseministeerium. Nimetoiminguid teevad MK KOV-id riikliku ülesande (perekonnaseisutoimingud, nimemuutmine) täitmise käigus, vajalik on tagada ühtne praktika ja seaduse ühetaoline tõlgendamine, seetõttu on erandlik vaidealluvus vajalik ja põhjendatud. Erandlik on ka vaide lahendamisse tähtaeg – kui üldnorm on 10 päeva, siis Siseministeeriumil on vaide lahendamiseks aega 30 päeva. Pikem periood võib olla vajalik, et välja selgitada alluvussuhteta asutustelt vajalik teave, taotleda nimeteadusliku usaldusasutuse aramus jmt.

Eelnõu 8. peatükis on sätestatud eelnõu rakendussätted ja seaduste muutmine.

Eelnõu § 39 näeb ette, et enne 2005. aasta 31. märtsi eesnime või perekonnanime muutnud isikute suhtes rakendatakse käesoleva seaduse §-s 29 sätestatud piirangut väljaarvatud juhul, kui perekonnanime muudeti § 20 alusel.

Eelnõu §-ga 40 sätestatakse, et enne eelnõu jõustumist esitatud nime muutmise taotluste puhul lähtutakse käesolevast seadusest. Eelnõu § 41 lõige 2 lubab teha sellest põhimõttest erandi - taotlust võib menetleda taotluse esitamise ajal NS-i alusel, kui see oli isiku jaoks soodsam ja isik ise taotleb, et otsus tehtaks NS-i alusel. Antud soodsam lahendus ei kehti eelnõu § 18 lõikes 2 ja lõikes 3 nimetatud isikute isikunime muutmise korral. Seadusandja tahe on siin piirata avalikkuse huvides rasketes ja varavastastes kuritegudes süüdimõistetud inimeste, kelle karistus ei ole kustunud, isikunime muutmise õigust, et nad ei saaks oma identiteeti varjata. Muudatus on vajalik, et välistada enne eelnõu jõustumist viimasel hetkel tekkivaid süüdimõistetud isikute, kelle karistusandmed ei ole kustutatud, taotlusi, et soodsamat regulatsiooni ära kasutada.

Eelnõu §-ga 41 muudetakse karistusregistri seaduse § 20 lõige 1 punktis 20 ja § 23 lõikes 2 olevat viidet, et viia muudatus kooskõlla eelnõuga.

Eelnõu §-ga 42 ja 43 asendatakse kooseluseaduses ja keeleseaduses seaduse nimi „nimeseadus“ uue nimega „isikunimeseadus“. Muudatus on vajalik, et seadused oleksid kooskõlas, kuivõrd nimeseadus tunnistatakse kehtetuks ning selle asemele tuleb uus seadus pealkirjaga „Isikunimeseadus“.

Eelnõu §-ga 44 tunnistatakse kehtetuks NS ja selle alusel antud rakendusaktid.

Eelnõu §-ga 45 muudetakse PKTS-i. Esimese muudatusena asendatakse seaduse nimi „nimeseadus“ uue nimega „isikunimeseadus“. Lisaks muudetakse ka PKTS-i § 49¹ lõike 2 punktis 2 olevat viidet ning viiakse see kooskõlla eelnõuga.

Eelnõu § 46 asendatakse rahvastikuregistri seaduses seaduse nimi „nimeseadus“ uue nimega „isikunimeseadus“.

Eelnõu §-ga 47 muudetakse riigilõivuseadust. Riigilõivuseaduses asendatakse läbivalt seaduse nimi. Muudatus on vajalik, et seadused oleksid kooskõlas, kuivõrd NS tunnistatakse kehtetuks ning selle asemele tuleb uus seadus pealkirjaga „Isikunimeseadus“. Eelnõuga tunnistatakse kehtetuks riigilõivuseaduse § 48, mis reguleerib nimemuutmistoimingut eest riigilõivu tasumisest vabastamist. Kuna eelnõuga ei nähta ette riigilõivu vabasid menetlusi, ei ole asjakohane jätta vastav säte alles riigilõivuseadusesse. Samuti tunnistatakse kehtetuks

riigilõivuseaduse § 262, kuna sätteid ühtlustatakse ning riigilõivu küsimise aluseks on edaspidi riigilõivuseaduse § 341.

Riigilõivuseaduse § 341 muudetakse ja sõnastatakse ümber, samuti kehtestatakse uue eelnõu jõustumisega ka uus riigilõivumäär – eesnime muutmise avalduse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 200 eurot ning ka perekonnanime muutmise avalduse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 200 eurot. Kui taotletakse uue ees- ja perekonnanime muutmist koos tuleb tasuda riigilõivu summas 400 eurot. Eesnime muutmisel ja perekonnanime muutmisel tuleb hinnata muutmise põhjuseid ning soovitud nime vastavust eelnõus sätestatud nõuetele, kui avaldusel on koos mõlema nime muutmise, toimub mõlema nime kohta hindamine. Eelnõuga tõstetakse riigilõivumääri, sest need ei ole vastavuses riigi kuludega. Riigilõivu muutmise on vajalik arvestades üldist hinnatõusu ning ametikoha keskmist maksumust.

Eelnõu §-ga 48 nähakse ette et eelnõu jõustub 2027. aasta 1. detsembril. See on piisav aeg, et valmistuda seaduse rakendamiseks, muuta selleks vajalikke tööprotsesse ja RR-i menetlustarkvara.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus on kasutatud järgmisi uusi termineid:

1. *Isikunimi* on isiku eesnimest ja perekonnanimest koosnev nimi, mis on kantud dokumenti või andmekogusse.
2. *Nimetoiming* on õiguslikul alusel isikunime kandmine dokumenti või andmekogusse.
3. *Isikunime andmine* on isikunime andmine lapsele isikunime panemine sünni registreerimisel, isaduse omaksvõtul, tuvastamisel või vaidlustamisel ning lapsendamisel või lapsendamise kehtetuks tunnistamisel.
4. *Isikunime vahetamine* on abikaasa perekonnanime võtmine või sellest loobumine abielu sõlmimisel, lahutamisel või kehtetuks tunnistamisel; registreeritud elukaaslase perekonnanime võtmine või sellest loobumine kooselulepingu sõlmimisel, lõpetamisel ja kehtetuks tunnistamisel; uue eesnime ja soole vastava lõpuga perekonnanime võtmine sooandmete muutmisel.
5. *Isikunime muutmise* on isiku soovil isikunime asendamine uue isikunimega. Isikunime muutmisel loobub isik kantavast isikunimest ning valib muu eesnime või perekonnanime või mõlemad.
6. *Isikunime kohaldamine* tähendab tegevust, mille käigus isikunimi kantakse dokumenti või andmekogusse välisriigi dokumendi alusel olukorras, kus isikunime on selleks vaja teatud viisil töödelda.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole töötatud välja Euroopa Liidu õiguse rakendamiseks. Eelnõu on kooskõlas isikuandmete kaitse üldmäärusega.

6. Seaduse mõjud

6.1. NS-is sätestatud terminite täpsustamine ja sätete loogiline järjestamine

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: perekonnaseisuasutused

Sihtrühma suurus on keskmine, kuna uue seaduse rakendamisega seotud sidusrühma kuuluvad teoreetiliselt kõik nimetoiminguga kokkupuutuvad asutused, nagu Siseministeerium, valla- ja linnavalitsused, PPA, Eesti välisesindused ja muud haldusorganid ning vaimulikud, notarid ja kohtud – seega vähem kui 50% Eesti asutustest. Praktikas on eelnõu rakendajaid vähem. Kõik RR-is oleva isikunime kasutajad ei ole nime andmisest, vahetamisest muutmisest või kohaldamisest mõjutatud. Nimemuutmise õigusega ja sünni registreerimise õigusega perekonnaseisuametnike osatähtsus on samuti väike. KOV üksusi on Eestis 78, neist 16 MK KOV-i, isikunime muutmisega tegelevad neli MK KOV-i.

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõju avaldumise sagedus ametnikele on keskmine, sest ametnikud puutuvad seaduse rakendamise ja selle mõjuga kokku regulaarselt. Mõju ulatus asutustele on keskmine, kuna eelnõuga sätestatakse nime muutmiseks täiendavad alused ja piirangud eelkõige isikunime muutmise menetluses, kuid paljud teised olulised põhimõtted, mis olid toodud NS-is on jäänud saamaks. Seega ei kaasne ametnikel eeldatavasti kohanemiskulusi. Pigem on selge seaduse tulemusel ametnikel tööülesandeid lihtsam täita. Muudatusega ei kaasne ebasoovitavat mõju, muudatusel on sihtrühma ametitoimingute tegemise selgusele positiivne mõju. Kokkuvõttes on mõju hindamise kriteeriumide alusel mõju ebaoluline.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Mõju sihtrühm: inimesed, kelle kohta tehakse nimetoiming

Mõju kirjeldus ja olulisus: Mõju sihtrühm on teoreetiliselt suur, sest nimetoiminguid võidakse teha kõigi Eesti RR-i andmesubjektide ja andmesubjektiks saavate inimeste kohta, seetõttu on eelnõust mõjutatud inimesi palju. Üldiselt ei esine nimetoimingute tegemisel olukordi, kus inimene soovib või tunneb vajadust seadusesätteid ja termineid lugeda. Seega võib sihtrühma suurust hinnata keskmiseks või keskmisest väiksemaks. Mõju ulatus on väike, ei ole ette näha vajadust muudatusega kohanemisele suunatud tegevuseks, sest inimestel ei ole tekkinud püsitaadmisi NS-i terminite ja loogika kohta ning üldjuhul lähtutakse ametniku selgitustest, seega ei toimu sihtrühma käitumises suuri negatiivseid muutusi. Tegemist on positiivsete ja kergendavate muudatustega, sest vajaduse korral on inimesel selge seadus, millest lähtuda. Kokkuvõttes on mõju hindamise kriteeriumide alusel mõju ebaoluline.

6.2. Sünni registreeriva perekonnaseisuametniku kohustus teavitada avaldajat, kui lapsele soovivat isikunime kannab RR-i andmetel vähemalt üks elus inimene

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: perekonnaseisuasutused

Mõju kirjeldus ja olulisus. Sünde registreerivad 16 MK KOVi. Kogu Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% ja seetõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurust hinnata väikeseks. Sünni registreerimise avaldust saab esitada turvalises veebikeskkonnas ning sünni registreeritakse automaatmenetlusega, kui soovitud isikunimi vastab nõuetele. Turvalises veebikeskkonnas avalduse esitamisel kontrollitakse RR-i andmeid ning juhul, kui lapsele soovitud isikunime kannab vähemalt üks elav isik, antakse sellest menetluse sammuna avalduse esitajale teada. Jätkuvalt saab sünni registreerimise avalduse esitada ka MK KOV-is kohapeal, sellisel juhul kontrollib sünni registreeriv perekonnaseisuametnik RR-i andmeid ise ja vajadusel teavitab avalduse esitajat lapsega sama isikunime kandvate isikute arvust ja vanusest sünniaasta täpsusega. Mõju ulatus on väike, eelnõu toob perekonnaseisuametnikule kaasa lisakohustuse, kuid tuleb arvestada, et ligi 80% sünni registreerimise avaldustest esitatakse turvalises veebikeskkonnas, kus vajalik kontroll

tehakse automaatselt. Kui kontrolli teeb ametnik RR-i päringuga, ei ole see ajakulukas ega keeruline. Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike, sest ametnikule kaasnev täiendav kohustus ei muuda kuigivõrd tema töökorraldust. Avalduvat mõju võib seega hinnata ebaoluliseks.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Mõju sihtrühm: inimesed, kes tulevad sündi registreerima

Mõju kirjeldus ja olulisus. Teoreetiliselt on mõju sihtrühm keskmine, sest inimesi, kes võivad tulla lapse sündi registreerima on umbes 5–50% Eesti elanikkonnast. 2022. a registreeriti Eestis 11 588 sündi, 2023. a 10 722 sündi ja 2024. a 9643 sündi. Seega aastas mõjutab see muudatus orienteeruvalt 20 000 lapsevanemat otseselt ning elu jooksul võib see muudatus mõju omada suuremale osale Eesti elanikkonnast, kes lapsevanemaks saavad. Eelnõu näeb ette, et perekonnaseisuametnik teavitab vanemaid sellest, et lapsele soovitatavat isikunime kannab RR-i andmetel vähemalt üks inimene. See ei ole lapsele nimevalikul piirav asjaolu, vaid informatiivne teave, millest lapse vanemad on üldjuhul huvitatud. Kui vanematele sobib, et lapsele soovitatavat isikunime kannab RR-i andmetel juba vähemalt üks elav inimene, antakse lapsele vanemate soovitud isikunimi. Kuna sihtrühma käitumises erilisi muutusi ei toimu ega ole tarvidust muutustega kohanemisele suunatud tegevuseks, on mõju ulatus väike. Mõju sagedus sihtrühmale on väike, sest üldjuhul tullaakse sündi registreerima harva, üldjuhul mõned korrad elu jooksul. Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike, sest inimese jaoks on tegemist positiivse mõjuga, kuna ta saab lisateavet, mis aitab tal paremini valida lapsele isikunime. Avalduvat mõju võib seega hinnata ebaoluliseks.

6.3. Eesnime muutmise regulatsiooni lihtsustamine

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: perekonnaseisuasutused, kellel on pädevus muuta isikunime

Mõju kirjeldus ja olulisus. Inimese eesnime võib tema taotluse alusel muuta neljas MK KOV-is, milleks on Jõhvi vald, Pärnu linn, Tallinna linn ja Tartu linn. Kogu Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% ning seetõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurst hinnata väikeseks. Nime muutmise õigusega ametnikke on 2025. a novembri seisuga 31, kellest igapäevaselt nime muutmistega tegeleb u 10 ametnikku. Eelnõu mõju seisneb peamiselt selles, et eesnime muutmise regulatsioon muudetakse lihtsamaks ja selgemaks – anda saab eesnime, mis vastab seaduse nõuetele ning eesnime muutmist peab põhjendama vaid juhul, kui soovitakse vastassool kasutusel eesnime või kui tegemist on korduva nimemuutmisega, Mõju ulatus on väike, sest neli MK KOV-i muudavad juba kehtiva seaduse alusel inimeste eesnimed, regulatsiooni lihtsustamine ei muuda oluliselt perekonnaseisuametnike töökorraldust ega mahtu. Eelnõu kohaselt saab avaldusi esitada turvalises veebikeskkonnas e-avaldusena, mille menetluses kontrollitakse soovitud nime lubatavust RR-i ja karistusregistri andmetel ning juhul, kui soovitav eesnimi vastab seaduses sätestatud nõuetele, tehakse nimemuutmine automaatotsusena. Jätakuvalt saab nimemuutmise avalduse esitada ka MK KOV-is kohapeal, sellisel juhul kontrollib perekonnaseisuametnik RR-i andmeid ise nime lubatavuse hindamiseks ja vajadusel teavitab avalduse esitajat piirangust, tehes ettepaneku muuta nimevalikut. 2022. aastal anti uus eesnimi 697 inimesele, 2023. aastal 755 inimesele ja 2024. aastal 823 inimesele. Mõju sagedus on väike, sest e-avalduste menetlemises on eelnõuga sätestatud tingimustele vastavuse kontroll automaatne. Seni on valdav enamus uue isikunime andmise avaldusi esitatud digitaalselt allkirjastatult, seega on ootuspärane, et samavõrdne hulk isikuid kasutab tulevikus turvalises veebikeskkonnas avalduse

esitamise võimalust. Mõju on positiivne, sest eelnõu seadusena jõustumisega muutuvad eesnime andmise alused selgemaks ja ametnikul on seadusest võimalik kergemini aru saada, seetõttu on ebasoovitava mõju kaasnemise risk väike. Avalduvat mõju võib seega hinnata ebaoluliseks.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Mõju sihtrühm: inimesed, kes soovivad endale uut eesnime

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõju sihtrühm on teoreetiliselt suur, sest uut eesnime võivad taotleda kõik Eesti kodanikud ja Eesti määratlemata kodakondsusega isikud, seetõttu on seadusest mõjutatud inimesi palju. 2022. aastal anti uus eesnimi 697 inimesele, 2023. aastal 755 inimesele ja 2024. aastal 823 inimesele. Mõju sagedus on väike, sest enamus inimesi ei soovi eesnime muuta, samuti ei soovita eesnime üldiselt muuta korduvalt. Mõju ulatus on väike, sest suurt erinevust NS-i ja eelnõu vahel ei ole. Mõju on positiivne, sest muudatuste jõustumisega muutuvad eesnime andmise alused selgemaks ja inimesel on võimalik kergemini aru saada eesnime taotlemise reeglitest, seetõttu on ebasoovitava mõju kaasnemise risk väike. Avalduvat mõju võib seega hinnata ebaoluliseks.

6.4. Perekonnanime muutmise regulatsiooni täiendamine

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste töökorraldusele

Mõju sihtrühm: perekonnaseisuasutused, kellel on pädevus muuta inimese perekonnanime (MK KOV ja Siseministeerium)

Mõju kirjeldus ja olulisus. Inimese perekonnanime võib tema taotluse alusel muuta neljas MK KOV-is. Osa juhtudel otsustab inimese perekonnanime muutmise Siseministeerium. Kuna sihtrühma suurus võrrelduna kogu Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga jääb alla 5%. 2025. a novembri seisuga on 31 ametnikul nime muutmise õigus, kuid kellest vaid u 10 tegeleb igapäevaselt nimetoimingutega, võib seetõttu hinnata muudatusest mõjutatud sihtrühma suuruse väikeseks.

Eelnõuga tuuakse selgelt välja, millistel alustel menetletakse uue perekonnanime andmise taotlust MK KOV-is ning millistel alustel Siseministeeriumis. Mõju avaldamise ulatus on keskmine, sest perekonnaseisuasutuse otsustuspädevust suurendatakse. Suureneb seaduses sätestatud aluste arv, mille alusel võib MK KOV otsustada uue perekonnanime andmise. Ametnikud lähtuvad NS-is sätestatust iga päev, seega ei kaasne mõjuga eeldatavalt kohanemiskulude, kuid ametnikel võib selgitamiskohustuse tõttu pikeneda toimingute tegemiseks kuluv aeg.

Perekonnaseisuasutused rakendavad seadust iga päev, ametnik peab muudatused endale selgeks tegema ning uutest reeglitest oma töös lähtuma. Ebasoovitava mõju kaasnemise riski võib hinnata väikeseks, sest negatiivse iseloomuga mõju on väike, ametnike töös ei too mõju kaasa olulisi negatiivseid muudatusi töökorralduses. Pigem need muudatused lihtsustavad ametnike tööd, sest pärast muudatuste tegemist on uue perekonnanime taotlemise alused selgemad ja lihtsamini eristatavad.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Mõju sihtrühm: inimesed, kes soovivad endale taotleda uut perekonnanime

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõju sihtrühm on teoreetiliselt suur, sest uut perekonnanime võivad taotleda kõik Eesti kodanikud ja Eesti määratlemata kodakondsusega isikud, seetõttu on seadusest mõjutatud inimesi palju. Arvestades, et 2022. a anti uus perekonnanimi 1647 inimesele, 2023. a 1699 inimesele, 2024. a 1762 inimesele, võib sihtrühma suurust praktikas keskmisest väiksemaks pidada. Mõju seisneb perekonnanime muutmise aluste täiendamises – näiteks saab taotleda dokumentaalselt tõendatud otsejoones üleneja sugulase perekonnanime ilma ülenevate põlvkondade arvu piiramata, lesena taotleda surnud abikaasa perekonnanime jne. Mõju ulatus on pigem väike, sihtrühma käitumises esineb küll muudatusi (uue perekonnanime taotlemise aluseid on täiendatud), kuid muudatusega ei kaasne kohanemisraskusi, sest tegemist on positiivse mõjuga muudatusega. Mõju sagedus on väike, sest uut perekonnanime soovib muuta ainult teatud hulk selleks õigustatud inimesi. Oluline muudatus on vabalt valitud perekonnanime andmisel – anda saab vaid sellist nime, mida RR-i andmetel ei kanna üksi elav isik. Ebasoovitava mõju kaasnemise risk puudub, kuna muudatusel on sihtrühma õigustele positiivne mõju. Inimesele muutub nimemuutmise menetlus arusaadavamaks, õiguslikud alused on selgemini esile toodud. Kokkuvõttes on mõju hindamise kriteeriumide alusel mõju ebaoluline. Mõjude punktis 6.7. on eraldi analüüsitud keeldu, mis ei luba võtta uut perekonnanime, mis on rahvastikuregistri andmetel elava isiku perekonnanimi.

6.5. Süüdimõistetud isikute isikunime muutmise piirangud

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: perekonnaseisuasutused

Mõju kirjeldus ja olulisus. Inimese isikunime võib tema taotluse alusel muuta neljas MK KOV-is või Siseministeeriumis. Kogu Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% ja seetõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurust hinnata väikeseks. Uue regulatsiooni mõju sihtrühmale seisneb selles, et uue isikunime muutmise taotlust läbivaatav perekonnaseisumetnik peab tegema päringu karistusregistrisse, et kontrollida, kas nimemuutmist taotlev inimene on süüdimõistetud eelnõus loetletud KarS-i paragrahvis sätestatud süüteo toimepanemise eest. Lisaks peab perekonnaseisumetnik kontrollima, kas karistusandmed on kehtivad või kustutatud. Mõju ulatus on keskmine, sest perekonnaseisumetnik peab uue isikunime andmise menetlemisel kontrollima muude andmete seas ka karistusregistri andmeid, mis eeldab päringu tegemist karistusregistrisse. Mõju avaldamise sagedus on keskmine. 2022. a anti uus eesnimi, perekonnanimi või mõlemad korraga 2122 inimesele, 2023. a 2220 inimesele, 2024. a 2314 inimesele. Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike. Muudatusega avalduv mõju seisneb karistusregistrisse päringu tegemises, mis varem ei olnud menetlevale ametnikule kohustuslik. Samas ei ole karistusregistrisse päringu tegemine ei ajakulukas ega keerukas tegevus. Turvalises veebikeskkonnas avalduse esitamisel tehakse automaatpäring karistusregistrisse. Kui avaldus esitatakse ametnikul MK KOVis kohapeal, tehakse automaatpäring RR menetlustarkvara kaudu, kui ametnik avab avalduse alusel menetlustoimiku. Kokkuvõttes on mõju hindamise kriteeriumide alusel võimalik mõju hinnata ebaoluliseks.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Mõju sihtrühm: süüdimõistetud isikud, kelle andmed karistusregistrist ei ole kustutatud

Mõju kirjeldus ja olulisus: Eelnõus kavandatava muudatusega sätestatakse isikunime muutmisel piirang, mis näeb ette, et nime ei ole õigust muuta isikul, kes on süüdi mõistetud karistusseadustiku §-des 89–93¹, 95–114, § 133 lõigetes 1 ja 2, §-des 133¹–133³, § 134 lõikes 2, §-s 135 või 141, § 141¹, § 143 lõigetes 1 ja 2, § 143², §-des 144–145¹, 175, 175¹, 178–179, 184,

185, 187, § 209 lõikes 2, §-des 231–237⁶, 255, 256, 268, 394, 403–405 sätestatud süüteo toimepanemise eest, kui selle süüteo eest isiku karistusandmed ei ole karistusregistrist kustutatud.

Käesoleval juhul on piiratud teatud süütegusid toimepannud inimeste vabadust oma nime muuta ehk on piiratud nende isikute põhiõigust vabale eneseteostusele. Sihtrühma suurus võib hinnata väikeseks, sest KarS-i eespool loetletud paragrahvide alusel süüdimõistetud inimesi on vähem kui 5% elanikest. Täieliku statistikat selle kohta, kui palju taotlusi esitasid uue isikunime saamiseks inimesed, kes on süüdimõistetud vähemalt ühes KarS-i eespool loetletud paragrahvidest, ei ole võimalik olnud teha, kuivõrd andmeid uue isikunime taotleja karistuste kohta ei kogutud ega arvestatud uue isikunime andmise menetluses. Mõju ulatus on suur, sest piirangu jõustumisel ei ole nendel inimestel, kes on vastavates KarS-i paragrahvides süüdi mõistetud ja kelle karistusandmeid ei ole karistusregistrist kustutatud, võimalik uut isikunime nime muutmise korras taotleda. Samas on süüdimõistetud inimestel võimalik võtta endale uus perekonnanimi abielu sõlmimisel või lahutamisel, kooselulepingu sõlmimisel või selle lõpetamisel. Piirang ei kohaldu juhul, kui süütegu on toime pandud alaealisena.

Mõju avaldumise sagedust võib hinnata väikeseks, sest kokkupuude muudatusega kaasneva mõjuga ei ole igapäevane, kuna uue isikunime andmise taotlusi esitab inimene oma elus üldiselt mitte üldse või pigem harva. Muudatusega kaasneb sihtrühmale ebasoovitav mõju, sest see piirab süüdimõistetud inimesi, pärast muudatuse jõustumist ei ole neil võimalik uut isikunime taotleda seni, kuni nende karistusandmed ei ole karistusregistrist kustutatud. Ebasoovitava mõju kaasnemise riski võib hinnata suureks, sest tegemist on olulise piiranguga inimese enesemääramise õigusele. Samas ei ole kehtestav piirang absoluutne piirang ja on vajalik, et kaitsta nii avalikkuse kui ka eraisikute huve. Uut isikunime ei või taotleda üksnes need inimesed, kes on seaduses kindlaksmääratud paragrahvides süüdi mõistetud. Piirang ei kohaldu mistahes süüteo toime pannud inimeste suhtes. Raskes kuriteos süüdi mõistetud inimene võib uut isikunime taotleda pärast seda, kui andmed tema karistuse kohta on karistusregistrist kustutatud. Mõju hindamise kriteeriumide alusel on mõju oluline.

Mõju sihtrühm: süüdimõistetud isikud, kellel on tähtajatu piirang isikunime muutmiseks

Mõju kirjeldus ja olulisus: Eelnõus kavandatava muudatusega sätestatakse isikunime muutmisel piirang, mis näeb ette, et nime ei ole õigust muuta isikul, kes on süüdi mõistetud alaealise suhtes seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo toimepanemise eest. Nimetatud piirang on tähtajatu.

Käesoleval juhul on piiratud teatud süütegusid toimepannud inimeste vabadust oma nime muuta ehk on piiratud nende isikute põhiõigust vabale eneseteostusele. Sihtrühma suurus võib hinnata väikeseks, sest alaealise suhtes seksuaalse enesemääramise vastases kuriteos süüdimõistetud inimesi on vähem kui 5% elanikest. Täieliku statistikat selle kohta, kui palju taotlusi esitasid uue isikunime saamiseks inimesed, kes on süüdimõistetud alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastases kuriteos ei ole võimalik olnud teha, kuivõrd andmeid uue isikunime taotleja karistuste kohta ei kogutud ega arvestatud uue isikunime andmise menetluses. Mõju ulatus on suur, sest piirangu jõustumisel ei ole nendel inimestel, kes on süüdi mõistetud alaealise suhtes toimepandud seksuaalse enesemääramise vastases kuriteos võimalik uut isikunime nime muutmise korras taotleda tähtajatult. Samas on süüdimõistetud inimestel võimalik võtta endale uus perekonnanimi abielu sõlmimisel või lahutamisel, kooselulepingu sõlmimisel või selle lõpetamisel. Piirang ei kohaldu juhul, kui süütegu on toime pandud alaealisena.

Mõju avaldumise sagedust võib hinnata väikeseks, sest kokkupuude muudatusega kaasneva mõjuga ei ole igapäevane, kuna uue isikunime andmise taotlusi esitab inimene oma elus üldiselt mitte üldse või pigem harva. Muudatusega kaasneb sihtrühmale ebasoovitav mõju, sest see piirab alaealise suhtes seksuaalse enesemääramise vastases kuriteos süüdimõistatud inimesi, pärast muudatuse jõustumist ei ole neil võimalik uut isikunime taotleda ning see piirang on tähtjatu. Ebasoovitava mõju kaasnemise riski võib hinnata suureks, sest tegemist on olulise piiranguga inimese enesemääramise õigusele. Samas on kehtestav piirang vajalik, et kaitsta nii avalikkuse kui ka eraisikute, eelkõige alaealiste laste huve. Uue isikunime taotlemise tähtjatu piirang rakendub üksnes nendele inimestele, kes on süüdimõistatud alaealise suhtes seksuaalse enesemääramise vastase kuriteo toimepanemises. Piirang ei kohaldu mistahes süüteo toime pannud inimeste suhtes ega ka nende isikute suhtes, kes on süüdimõistatud mõnes teises, eelnõu § 18 lõikes 2 nimetatud kuriteos. Mõju hindamise kriteeriumide alusel on mõju oluline.

Valdkond: laiem sotsiaalne ehk ühiskondlik mõju

Mõju sihtrühm: isikud, keda mõjutab süüdimõistatud isikute, kelle andmed karistusregistrist ei ole kustutatud, nime muutmise keeld

Mõju kirjeldus ja olulisus. Eelduslikult on see sihtrühm küll väga suur, kuid tegelik ehk reaalselt selliste isikutega kokku puutuv sihtrühm jääb tõenäoliselt siiski väikeseks. Kuna ühiskondlikku mõju saab muudatuse tulemusena hinnata pigem positiivseks, siis kohaneda ega käitumist muuta ei ole sihtrühmal selleks vaja,. Ebasoovitavaid mõjusid muudatusega ei kaasne ning reaalse mõjuga kokkupuute sagedus on eeldatavasti samuti pigem harv ja juhuslik, mistõttu selle muudatuse mõju kõigile inimestele kvalifitseeruks ebaoluliseks.

6.6. Eesnime muutmisel piirang, mis ei luba luua isikunime, mis on RR-i andmetel juba kasutusel

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: MK KOV-id, kellel pädevus viia läbi perekonnanime ja isikunime muutmise menetlusi.

Mõju kirjeldus ja olulisus. Inimese isikunime võib tema taotluse alusel muuta neljas MK KOV-is. Kogu Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% ning seetõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus hinnata väikeseks. Juhul, kui ametnikule esitatakse uue eesnime andmise taotlus, peab ta välja selgitama, millised piirangud tekkivale isikunimele kohalduvad. Piirangu väljaselgitamiseks tehakse päring (e-avalduse puhul automaatne, paberavalduse puhul teeb päringu ametnik) RR-i. Juhul, kui tekkiv isikunimi on juba kasutuses, peab ametnik selgitama inimesele seda piirangut ja pakkuma inimesele võimalust oma taotlust muuta. Mõju ulatust võib seega pidada keskmiseks, kuna uus piirang paneb ametnikule lisakohustusi, mis võib taotluse menetlusaega mõnevõrra pikendada, ent see ei too ametnikule kaasa kohanemiskulusi. Mõju avaldumise võib hinnata keskmiseks.

Ebasoovitava mõju kaasnemise riski võib hinnata keskmiseks või pigem väikeseks, sest uue eesnime taotlemise menetluse käigus peab tegema RR-i lisapäringuid, kuid see ei koorma ametnikku ega suurenda ka töökoormust.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste asutuste töökorraldusele

Mõju sihtrühm: Siseministeerium

Mõju kirjeldus ja olulisus. Eesti riigi- ja kohalike omavalitsuste üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% ja seetõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurust hinnata väikeseks. Siseministeeriumis on mõjutatud vaid rahvastiku toimingute osakonna ja vajaduse korral ka õigusosakonna ametnikud. Mõju ulatus on väike, sest Siseministeerium menetleb uue eesnime andmist vaid juhul, kui korraga taotletakse uut eesnime ja perekonnanime ning perekonnanime muutmine on Siseministeeriumi pädevuses. Kuna ka kehtiva seaduse kohaselt on sellised avaldused Siseministeeriumi menetleda, ei tulene eelnõust olulisi muudatusi. Ebasoovitava mõju riski võib hinnata väikeseks, kuigi muudatusega kaasneb asutusele lisakoormus, on see lisanduv koormus väike.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Mõju sihtrühm: inimesed, kes soovivad endale taotleda uut eesnime või isikunime

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõju sihtrühm on teoreetiliselt suur, sest uut nime võivad taotleda kõik Eesti kodanikud ja Eesti määratlemata kodakondsusega isikud, seetõttu on seadusest mõjutatud inimesi palju. Kuna 2022. a anti uus eesnimi, perekonnanimi või mõlemad korraga 2122 inimesele, 2023. a 2220 inimesele, 2024. a 2314 inimesele, võib sihtrühma suurust hinnata keskmisest väiksemaks. Eelnõuga sätestatakse piirang, ei uue eesnime taotlemisel ei saa tekkida isikunimi, mis on RR-i andmetel juba kasutusel. Mõju ulatust võib hinnata keskmiseks. Mõju avaldumise sagedus on väike, kuna inimene ei puutu muudatuse mõjuga kokku regulaarselt ega tihti. Üldiselt ei muuda isikud elu jooksul oma eesnime ning kui muudavad, juhtub see harva.

Eelnõuga kaasneval mõjul on sihtrühmale negatiivne toime, sest tegemist on uue piiranguga, mis rakendub eesnime muutmisel. Mõju ulatus on keskmine, inimese võimalus valida endale soovitud eesnimi on piiratud, kuid kui eesnimi on piirangu all, jääb inimesele võimalus valida mõni muu eesnimi. Piirang ei muuda inimese igapäevast toimimist märkimisväärselt, kuid uue eesnime taotlemisel võib tekitada inimesele pettumust või vajadust kohaneda uue eesnime valikuga ning seetõttu võib ebasoovitava mõju kaasnemise riski hinnata keskmiseks. Samas pakutakse inimesele võimalust valida endale menetluse käigus uus, eelnõu nõuetele vastav eesnimi.

6.7. Vabalt valitud perekonnanime muutmisel piirang, mis ei luba anda perekonnanimeks nime, mis on RR-i andmetel elava isiku perekonnanimi

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: MK KOV-id, kellel pädevus viia läbi perekonnanime muutmise menetlusi.

Mõju kirjeldus ja olulisus: Inimese isikunime võib tema taotluse alusel muuta neljas MK KOV-is. Kogu Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% ning seetõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurust hinnata väikeseks. Juhul, kui ametnikule esitatakse vabalt valitud perekonnanime muutmise taotlus, peab ta välja selgitama, millised piirangud tekkivale perekonnanimele kohalduvad. Piirangu väljaselgitamiseks tehakse päring RR-i. Juhul, kui perekonnanimi on rahvastikuregistri andmetel elava isiku perekonnanimi, peab ametnik selgitama inimesele seda piirangut ja pakkuma inimesele võimalust oma taotlust muuta. Vabalt valitud perekonnanime muutmise otsustab Siseministeerium. Mõju ulatust võib seega pidada keskmiseks, kuna uus piirang paneb ametnikule lisakohustusi, mis võib taotluse menetlusaega mõnevõrra pikendada, ent see ei too ametnikule kaasa kohanemiskulusi. Mõju avaldumise võib hinnata keskmiseks.

Ebasoovitava mõju kaasnemise riski võib hinnata keskmiseks või pigem väikeseks, sest uue perekonnanime taotlemise menetluse käigus peab tegema RR-i lisapäringuid, kuid see ei koorma ametnikku ega suurenda ka töökoormust.

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste asutuste töökorraldusele

Mõju sihtrühm: Siseministeerium, kes otsustab vabalt valitud uue perekonnanime andmise

Mõju kirjeldus ja olulisus. Eesti riigi- ja kohalike omavalitsuste üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% ja seetõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus hinnata väikeseks. Siseministeeriumis on mõjutatud vaid rahvastiku toimingute osakonna ja vajaduse korral ka õigusosakonna ametnikud. Mõju ulatus on väike, sest piirang rakendub ainult vabalt valitud perekonnanimedele. Kuna ka kehtiva seaduse kohasekt olid NS-i kohaselt on sellised avaldused Siseministeeriumi menetleda, ei tulene eelnõust olulisi muudatusi. Ebasoovitava mõju riski võib hinnata väikeseks, kuigi muudatusega kaasneb asutusele lisakoormus, on see lisanduv koormus väike.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Mõju sihtrühm: inimesed, kes soovivad endale taotleda uut vabalt valitud perekonnanime

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõju sihtrühm on teoreetiliselt suur, sest uut nime võivad taotleda kõik Eesti kodanikud ja Eesti määratlemata kodakondsusega isikud, seetõttu on seadusest mõjutatud inimesi palju. Arvestades, et 2022. a anti uus perekonnanimi 1647 inimesele, 2023. a 1699 inimesele, 2024. a 1762 inimesele, võib sihtrühma suurus praktikas keskmisest väiksemaks pidada. Eelnõuga sätestatakse piirang, et uue vabalt valitud perekonnanime taotlemisel ei saa isik võtta perekonnanime, mis on RR-i andmetel elava isiku perekonnanimi. Mõju ulatust võib hinnata keskmiseks. Mõju avaldumise sagedus on väike, kuna inimene ei puutu muudatuse mõjuga kokku regulaarselt ega tihti. Üldiselt ei muuda isikud elu jooksul oma perekonnanime ning kui muudavad, juhtub see harva.

Eelnõuga kaasneval mõjul on sihtrühmale negatiivne toime, sest tegemist on uue piiranguga, mis rakendub perekonnanime muutmisel. Mõju ulatus on keskmine, inimese võimalus valida endale vabalt valitud perekonnanimi on piiratud, kuid kui perekonnanimi on piirangu all, jääb inimesele võimalus valida mõni muu perekonnanimi. Piirang ei muuda inimese igapäevast toimimist märkimisväärselt, kuid uue perekonnanime taotlemisel võib tekitada inimesele pettumust, kuna ta ei saa võtta endale uueks perekonnanimeks täpselt sellist perekonnanime nagu tema soovib või vajadust kohaneda uue perekonnanime valikuga, mistõttu võib ebasoovitava mõju kaasnemise riski hinnata keskmiseks. Samas pakutakse inimesele võimalust valida endale menetluse käigus uus, eelnõu nõuetele vastav perekonnanimi.

6.8. Eesti kodanike ja Eesti määratlemata kodakondsusega isikute isikunime kohaldamise ja ümberkirjutusreeglite korrastamine

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: isikunime kohaldamisega tegelevad asutused

Mõju kirjeldus ja olulisus. Isikunime kohaldamisega puutuvad kokku eri asutused – perekonnaseisuasutused, välisesindused, PPA. Sihtrühma suurus võib siiski hinnata väikeseks, sest kogu Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5%. Mõju ulatus on väike, kuna objekti käitumises ehk asutuse töökorralduses märkimisväärsed

muudatusi ei toimu ega ole vajadust muudatusega kohanemisele suunatud tegevuseks. Mõju avaldumise sagedust võib hinnata keskmiseks, kuivõrd välisriigi dokumentidega ning nendelt isikunimede kohaldamisega puutub sihtrühm kokku regulaarselt, kuid mitte iga päev. Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike, sest isikunime kohaldamisega tegeleb sihtrühm ka NS-i alusel. Mõju esineb ainult siis, kui inimene esitab vastava taotluse, mitte igal juhul, kui isikunime kohaldatakse välisriigi perekonnaseisudokumendist. Seega on avalduv mõju ebaoluline.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Mõju sihtrühm: Eesti kodanikud ja Eesti määratlemata kodakondsusega isikud, kelle isikunime tuleb kohandada

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõju sihtrühm on teoreetiliselt suur, kuna isikunime kohaldamise subjektid on kõik Eesti kodanikud ja Eesti määratlemata kodakondsusega isikud, seetõttu on eelnõuga mõjutatud inimesi palju. Praktikas võib sihtrühma suurust siiski hinnata väikeseks. Valdav enamus Eesti kodanikke ja kodakondsuseta isikuid ei satu olukorda, kus oleks vajalik nime kohaldada või kasutada ümberkirjutusreegleid (nt seoses välisriigi dokumentide, transliteratsiooni või nimekuju korrigeerimisega). Isikunime kohaldatakse välisriigis välja antud sünni-, abielu-, abielulahutusdokumendi või muu nimetoimingut tõendava ametliku dokumendi alusel. Seega toimub isikunime kohaldamine piiritletud juhtudel ning tegemist on pigem erandjuhtumitega, mis puudutavad väga väikest osa rahvastikust. Seetõttu jääb mõjutatud sihtrühm kogu elanikkonnaga võrreldes selgelt alla 5%.

Mõju ulatus on väike. Kohaldamise ja ümberkirjutusreeglite täpsustamine puudutab üksnes neid isikuid, kelle nime kirjutamisel või kasutamisel tekib vajadus järgida täiendavalt ühtlustatud või täpsustatud normi (nt välisriigis antud dokumentide kasutamisel või nimekirjutuse täpsustamisel). Enamik Eesti kodanikke ja kodakondsuseta isikuid ei puutu elu jooksul ümberkirjutusreeglite rakendamisega kokku ning mõju ei eelda nende õiguste, kohustuste ega käitumise olulist ümberkorraldamist.

Mõju sagedus on väike, sest isikunime kohaldatakse üldjuhul siis, kui inimesel on toimunud välisriigis perekonnasündmus, mille kohta väljastatud dokumendil kajastub inimese nimetoiming. Perekonnasündmused (nt sünd, abielu, abielulahutus) toimuvad inimese elus harva. Tegemist ei ole regulaarse ega igapäevase toiminguga ning valdav osa sihtrühmast puutub muudatusega kokku harva või ei puutugi mitte kunagi kokku.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike, sest mõju on sihtrühmale positiivne. Eelnõu muudab isikunime kohaldamise süsteemi senisest paindlikumaks. Muudatusega kaasnev mõju on seega ebaoluline.

6.9. Piirang muuta alaealise perekonnanime vanema perekonnanimest erinevaks

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: MK KOV-id, kellel pädevus viia läbi perekonnanime muutmise menetlusi

Mõju kirjeldus ja olulisus. Kogu Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% ja seetõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurust hinnata väikeseks. Mõju ulatus on keskmine, sest perekonnaseisuametnikud, kes viivad ellu nimemuutmise menetlusi, peavad arvestama uue piiranguga taotluse menetlemisel. Mõju avaldumise sagedus on väike, sest alaealisele uue perekonnanime taotlusi, kus taotletakse

vanemate perekonnanimest erineva perekonnanime andmist, ei esitata perekonnaseisuasutusele tihti.

Ebasoovitava mõju kaasnemise riski võib hinnata keskmiseks, sest juhul, kui alaealisele lapsele uue perekonnanime andmise taotlust ei ole võimalik rahuldada, põhjendab perekonnaseisumetnik sellist haldusotsust kirjalikult. Põhjenduse koostamine võib ametnikule kaasa tuua suurema töökoormuse, mida saab pidada regulatsiooni negatiivseks mõjuks.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Mõju sihtrühm: alaealise vanemad

Mõju kirjeldus ja olulisus. Sihtrühma suurus on teoreetiliselt suur, piirangu subjektid on kõik Eesti kodanikud ja Eesti määratlemata kodakondsusega isikud, kellel on alaealine laps. 2022. a anti uue eesnimi, perekonnanimi või mõlemad korraga 453 lapsele, 2023. a 376 lapsele, 2024. a 393 lapsele. Seega on sihtrühma suurus väiksem kui 5% Eesti elanikest. Mõju ulatus on keskmine, sest alaealise perekonnanime muutmine nii, et see ei ole kummagi vanema perekonnanimi, ei ole eelnõuga lubatud. Mõju avaldumise sagedus on väike, sest alaealise perekonnanime muudetakse harva. Ebasoovitava mõju kaasnemise riski võib pidada keskmiseks, sest muudatusega kaasnev mõju on sihtrühmale pigem negatiivse iseloomuga. Kuna lapse perekonnanime säilitamine ning vanematega sama perekonnanime kandmine on lapse huvides, ei ole lapse perekonnanime muutmine muul moel põhjendatud. Piirang võib tekitada vanemates pettumust või tunnet, et nende autonoomiat lapse nime valikul piiratakse. Samas on piirangu eesmärk positiivne – tagada lapse huvide kaitse ja perekondliku kuuluvuse järjepidevus.

Mõju sihtrühm: alaealised lapsed

Mõju kirjeldus ja olulisus: Sihtrühma suurus on teoreetiliselt suur, piirangu subjektid on kõik Eesti kodanikud ja Eesti määratlemata kodakondsusega alaealised lapsed. 2022. a anti uue eesnimi, perekonnanimi või mõlemad korraga 453 lapsele, 2023. a 376 lapsele, 2024. a 393 lapsele. Seega on sihtrühma suurus väiksem kui 5% Eesti elanikest. Mõju ulatus on keskmine, lapse perekonnanimi on otseselt seotud tema identiteedi, perekondliku kuuluvuse ja sotsiaalse sidususega. See mõjutab lapse enesemääramist ja võib piirata tema võimalusi eristuda või luua iseseisvat identiteeti, kuid samas tugevdab perekondlikku sidet ja järjepidevust. Mõju avaldumise sagedus on väike, lapse perekonnanime muutmine on harv sündmus. Ebasoovitava mõju kaasnemise riski võib pidada keskmiseks. Piirang võib tekitada negatiivseid emotsioone lapsele ja vanematele, kui soovitud perekonnanime ei saa anda. See võib mõjutada lapse identiteeditunnetust, eriti olukordades, kus laps sooviks eristuda vanemast (nt konfliktsetes peresuhetes). Samas on piirangu eesmärk positiivne – tagada lapse huvide kaitse, perekondliku kuuluvuse säilitamine ja vältida näiliste peresidemete teket.

Kokkuvõttes on mõju oluline, aga muudatus on vajalik, et viia seadus kooskõlla Riigikohtu praktikaga, mis puudutab alaealise perekonnanime muutmist.

6.10. Isaduse vaidlustamise hagi rahuldamisel võib kohus anda lapsele ema perekonnanime

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: kohtud, kes lahendavad isaduse vaidlustamise hagisid

Mõju kirjeldus ja olulisus. Kogu Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5%. Kohtustatistikale tuginedes saab öelda, et tsiviilasju (sh perekonnaasju) lahendab maakohututes ca 80 kohtunikku, ringkonnakohtute tsiviilkolleegiumides 29 kohtunikku ja Riigikohtu tsiviilkolleegiumis 7 kohtunikku. Seetõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurst hinnata väikeseks. Mõju ulatust võib hinnata väikeseks, sest muudatusega ei kaasne sihtrühmale kohanemiskaskusi ega too sihtrühma käitumisse erilisi muutusi. Ka NS-i alusel peavad kohtud lahendama alaealise perekonnanime küsimuse seoses isaduse vaidlustamise hagi rahuldamisega. Mõju avaldumise sagedust võib hinnata väikeseks, sest tegemist on pigem harva esitatavate hagidega. Ebasoovitava mõju kaasnemise riski võib hinnata väikeseks, sest negatiivse loomuga mõju puudub. Kokkuvõttes võib muudatusega kaasnevat mõju hinnata ebaoluliseks.

Valdkond: sotsiaalsed mõjud

Mõju sihtrühm: isikud, kelle suhtes tehakse isaduse vaidlustamise hagi rahuldamise otsus

Mõju kirjeldus ja olulisus. Kogu Eesti elanikkonnaga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% Eesti elanikest, mistõttu mõju sihtrühma suurst võib hinnata väikeseks. 2022. a ja 2023. a ei kantud RR-i ühtegi kohtuotsust, kus isast põlvnemise oleks tühistatud, 2024. a oli sellised lahendeid 1. Ka NS-i kohaselt võib kohus muuta lapse perekonnanime põlvnemisasja lahendamisel, eelnõuga seda konkretiseeritakse. Mõju avaldumise sagedus on väike, sest tegemist on väga harva esineva toiminguga. Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike, pigem on mõju positiivne. Laps on juba harjunud oma nimega ning tema jaoks oleks emotsionaalselt raske sellest loobuda. Seetõttu on positiivne, et seadus võimaldab lapsele perekonnanime alles jätta ka juhul, kui perekonnanime andnud mees ei ole tegelikult lapse isa. Kokkuvõttes võib mõju hinnata ebaoluliseks.

6.11. Võimaldada nime muutmise avaldust esitada turvalises veebikeskkonnas ning teha nime muutmisel automaatotsused ja -kanded

Mõju sihtrühm: nelja MK KOV-i ametnikud, kellel on nime muutmise õigus.

Sihtrühm on väike. Muudatus mõjutab nelja MK KOV-i ametnikke, kes tegelevad nime muutmise menetluse läbiviimisega. Nime muutmise õigus on kuni 20 ametnikul, kellest kümne tavapärase tööülesannete hulka kuulub nende menetluste läbiviimine.

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõju ulatus on väike. Võivad kaasneda muutused sihtrühma käitumises, kuid eeldatavasti ei too need kaasa kohanemiskaskusi, sest ametnikuni jõudnud nime muutmise menetluste puhul muudatusi ei tehta. Muutub see, et kõik nime muutmise menetlused, mis jõudsid varem MK KOV-i ametnikuni, tulevikus sinna enam ei jõua. Seega peavad MK KOV-i ametnikud uued reeglid ühe korra selgeks õppima ja neid edaspidi järgima. Kuna eelnõuga võimaldatakse automaatkannete tegemist, väheneb MK KOV-i ametnike töökoormus.

Mõju esinemise sagedus on keskmine. Mõju avaldub regulaarselt tööpäeviti. Nime muutmiseks esitatakse MK KOV-idele aastas kokku üle 2000 avalduse. Nime muutmiseks esitatud avalduste arv ja nime muutmiste statistika on esitatud Tabelites 1 ja 2.

Tabel 1. Aastatel 2022–2024 nime muutmiseks esitatud avalduste arv MK KOV-ide kaupa (allikas: RR)

Asutus/avalduste arv	2022. aasta	2023. aasta	2024. aasta
Jõhvi Vallavalitsus	187	213	201

Pärnu Linnavalitsus	142	112	137
Tallinna Perekonnaseisumet	1601	1723	1718
Tartu Linnavalitsus	364	324	389
KOKKU	2294	2372	2445

Tabel 2. Nime muutmiste arv aastatel 2022–2024 (allikas: RR)

Aasta	Uue eesnime saajad	Uue perekonnanime saajad	Uue ees- ja perekonnanime saajad	MK KOV-i otsusega	SiM-i otsusega	KOKKU
2022. aasta	447	1462	209	1806	316	2122
2023. aasta	521	1464	234	1885	335	2220
2024. aasta	552	1491	271	1982	332	2314

Seni ei ole peetud eraldi arvestust digitaalallkirjaga kinnitatud avalduste ja asutuses kohapeal paberil esitatud avalduste üle. Hinnanguliselt moodustavad paberil esitatud avaldused umbes viiendiku avalduste koguarvust. Prognoosi kohaselt ei mõjuta digitaalallkirjaga kinnitatud avalduse esitamise asendamine turvalises veebikeskkonnas esitatud avalduse esitamisega oluliselt paberil esitatavate avalduste arvu.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk puudub. Mõju on positiivne, sest kui nime muutmise avaldus esitatakse turvalises veebikeskkonnas, siis ametnike töökoormus väheneb. Kuna osa nime muutmise avaldustest esitatakse edaspidi turvalises veebikeskkonnas, siis väheneb võimalus, et isik tuleb kohapeale avaldust esitama. See omakorda tagab ametnikele oma töös suurema paindlikkuse, kuna turvalises veebikeskkonnas esitatud avalduse puhul kontrollitakse eeldusi ilma ametniku sekkumiseta ja kui ametniku kaalutusotsust vaja ei ole, tehakse automaatselt ja -kanne. Nii jääb ametnikule rohkem aega keerulisemate juhtumite lahendamiseks, kus on vaja inimesega suhelda ning lisadokumente või -küsimusi esitada. Kõik nime muutmise avaldused ei lõppe isiku nime muutmise, sest osa avaldusi võetakse tagasi ja osa puhul ei ole nime muutmise eeldused täidetud ning nime muutmise kohta koostatakse keelduv otsus. Negatiivne mõju võib ametnikele avaldada eelnõu seadusena jõustumise järgselt, sest vähemalt esialgu võib suurendada selgitamisvajadus, et edaspidi ei ole võimalik enam digitaalallkirjaga kinnitatud avaldusi.

Mõju sihtrühm: Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (edaspidi *SMIT*).

Sihtrühm on väike, hõlmates mõnda SMIT-i teenistujat, kes on seotud RR-i menetlustega.

Muudatus mõjutab SMIT-i, kes loob nime muutmise e-teenuse ehk võimaluse esitada nime muutmise avaldust turvalises veebikeskkonnas, ja teeb teisi vajalikke IT arendustöid, et võimaldada nime muutmise menetluses automaatsuseid ja -kandeid.

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõju sagedus on väike. E-teenus luuakse ühe korra ja sellel on SMIT-ile ühekordne mõju.

Mõju ulatus on väike. E-teenuse loomiseks tuleb välja selgitada, mida on vaja muuta, ja seejärel teha vajalikud IT arendustööd, mille kulud kaetakse RRF-i vahenditest. Võib tekkida vajadus nõustada ametnikke, kuidas uus teenus töötab.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike. Ebasoovitav mõju võib avalduda siis, kui IT arendustööde käigus häiritakse mõne olemasoleva e-teenuse tööd, kuid vea avastamisel saab SMIT selle kõrvaldada.

Mõju sihtrühm: Siseministeerium.

Sihtrühm on väike. Muudatus mõjutab paari Siseministeeriumi ametnikku, kes tegelevad nime menetlusega seotud teemadega.

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõju ulatus on väike. Muudatusega ei kaasne suuri muudatusi sihtrühma käitumises. Muudatusega võib eelnõu seadusena jõustumise järel lühiajaliselt kaasneda suurem vajadus selgitamise järele, näiteks millisel juhul tehakse nime muutmise menetluses automaatotsus ja -kanne, kuid see ei tohiks kaasa tuua pikaajalist töökoormuse suurenemist. Nime muutmise menetlust läbiviivate ametnike juhendmaterjale tuleb ühekordselt muuta ja vajaduse korral ka ametnikke koolitada.

Mõju esinemise sagedus on pigem keskmine. Mõju võib avalduda igal tööpäeval, sest inimesed võivad esitada küsimusi igal tööpäeval ja Siseministeeriumi ametnikud peavad tegema selgitustööd ning nõustama ka MK KOV-i nime muutmise õigusega ametnikke.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk puudub. Muudatus on Siseministeeriumi jaoks positiivne. Muudatus lihtsustab Siseministeeriumi ametnike tööd, sest eeldatavasti väheneb selgitustöö osakaal. Seaduse jõustumise järel võib aga selgitusvajadus olla lühikest aega suurem kui tavaliselt.

Valdkond: Sotsiaalne mõju

Mõju sihtrühm: isikud, kes soovivad oma nime muuta.

Mõju sihtrühm on teoreetiliselt suur, sest uut nime võivad taotleda kõik Eesti kodanikud ja Eesti määratlemata kodakondsusega isikud, seetõttu on seadusest mõjutatud inimesi palju.

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõju ulatus on pigem väike. Sihtrühma käitumises võivad kaasneda muutused, kuid eeldatavasti ei too need kaasa kohanemiskursi. Praegu on võimalik isikul esitada nime muutmise avaldus neljas MK KOV-is kohapeal või digitaalselt allkirjastatuna. Eelnõuga asendatakse viimane võimalus avalduse esitamisega turvalises veebikeskkonnas. Kui isik on esitanud avalduse turvalises veebikeskkonnas, tehakse teatud juhtudel nime muutmise menetluses automaatotsus ja -kanne. See tähendab, et isik saab otsusest teada kiiremini, sest nime muutmise eeldusi kontrollitakse automaatselt ilma ametniku sekkumiseta.

Mõju esinemise sagedus on väike, sest üldjuhul ei muuda isik oma nime üldse või ei tee seda rohkem kui üks kord elus.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on pigem väike või puudub. Muudatus on sihtrühma jaoks pigem positiivne, sest loodav võimalus esitada avaldus turvalises veebikeskkonnas muudab nime muutmise menetluse lihtsamaks ja kiiremaks. Väheneb ka inimese halduskoormus. Lihtsam ja kiirem menetlus võib aga kaasa tuua riski, et senisest enam isikuid soovib edaspidi oma nime muuta. Eeldatavasti ei ole see muudatus nii suur, et tooks kaasa ametnike märkimisväärse töökoormuse kasvu, kuid võib tekitada mõningast segadust ühiskondlikes suhetes, kuna identiteedi muutmise protsess lihtsustub ja seda võidakse hakata rohkem ära kasutama, näiteks mainekahju vältimiseks jms. Samas sätestatakse eelnõuga nime muutmise

keeld teatud rasketes kuritegudes süüdi mõistetud ja kehtiva karistusega isikutele, seega nemad ei saaks seda võimalust ära kasutada.

Samuti võib juhtuda, et otsus nime muutmise kohta tehakse liialt kiirustades ja isik soovib selle hiljem tagasi võtta.

Kui kõik nime muutmise eeldused on täidetud ja kontrollitud, siis tehakse inimese esitatud avalduse alusel nime muutmise otsus ja kanne RR-i automaatselt. Kui turvalises veebikeskkonnas esitatud nime muutmise avalduse puhul ei ole võimalik teha automaatsust ja -kannet, edastatakse avaldus ametnikule menetlemiseks ning jätkub tavapärane nime muutmise menetlus. Seega, kui nime muutmise avalduse kohta on vaja teha keelduv otsus, siis teeb selle ametnik ja isik saab selle otsuse ka soovi korral vaidlustada. Keelduvat otsust nime muutmise menetluses automaatselt ei tehta. Nime muutmise avalduse rahuldamata jätmise otsuse teeb vaid ametnik. Seega automaatselt saab teha nime muutmise otsuse vaid juhul, kui isiku esitatud avaldus rahuldatakse, st isik saab avalduses soovitud nime.

Automaatotsuse vaidlustamine toimub tavamenetluse raames, ka automaatotsustele lisatakse vaidlustamisviide.

Muudatusel ei ole olulist mõju. Muudatus on sihtrühmade jaoks positiivse mõjuga, sest väheneb inimese halduskoormus ja ametniku töökoormus. Samuti muutub nime muutmise menetlus teatud juhtudel kiiremaks ja mugavamaks.

6.12. Abielu lahutamisel ja kooselulepingu lõpetamisel võimalus vahetada abielu sõlmimisel või kooselu registreerimisel võetud perekonnanime varem kantud perekonnanimega

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: perekonnaseisuasutused, notarid ja kohtud

Mõju kirjeldus ja olulisus. Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% ja seetõttu võib muudatusest mõjutatud sihtrühma suurst hinnata väikeseks. Ka mõju ulatust on võimalik hinnata väikeseks. Sihtrühma kui terviku käitumises erilisi muutusi ei toimu ning puudub tarvidus muutustega kohanemiseks mõeldud tegevuste järele. Ka NS-i alusel on perekonnaseisuasutuste, notarite ja kohtute pädevuses kinnitada, millist perekonnanime inimene lahutuse või kooselu lõpetamise järgselt kannab, tegemist on täiendava võimalusega, kus inimene võib vahetada abielu sõlmimisel või kooselu registreerimisel võetud perekonnanime perekonnanimega, mida ta on varem RR-i andmetel kandnud. Mõju avaldamise sagedust võib hinnata keskmiseks, kuivõrd abielu lahutuste ja kooselulepingute lõpetamisega puutub sihtrühm kokku regulaarselt, kuid mitte iga päev. 2024. aastal lahutati 2893 abielu. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on pigem väike või puudub, kuna eelnõuga laiendatakse isikute võimalusi perekonnanime vahetamiseks ning seetõttu ei pea ka lahutuste ja kooselulepingu lõpetamisi sõlmivad asutused selgitama välja, millised võimalused on isikul lahutuse või kooselulepingu lõpetamisel korral perekonnanime valikuks.

Valdkond: sotsiaalne mõju

Mõju sihtrühm: abielu lahutavad või registreeritud kooselu lõpetavad isikud.

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike, kuna kogu Eesti elanikkonnaga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% Eesti elanikest. 2024. aastal lahutati 2893 abielu (5786 inimest), lõpetatud kooselude kohta statistika puudub. Mõju ulatust võib

hinnata väikeseks, kuna põhimõttelisi muudatusi abielu lahutamisel perekonnanime valiku osas ei tehta, vaid laiendatakse inimeste võimalusi. NS-i kohaselt saab abielu lahutamisel taastada oma vallalisena viimati kantud perekonnanime või lahutatava abielu eel kantud perekonnanime. Sama reegel kehtib kooselulepingu lõpetamisel. Eelnõuga lubatakse inimesel abielu lahutamisel või registreeritud kooselu lõpetamisel vahetada perekonnanime ükskõik millise varem kantud perekonnanimega. Mõju avaldumise sagedus hinnatakse väikeseks, kuna isik võib muudatuse tagajärgedega (perekonnanime vahetamise abielu lahutamisel või registreeritud kooselu lõppemisel) kokku puutuda üldse mitte või üksikutel juhtudel. Sellised juhtumid tekivad üksnes seoses konkreetsete perekonnasündmustega, mistõttu kokkupuude muudatuse mõjudega on harv ja ebaregulaarne.

Muudatus, mis võimaldab abielulahutuse või kooselulepingu lõpetamise korral vahetada varem kantud perekonnanime ükskõik millise varasema kantud perekonnanimega, annab isikule suurema valikuvabaduse. Isik saab valida endale sobiva perekonnanime varasemate nimede vahel, mis arvestab tema isiklikke eelistusi ja perekondlikke sidemeid.

Kuna sellised olukorrad tekivad ainult konkreetsete perekonnaseisu sündmuste puhul ja esinevad harva, on ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on pigem väike või puudub. Mõju on peamiselt positiivne, kuna muudatus vabastab isiku varasematest piirangutest ning suurendab paindlikkust ja kontrolli oma nime üle.

Mõjutatud sihtrühm: isikud, kelle perekonnanime võidakse tagasi võtta isiku poolt, kes abielu lahutab või kooselu lõpetab

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike, kuna tegemist on üksikjuhtumitega, mis tekivad vaid seoses abielu lahutamise või registreeritud kooselu lõpetamisega. Kõik Eesti elanikud ei puutu selliste juhtumitega kokku ning ka lahutuste üldarvust (2024. aastal 2893 lahutust) moodustavad need olukorrad vaid väikese osa, mistõttu võib sihtrühma suurus hinnata selgelt alla 5% elanikkonnast.

Mõju ulatus sihtrühmale on samuti väike. Kuigi eelnõuga laiendatakse isiku võimalusi valida endale lahutuse või kooselu lõpetamise järel ükskõik milline varem kantud perekonnanime, võib teoreetiliselt tekkida situatsioone, kus endine partner tajub perekonnanime “tagasivõtmist” ebameeldiva või ebaausana. Näiteks võib endine abikaasa tunda, et nende perekonnanimega kaasneb soovimatu seos või et nimi kuulub justkui perekonnale, millest isik on lahutanud. Samas on isikul õigus võtta tagasi perekonnanime, mida ta on varem kandnud. Seetõttu ei ole muudatuse mõju endistele abikaasadele sisuliselt oluline ning selle ulatust saab pidada väikeseks. Mõju avaldumise sagedus on väga väike, kuna tegemist on harvaesinevate, konkreetse perekonnasündmusega seotud situatsioonidega. Enamik endisi abikaasasid ei puutu kokku olukorraga, kus nende perekonnanime endise abikaasa uue lahutusega “tagasi võetakse”. Ebasoovitavate mõjude risk on pigem väike või puudub, sest muudatus ei kahjusta endist abikaasat ega mõjuta tema õigusi. Võimalik negatiivne mõju on peamiselt maine- või emotsionaalset laadi ja esineb vaid subjektiivse tajuna. Arvestades, et muudatus suurendab teise sihtrühma, lahutajate ja kooselu lõpetajate, valikuvabadust ning ei piira kolmandate isikute õigusi, võib ebasoovitavate mõjude riski pidada väikeseks.

6.13. Perekonnanime nõuetest erandi tegemise võimalus piiratakse ainult kodakondsuse seose olemasoluga

Valdkond: mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: perekonnaseisuasutused.

Mõju kirjeldus ja olulisus. Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus on väike, kuna Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5%. Eelnõu kitsendab perekonnanime nõuetele vastavuse hindamisel erandi tegemise võimalust ainult kodakondsuse alusel. NS-i kohaselt said erandi taotleda ka isikud, kellel oli seos muukeelse nimetraditsiooniga põhinedes peresuhetele, rahvuskuuluvusele või usule. Kuigi tingimused erandi andmiseks on eelnõuga piiratud, ei muutu menetluste korraldus riigiasutustes ega KOV-des sisuliselt. Perekonnanime andmise, vahetamise või muutmise protseduurid jäävad samaks ning muudatus seisneb peamiselt erandi tingimuste hindamises, mis on piiratud kodakondsusega. Sellest tulenevalt ei eelda eelnõu suuremahulist ümberkorraldust ega lisa olulist töökoormust ning seetõttu on mõju perekonnaseisuasutustele korraldusele väike.

Arvestades, et muudatus perekonnanime erandite tegemisel puudutab üksnes harva esinevaid juhtumeid – st isikuid, kes soovivad perekonnanime osas teha erandi kodakondsuse alusel, on kokkupuude selle muudatuse tagajärgedega harv ja ebaregulaarne. Perekonnaseisuasutused puutuvad selliste juhtumitega kokku üksikjuhtudel, mitte igapäevaselt, ning seetõttu on mõju avaldumise sagedus hinnatav väikeseks.

Kuna eelnõu piirab perekonnanime erandi tegemise võimaluse ainult kodakondsuse alusel, võib perekonnaseisuasutuse jaoks tuua kaasa vähese lisakoormuse. Kuigi menetluste põhiprotseduurid ei muutu, tuleb harvadel juhtudel hinnata erandi tingimust ainult kodakondsuse alusel. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on siiski väike, kuna muudatus puudutab üksikjuhtumeid ja ei nõua süsteemset ümberkorraldust ega märkimisväärset täiendavat töökoormust.

Mõju valdkond: sotsiaalne mõju

Mõju sihtrühm: isikud, kes puutuvad kokku menetlusega, milles toimub perekonnanime andmine, vahetamine või muutmine.

Mõju kirjeldus ja olulisus. Muudatuse sihtrühm võib olla potentsiaalselt suur, hõlmates kõiki isikuid, kes osalevad nimetoimingute menetluses (näiteks laps ja tema vanemad sünni registreerimise menetluses, abikaasad abielu sõlmimise menetluses, perekonnanime muutjad jne). Samas on võimalus erandi tegemiseks ainult siis, kui soovitud nimi vastab isiku kodakondsusriigi õigusele.

Muudatus, mis piirab perekonnanime erandi tegemise võimaluse ainult kodakondsuse alusel, mõjutab peamiselt isikuid, kes osalevad või puutuvad kokku perekonnanime nimetoiminguga (perekonnanime andmine, vahetamine või muutmine). NS võimaldab erandi tegemist taotleda ka peresuhete, rahvuskuuluvuse või usu tõttu seose alusel, kuid eelnõu kohaselt on erandi tingimus kitsendatud ainult kodakondsusele. Kuna sellised juhtumid esinevad harva ja puudutavad üksikjuhtumeid nimetoimingute käigus, on mõju ulatus isikute tegevusele väike. Tavapärased menetlused ei muutu ja muudatus ei nõua laialdasi kohanemis- või ümberkorraldustegevust.

Arvestades, et muudatus perekonnanime erandi tegemise tingimustes puudutab üksnes harva esinevaid juhtumeid, on kokkupuude selle tagajärgedega nimetoimingute osaliste jaoks harv ja ebaregulaarne. Isikud puutuvad muudatusega kokku ainult oma nimetoimingute käigus, mida tavapärastel isikul juhtub pigem mõned korrad elus, mitte igapäevaselt, mistõttu on mõju avaldumise sagedus hinnatav väikeseks.

Eelnõu kitsendab perekonnanime erandi tegemise aluseid kodakondsuse seosele, kuid regulatsioon võimaldab siiski arvesse võtta iga nimetoimingu eripära. Näiteks abielu sõlmimisel võib erandi rakendada ka siis, kui mitte isikul endal, vaid tema abikaasal on seos kodakondsuse tõttu muukeelse nimetraditsiooniga (näiteks on lubatud Eesti kodanikul võtta endale Brasiilia riigi nimetraditsioonile vastav nimi, kui tema abikaasa on Brasiilia kodanik). Kitsenduse tõttu ei ole varasemad alused peresuhete, rahvaskuuluvuse või usu põhjal enam kasutatavad, mis võib vähendada osa isikute valikuvabadust nimetoimingute käigus. Arvestades, et erandi kohaldamine toimub üksikjuhtudel ja puudutatud juhtumid on harvad ning spetsiifilised, hinnatakse ebasoovitavate mõjude risk väikeseks.

6.14. Välisriigi kodaniku õigus isikunime seaduses sätestatud juhtudel oma nime muuta.

Mõju valdkond: Mõju riigiasutuste ja KOV üksuste asutuste korraldusele

Mõju sihtrühm: Perekonnaseisuasutused, kellel on pädevus muuta inimese isikunime.

Mõju kirjeldus ja olulisus. Muudatusest mõjutatud sihtrühma suurus on väike, kuna Eesti riigi- ja KOV üksuste asutuste arvuga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5%. Muudatus mõjutab nelja MK KOV-i (Jõhvi, Pärnu, Tallinn, Tartu) ametnikke, kes tegelevad nime muutmise menetluse läbiviimisega. Nime muutmise õigus on kuni 20 ametnikul, kellest kümne tavapäraste tööülesannete hulka kuulub nende menetluste läbiviimine.

Mõju ulatus on väike, sest perekonnaseisuasutuste senine töökorraldus ja ülesannete sisu ei muutu märkimisväärselt. Tegemist on üksikjuhtudel rakendatava toiminguga, mis ei mõjuta asutuste igapäevast töömahtu ega eelda uut töökorraldust või täiendavaid ressursse. Menetlus sarnaneb juba olemasolevatele nimemuutmise toimingutele, mistõttu ei ole vaja rakendada uusi tööprotsesse ega koolitusi. Muudatus eeldab üksnes ametnike teavitamist ja vajadusel juhendmaterjalide täiendamist. Muudatus ei too kaasa sihtrühma käitumises märgatavaid muutusi ega nõua kohanemistegevusi.

Mõju avaldumise sagedus on väike, sest perekonnaseisuasutused puutuvad selliste juhtumitega kokku vaid juhuslikult ja harva. Nime muutmise vajadus tekib üksnes erandlikes olukordades, kus välisriigi kodaniku kodakondsusriik ei tunnusta Eestis antud või muudetud nime. Sellised juhtumid ei esine regulaarselt ega reeglipäraselt, mistõttu mõju avaldub ebaregulaarselt ja üksikjuhtumite kaupa.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk on väike. Muudatus ei too perekonnaseisuasutustele kaasa uusi piiranguid ega koormavaid kohustusi, vaid lisab olemasoleva töökorralduse raames väikese mahu erandlike juhtumeid. Toimingute olemus jääb samaks ning menetlus on ametnikele tuttav. Kuna välisriigi kodanik saab nime muuta vaid siis, kui tema kodakondsusriik Eestis perekonnaseisutoimingu tegemisel antud nime ei tunnusta, võib see tuua kaasa ametnikele selgitusvajaduse kasvu kuivõrd tegemist on erandlike juhtumitega ning tavapäraselt saavad välisriigi kodanikud oma isikunime muuta oma kodakondsusriigis. Negatiivse iseloomuga mõjusid, nagu halduskoormuse kasv või vajadus tööprotsesse ümber korraldada, ei ole oodata.

Mõju valdkond: sotsiaalne mõju

Mõju sihtrühm: välisriigi kodanik, kellel on seaduses sätestatud juhul õigus muuta isikunime

Mõju kirjeldus ja olulisus. Mõjutatud sihtrühma suurus on väike, kuna kogu Eesti elanikkonnaga võrreldes jääb sihtrühma suurus alla 5% Eesti elanikest. Ei ole teada, kui palju

võiks eeldatavalt olla selliseid välisriigi kodanikke, kellel on seaduses sätestatud alusel õigus isikunime muuta, kuivõrd tegemist on nende jaoks täiesti uue võimalusega. Eelduslikult on nende isikute hulk väike, kuna lisaks sellele, et tegemist peab olema välisriigi kodanikuga, peavad isikunime muutmise õiguseks olema täidetud ka muud seaduses sätestatud tingimused, millest olulisem on asjaolu, et Eesti nimetoimingute tegemisel antud ees- või perekonnanime ei tunnustata tema kodakondsusriigis.

Mõju ulatus on väike. Muudatus annab piiratud arvule välisriigi kodanikele võimaluse korrastada oma isikunime vastavus eri riikide õigusruumides, kuid see ei too kaasa nende igapäevaelu või käitumise märkimisväärset muutust. Tegemist on üksikjuhtudel rakendatava õigusega, mis loob küll positiivse võimaluse, kuid ei eelda sihtrühmalt teadlikku kohanemist ega laiemat tegutsemisviisi muutust. Enamik välisriigi kodanikke selle muudatuse tõttu otseselt mõjutatud ei ole, mistõttu mõju ulatus sihtrühmale tervikuna on väike.

Mõju avaldumise sagedus on väike, kuna välisriigi kodaniku võimalus muuta nime tekib ainult erandlikes olukordades ja juhuslikult. Üldjuhtudel ei ole välisriigi kodanikul probleemi kodakondsusriigis muudetud ees- või perekonnanime tunnustamisega, kuid selleks, et tagada isiku ühetaoline dokumenteerimine erinevates riikides olukorras, kus välisriigi kodanikule Eestis antud ees- või perekonnanime tema kodakondsusriik ei tunnusta, on loodud välisriigi kodanikul õigus isikunime muutmiseks.

Ebasoovitavate mõjude risk puudub, kuna tegemist on välisriigi kodaniku jaoks positiivse võimalusega, mis aitab vähendada riski, et teda dokumenteeritakse erinevalt erinevates riikides. Nt abielu sõlmimisel või lahutamisel arvestatakse kodakondsusriigi õigusega, kuid inimesed ei ole sageli sellest teadlikud, samuti ei ole ametnikul alati võimalik välja selgitada asjaomase välisriigi õiguse kõiki nüansse. Inimesed jäävad nimega riikide vahele „lõksu“, omades eri riikides erinevaid identiteete. Muudatus aitab selliste olukordade tekkimist vältida.

6.15. Koondmõju inimeste ja ettevõtjate halduskoormusele

Eelnõu rakendamisel võivad isikule tekkida teatud lisakohustused, mis suurendavad halduskoormust. See tuleneb eelkõige sellest, et eelnõuga kehtestatakse uusi sisulisi tingimusi ja piiranguid, mille täitmine võib nõuda isikult vajaduse korral täiendavate põhjenduste või selgituste esitamist. Näiteks olukorras, kus isik soovib võtta perekonnanime, mis langeb kokku mõne teise elava isiku perekonnanimega, tuleb arvestada piiranguga ning vajadusel esitada põhjendused alternatiivse nime valikuks. Sellised sisulised nõuded tähendavad, et isik peab oma soovi rohkem läbi mõtlema ja seda ka põhjendama.

Samas on eelnõul arvestatav halduskoormust vähendav mõju, mis tuleneb menetluse ulatuslikust digitaliseerimisest. Uue eesnime, perekonnanime või isikunime taotlust on võimalik esitada turvalises veebikeskkonnas. Sealjuures toimub avalduse tingimustele vastavuse kontroll, otsuse tegemine ning kande tegemine rahvastikuregistris võimaluse korral automaatselt, ilma ametniku sekkumiseta. Automaatne menetlemine lühendab menetlusaega ja vähendab vajadust isiku ja riigi vahelise suhtluse järele.

Lisaks muudab eelnõu regulatsiooni sisuliselt selgemaks ja arusaadavamaks. Kui reeglid on üheselt mõistetavad, väheneb isiku jaoks ebaselgusest tulenev vajadus lisaküsimuste esitamiseks, täiendavate dokumentide koostamiseks või ametnikuga suhtlemiseks. Seega aitab regulatsiooni läbipaistvus kaasa halduskoormuse langusele.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et kuigi eelnõu toob kaasa mõningast halduskoormuse kasvu sisuliste nõuete tõttu, tasakaalustab seda digitaalne ja automatiseeritud menetlus, mis vähendab

ajakulu ja suhtluskoormust ning selgem regulatsioon vähendab isiku jaoks ebaselguses tulenevat vajadust lisaküsimuste esitamiseks või ametnikuga suhtlemiseks. Halduskoormuse tasakaalustamise juhise loogikat järgides võib järeldada, et eelnõu mõju halduskoormusele tervikuna on tasakaalus.

Eelnõu ei avalda mõju ettevõtjate halduskoormusele, kuna nime muutmise protsess puudutab ainult füüsilisi isikuid ega loo ettevõtjatele täiendavaid kohustusi.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

KOV üksusele olulisi kulusid ei lisandu, sest menetlused on analoogsed NS-is sätestatud menetlustega. Siseministeeriumi ametnike eksperthinnangu alusel KOV üksuste töökoormus ajakulu mõttes eelnõuga oluliselt ei suurene. Nimemuutmisega seotud töökoormus võib mõneti väheneda turvalises veebikeskkonnas avalduste esitamise võimaluse tõttu ning automaatotsuse tegemise tõttu ning suurened paberavalduste puhul karistusregistri andmete kontrollimise vajadusest, samuti eelnõus sätestatavatele nõuetele vastavuse kontrollimisest RR-i andmetes. Sünni registreerimisel olemasoleva isikunime kontroll toimub turvalises veebikeskkonnas esitatud avalduste puhul automaatselt, paberavalduste puhul nõuab ametnikult ühe päringu tegemist RR-i, mis ei ole ajamahukas. Uute toimingutega seotud täiendav ajakulu on sedavõrd väike, et jääb nime muutmise ülesande ja sünni registreerimise ajakulu määramise nii-öelda statistilise vea piiridesse. Ametnikul tuleb küll selgitada inimestele uusi sätteid, kuid ka praegu peab ametnik inimestele selgitustööd tegema. Eelnõu koostamisel analüüsiti eelnõuga juurde tulevaid ning ära jäävaid ülesandeid ning jõuti järeldusele, et pigem on ülesanded tasakaalus või on märgatav minimaalne ajakulu kasv, kuid see jääb nagu varem mainitud nn statistilise vea piiridesse. KOV üksusele võivad kaasneda kulud seoses koolitustest osavõtmisega, koolitused korraldatakse Siseministeeriumi kulul. Pigem võib seaduse jõustumine tuua mõningatele KOV üksustele kaasa tulusid.

Inimeste halduskoormus peaks eelnõuga eelduslikult vähenema, menetluste kiirus kasvab ja selgemad sätted peaksid inimestel võimaldama seadust lugedes kiiresti ja efektiivselt enda menetluste kohta kehtivad reeglid seadusest üles leida ning nende kohaselt ka tegutseda. Vajadusel on võimalik ka ametnike poole pöörduda selgituste saamiseks.

8. Rakendusaktid

Seoses NS kehtetuks tunnistamisega muutuvad kehtetuks järgmised rakendusaktid:

- Rahvastikuministri 03.10.2019. aasta määrus nr 31 „Liiga laialdase kasutusega perekonnanimede loetelu“;
- Siseministri 12.12.2017. aasta määrus nr 45 „Isikule uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise kord ja avalduse vorm“;
- Regionaalministri 16.03.2005. aasta määrus nr 9 „Tunnused, mille alusel perekonnanimesid käsitatakse ühise perekonnanimena“;
- Vabariigi Valitsuse 18.03.2005. aasta määrus nr 61 „Isikunime andmisel ja kohaldamisel kasutatavate eesti-ladina tähtede ja sümbolite loetelu ning võõrkeelsete isikunimede ümberkirjutusreeglid“;
- Vabariigi Valitsuse 17.06.2010. aasta määrus nr 74 „Isikule uue eesnime, perekonnanime või isikunime andmise avalduses esitatavate andmete loetelu“.

Eelnõuga kehtestatakse järgmised rakendusaktid:

Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega:

- Isikunime kirjutamisel kasutatavate eesti-ladina tähestiku tähtede ja lubatud sümbolite loetelu;
- Isikunime muutmise tingimused ja kord;
- Mitteladina tähestiku tähtedega kirjutatud isikunime kohaldamise, osalise kohaldamise ja ümberkirjutamise täpsemad reeglid.

Valdkonna eest vastutav minister kiidab heaks käskkirjaga isikunime keelelise päritolu mõttes lähteriigis ametlikult kehtivad tähetabelid.

Vabariigi Valitsus määrab oma korraldusega valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul nimeteadusliku usaldusasutuse.

Muudatuste rakendamiseks on vaja muuta järgmiseid rakendusakte:

Vabariigi Valitsuse 09. juuni 2011. aasta määruse nr 71 „Eesti kirjakeele normi rakendamise kord“.

Eelnõuga sätestatud volitusnormide alusel kehtestatakse rakendusaktid, mis jõustuvad samal ajal seaduse jõustumisega. Need on lisatud seletuskirjale (lisa 1).

9. Seaduse jõustumine

Seaduse jõustumistähtaeg on 2027. aastal 1. detsembril.

Seaduse jõustumine on planeeritud nimetatud kuupäevale, arvestades seaduseelnõu menetluseks kuluvat aega alates kooskõlastamiste saatmisest kuni Riigikogus seaduse vastuvõtmiseni ning Eesti Vabariigi presidendi poolt väljakuulutamiseni. Samas on arvestatud, et oleks piisavalt aega, et muuta seaduse rakendamiseks vajalikke tööprotsesse ja RR-i menetlustarkvara. Samuti on see piisavalt pikk aega, et inimesed jõuaksid enne seaduse jõustumist sellega piisavalt pika aja vältel tutvuda.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu saadetakse eelnõude infosüsteemi EIS kooskõlastamiseks ministeeriumitele ning arvamuse avaldamiseks Andmekaitse Inspektsioonile, Eesti Inimõiguste Keskusele, Eesti Keele Instituudile, Eesti Kirikute Nõukogule, Eesti Kohtunike Ühingule, Eesti Lasterikaste Perede Liidule, Eesti LGBT Ühingule, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Perekonnaseisuametnike Kutseliidule, Kaitsepolitseiametile, Lastekaitse Liidule, MTÜ-le Oma Pere, Notarite Kojale, PPA-le, SMIT-ile, Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikule, Tallinna Ülikoolile ja Õiguskantsleri Kantseleile.

Algatab Vabariigi Valitsus 2026

(allkirjastatud digitaalselt)